cijena 10d

broj 6

SIRIUS

BIBLIOTEKA ZNANSTVENE FANTASTIKE

Garrett Silverberg:

PAMETNA ODLUKA

i drug[illegible] pripovijetke

SADRŽAJ:

Randall Garrett-Robert Silverberg
PAMETNA ODLUKA

William Harrison
ROLLER BALL

Frank Herbert
DUNE

Philip K. Dick
STROJ ZA KONZERVIRANJE

Nedjeljko Fabrio
PRILAZ IZAZOVU

Gordon R. Dickson
ZOVI GA GOSPODAREM

A. E. van Vogt
UPOTPUNJENJE

Arthur C. Clarke
Priče iz »Bijelog jelena«
Priča peta:
HLADNI RAT

SCAN i obrada slika: Sekundica
OCR, ispravka: Svetlost Lutalica
Prelom: MasterYoda

Randall Garrett – Robert Silverberg: Pametna odluka

Sound Decision

Preveo Nikola Popović

Ima milijun zakona koje su donijeli zakonodavci; Ima ih nekoliko koji postoje oduvijek. Prethodni se stalno krše; Potonji se ne mogu ni ograničiti.
(David Gordon, »Balada o načinima i sredstvima«)

Ono što se dogodilo svemirskom linijskom brodu »Marsijanska kraljica« bilo je, na prvti pogled, sasvim nevjerojatno. Jer da vektor brzine točno izostavi akceleraciju to nitko pri zdravoj pameti ne bi pretpostavio da se može slučajno dogoditi, pa čak ni kockar pri zdravoj pameti ne bi se kladio u tu mogućnost bez obzira na visinu uloga.

No ako cijelu stvar razmotrite malo pobliže, postaje sasvim očito da je bilo koji nesretni slučaj gotovo nemoguć.

Neoplođeno jaje napokon ima nekoliko stotina milijuna spermatozoa na izbor, pa kakvi su izgledi da vi budete VI?

Svakako je beskorisno proračunavati mogućnosti nekog događaja pošto se već zbio. Mogli bismo se pojaviti s rezultatima koji dokazuju da se događaj nije ni dogodio, a u području uzroka i posljedica ex post facto zakonitosti su bez ikakva značenja. I statistika je bila protiv — pa ipak se dogodilo.

»Marsijanska kraljica« bila je luksuzni linijski svemirski brod od oko pet stotina tona i pripadala je zračnoj kompaniji Barr. Brod je u to vrijeme letio na kratkoj liniji od Marsa do Zemlje sa oko sto pedeset putnika i posadom od trideset članova uključivši i stujarde.

Što se točno dogodilo s pogonom potpuno je nepoznato ili je nemoguće saznati. Četiri čovjeka koja su to mogla znati bila su mrtva sekundu pošto se to dogodilo. Nekoliko je uzroka moglo izazvati tu nesreću što je u iznenadnom bljesku svjetla mogla usmrtiti i mnogo više ljudi.

— o o o —

— Koliko još dugo? — graknu Natalie Ledbetter. Ona je s okruglom glavom i licem punim bora nalikovala na kornjaču. Riječi je izgovarala s praskom na početku i na kraju, kao da je udarala znak pitanja na kraju upitne rečenice.

— Još samo nekoliko sati, gospođo Ledbetter — reče Parksel s beskrajnom strpljivošću čovjeka koji je podnosio više nego što je potrebno i voljan je podnositi još više, u beskraj, tako dugo dok se to isplati.

Natalie Ledbetter izvadi cigaretu iz blistave platinske kutije, zapali je i napuni pluća oštrim dimom.

— Mrzim svemirske brodove — reče ona. — Nije to zbog malih pretrpanih kabina; nije ni zbog toga što tu nema što da se radi; nije to, to...

Ona se namršti na blagi usisač zraka koji je, čini se, odvlačio dim cigarete iz sobice i odvodio ga nekuda.

— Ne, ja imam što raditi, mogu tu održavati vezu sa svojim direktorima na Zemlji i na Marsu. Ne, smeta me osjećaj da sam na toboganu. Bila sam jednom na tome, na toj stvari, samo jednom, to je osjećaj unutra, spoznaja da se ne možete osloboditi toga. A to bih ja htjela! Osloboditi se ovoga! Udahnuti malo svježeg zraka. Ali tamo napolju nema čak ni pljesnivog zraka! — Ona mahnu rukom prema dolje, prema drugom dijelu broda.

Parksel je bio krupan težak čovjek, s izrazom na licu koii nije bio ni dosada ni idiotizam nego izraz pomirenja što nije otkrivao ništa što se događa u mozgu iza tog lica. Kao kombinacija tjelesne garde — tjelohranitelja i privatnog sekretara malo mu je ostalo od privlačnosti, bar što se tiče Natalie Ledbetter. Bio je dobro plaćen i rečeno mu je da će biti predviđen i u njenoj oporuci — pod uvjetom da ona ne umre nasilnom smrću. On se nije previše brinuo za to. Ni tvrdokorna Natalie Ledbetter nije imala više mnogo da očekuje od života; imala je sto devet godina i počela ih je vidljivo pokazivati. Gerontolozi su je držali skrpljenu na jednoj hrpi kao brižljivo prikupljene zglobove veoma dragocjenog fosila.

— Izvadite šah, Parksel — reče mu ona. — I pripazite da ne uletite u tu zamku kraljice i piona, kao prošli put.

— Da, gospođo Ledbetter. — On prijeđe u drugi ugao malene kabine i izvadi kutiju sa šahom. Pošto su poredali na ploču figurice od slonove kosti, on je pogleda. — Vi ste prvi na potezu, čini mi se.

— Vi ste na potezu — reče ona zagrižljivo. — Ja sam vas pobijedila prošli put.

On ispruži ruku upravo kad je iz zvučnika dopro glas:

— Pažnja, molim! Za tri minuta žiroskopi će prestati okretati brod. Moramo zaustaviti okretanje oko longitudinalne osi da bismo omogućili pritisak duž nje za deceleraciju. Molimo vas da se smjestite u krevete i pričvrstite sigurnosne pojase.

Upozorit ćemo vas ponovno za dvije minute.

— Prokletstvo! —reče Natalie Ledbetter.

Bez ijedne riječi Parksel se nagne naprijed i počne skupljati

dragocjene rezbarene antikne figurice i stavljati ih u baršunom podstavljene udubine u kutiji. Zagušljiv odbojan miris stare žene počeo ga je smetati i bio je sretan što može otići od stola.

Pa ipak, i to je neki život, pomislio je u sebi.

— o o o —

George MacBride zastao je slušajući obavijest, a zatim se nakesi svojoj ženi.

— Čula si što je čovjek rekao, srce: natrag u krevet.

Marian MacBride imala je zgodno lice i sada se na njenom licu pojavi nestašan izraz tobožnjeg iznenađenja.

— George!

MacBride se činio nevješt.

— To je rekao onaj čovjek tamo. To nije bila moja ideja. Ja nisam kapetan ove krntije. — Njegovo se lice nije nimalo umekšalo, njegova glava i izgled lica bili su kao da ih je klesao u mahagoniju umjetnik koji je, na žalost, morao upotrijebiti drvosječinu sjekiru za taj posao. Bio je prosječno visok, građen kao rvač s već izraženim trbuhom. U četrdeset petoj, smatrao je on, trbuh se manje-više može oprostiti.

Marian MacBride je bila deset godina mlađa i mogla je proći vrlo lako kao tridesetgodišnjakinja ili čak kao dvadeset osmogodišnjakinja. Lice joj je bilo okruglo, glatko i blistalo je vitalnošću tamo gdje joj je nedostajalo ljepote.

— Šteta što se to mora završiti tako brzo — reče ona ljubazno. — Bilo je to prediivno putovanje.

MacBride joj priđe i pogladi je po ramenu.

— Opet ćemo izmisliti neki put. Možda slijedeći put na Veneru. Napokon, Breckmannova kompanija šalje van samo najbolje. Pri tome mislim na sebe, svakako.

Marian se nasmiješi.

— Sigurno, ali da li će dopustiti da me povedeš sa sobom? To je tvoje peto putovanje, a meni prvo. I vjerojatno posljednije.

— Ali srce...

Ona zaklima glavom.

— Nemoj me obmanjivati, Georgie-Poirgie. Morat ćeš upotrijebiti sve svoje sposobnosti i sve svoje umijeće da pridobiješ kompaniju da plati i moje troškove puta u svemir. Oni to nikada neće učiniti drugi put.

MacBride pogleda u nju zamišljeno.

— Pa, mogli bismo uštedjeti potreban novac.

Marian pođe do kreveta i leže.

— Ne budi smiješan, George. Ako misliš da ću štjedjeti novac za slijedeće putovanje, onda si lud. Za prvo putovanje... pa, i mogla sam, za svoje zadovoljstvo. No ubuduće ne kanim odvajati od tvoje zarade

za svoja zadovoljstva. Ako više nikada neću ni ići, uvijek ću se sjećati ovog putovanja.

MacBrideovo lice se odjednom prelije zadovoljstvom i ponosom.

— Srce, ti si predivna. I upravo zbog toga povjerit ću ti jednu malu tajnu. Sjećaš li se sastanka kod Staroga u njegovoj kući? Da? Dakle, Stari je rekao da je po njegovu mišljenju vrlo dobra ideja što sam te poveo sa sobom. On misli da je dobro za poslovnu politiku kad inženjer za prodaju povede i svoju ženu. On će u tom smislu dati preporuku Breckmannu u Austriji.

Marian se ukočila u krevetu.

— George! — Počela je treptati kao da će zaplakati. — Na tome si ti radio cijelo vrijeme! Ti tečajevi grupne psihologije! Znači to je... ?

— Upravo to. — On potvrdno klimnu glavom sa sretnim izrazom na licu. — Ja sam...

— Pažnja, molim! Za jednu minutu žiroskopi će prestati okretati brod, njegova rotacija će prestati. Gravitacija će pasti na nulu za dvadeset i jednu minutu. Molimo vas, vežite se u svojim krevetima. Stjuard će vas ubrzo posjetiti i provjeriti.

— o o o —

— Je li udobno, draga moja bebice? — upitao je Fred Armbruster kad je s mnogo pažnje i brižljivosti pogledao svoju lijepu ženu.

Ruby se nasmiješi preko malog prostora koji je razdvajao dva kreveta.

— A-ha. Baš mi je dobro, najdraži.

— Bit će ti dobro, patkice moja. Nije ti bilo previše mučno prilikom polijetanja?

— Nije — lagala je ona. — Bit će sve u redu.

Fred Armbruster bio je visok, vitak, bogat i zaljubljen. Ruby je bila smrtno bolesna svaki put kad se mijenjala gravitacija, iako je smatrala da je ostali dio putovanja bio jednostavno predivan.

Možda bih joj mogao, razmišljao je Fred, misli skrenuti na tu stranu...

— Bilo je divno putovanje, zar ne? — pitao je.

— Najljepše bračno putovanje koje bi djevojka mogla zaželjeti — rekla je sasvim ozbiljno. — Nikad nisam ni pomislila da Mars može biti tako lijep. Uvijek sam ga zamišljala kao sasušenu loptu od gline, gotovo bez zraka. Ali purpurno nebo i crveno-žuta pustinja — njen se glas polako izgubi.

— A sjeti se onoga divnog zalaska sunca! — nastavljao je Fred. — Onog s pješačkom olujom.

Ruby se smiješila u sretnom sjećanju.

— Bilo je prekrasno. Sve je bilo plavo, i ljubičasto, i zagasito crveno, prevučeno s...

Vrata se naglo otvore i jedna se glava pomoli.

— Svi privezani? Odlično! — Vrata se zatvore.

— Posada — reče Fred gorko. — Uvijek se neki od posade zabuši tamo gdje nije poželjan. Kad bih ja zapovijedao ovim brodom, onda bih...

— Nemoj biti takav, srce.

Fred se namršti.

— Ja još uvijek smatram da ne mora svaki član posade imati duplikat ključa od svake kabine. Kad bi to bio samo kapetan, onda...

— Pažnja, molim! Žiroskopi će se zaustaviti za tri sekunde. Molimo ostanite u krevetima cijelo vrijeme. Nastupit će pet sekundi bestežinskog stanja, poslije čega će se pojaviti gravitacija od deceleracije. — Slijedila je mala stanka, a zatim: — Žiroi zaustavljeni. Molimo, ostanite na svojim ležajima.

— o o o —

— Edouard Descartes Andre ispusti oblačić plavog dima od cigarete prema stropu.

— Oh, kako ću biti sretan kad stignem kući! — reče svadljivo. — Mars! Konzervirani zrak i smrad! Debeli kao drogirani kukci, koji tvrde da imaju mozak!

U susjednom krevetu Jerry Hammermill se odmarao, s rukama pod glavom, njihajući se. — Ne deri se, stari moj. Napravio si prokleto dobar posao na tom prokletom planetu. I nemoj omalovažavati naše marsijanske prijatelje, oni mogu izgledati prokleto ružni, ali oni su ti napunili džepove.

— Ali ne govori tako glasno, idiote! — gunđao je Andre sav nesretan. — Ja ipak mislim da oni imaju prislušne aparate u ovim kabinama.

— Ne budi prokleta budala — reče Hammermill mirno. — Prvo i prvo, moji instrumenti ne lažu, a drugo i drugo, ove stvarčice koje sam polijepio po ovim čeličnim zidovima zeznut će svaku prokletu do sada izmišljenu napravicu. A osim toga, nisam im dao nikakve pojedinosti.

— Jah — odgovori Edouard Descartes Andre. — Svakako, ti si onaj pametnjaković, mudra glavica koja će nas jednom i nasukati.

— Mudra glava — naglasi Hammermill — koja je zaslužna što imamo sada po četvrt miilijuna u komadu svatko. Osim toga, ako ne skrenemo pažnju na sebe, svjetska vlada nam ne može ništa. Mansijanci ne mogu svjedočiti na sudu.

— Nadam se da si u pravu — odvrati Andre. Zavali se i značajno pogleda svoga kompanjona. Zašutjeli su. Polagano, kako se okretanje zaustavljalo, gubili su orijentaciju. »Gore« i »dolje« počelo se neprimjetno izjednačavati sve dok nije nestalo i postalo jedno u bilo kojem smjeru.

— Akceleracija za pet sekundi — reče spiker preko zvučnika.

Kapetan Bernard L. Deering, visok krupan čovjek, kome je čeličnosiva kosa bila oštra kao četka i čijim je rukama povjerilo svoje živote sto sedamdeset i devet putnika na brodu »Marsijanska kraljica« za vrijeme putovanja kroz svemir, sjedio je u astronavigacionoj kupoli i promatrao kako zvijezde kruže oko njega. Kapetan Deering bio je u službi kod svemirske linijske kompanije Barr nekih dvadesetak godina, poslije vrlo značajne karijere u vojsci. Poznavao je svoj brod i znao je svoj posao.

Kako se okretanje broda usporavalo i opadala gravitacija, tako su se i zvijezde polaganije okretale dok se nisu zaustavile. Kad se sve zaustavilo, kapetan Deering naredi:

— Položaj!

Astrogator, čovjek s uglatim licem kao u suhe šljive, po imenu Bliven, koji je na svemirske letove došao izravno iz vojne škole i bio dio Deeringove ekipe već jedanaest godina, odmah odgovori nizom brojeva, a kapetan se nasmiješi.

— Odlično — reče. — Napuni vrpcu i pusti je prema utvrđenom programu.

Automatska vrpca s podacima za slijetanje kao zmija se izgubi u kompjutoru, koji je davao točne impulse u strojarnicu.

Odjednom neki gotovo bezvučni VUMM, nešto što se više čuje kožom nego užima. Postupno se gravitacija povrati, ovaj put pod pravim kutom prema prethodnom pritisku. U kabinama su ležajevi rotirali u svojim okvirima. Dok je trajalo okretanje, rotacija broda, bili su dvostruki ležajevi na žutom podu uz plavi zid. Sada su došli u položaj jedan iznad drugog uz žuti zid na plavom podu. Posada je to nazivala rotacijom »žuti G« a longitudinalni potisak »plavi G«, zbog odgovarajućih boja na zidu.

Akcelerometar se polagano dizao do 980 i ostao na toj razini.

— Jednoga će dana — reče astrogator — nekakav pametni dječak imati dovoljno razuma da definira standardnu gravitaciju kao tisuću centimetara na sekundu na kvadrat. To će nas osloboditi muke da se bakćemo s ovim brojkama.

— Zar hoćeš da se ponovno definiraju centimetra? — upita Deering nakesivši se.

— Ma ne, hoću samo da je privlačna snaga na površini Zemlje 0,98 standardna G.

— Slažem se potpuno i u pojedinostima — složi se kapetan.

I upravo se u tom trenutku to dogodilo. Čuo se glasni DUMP!, koji je potresao »Marsijansku kraljicu« od donjeg dijela gdje su bili strojevi do astronavigacijske kupole. Brod se trgnuo kao da ga je pogodio top velikoga kalibra. Igla na akceleratometru skakala je kao luda i počela se penjali kao da hoće iskočiti iz kutije. Dostigla je devet tisuća prije nego što je pala i zaustavila se na ništici.

Brod se umirio. Gotovo čitavu minutu nitko nije progovorio. Nekoliko sekundi, koliko su bili izloženi gravitaciji od gotovo devet, svima je bilo nestalo daha. Kapetan Deering zakašlje i zgrabi intercom.

— Strojarnica! Što se dogodilo?

Nije bilo odgovora iz strojarnice.

— Enkers! Chivers! Tance! Punz! — vikao je on. — Što se događa tamo dolje?

Nije bilo odgovora. Nije ga ni moglo biti. Kapetan nije još znao da je njegova ekipa u strojarnici poginula u bljesku vrućine i svjetla u trenutku munjevitog udara koji je uništio i strojarnicu i strojeve.

— o o o —

Svemirska luka White Sands zauzimala je oko četiri stotine kvadratnih milja u pustinja Novoga Meksika. Bila je to velika, tvrda, glatka i pusta površina tla, okružena grmljem juka i kaktusa i ničim više. Na istočnom je kraju cijela kvadratna milja bila rezervirana za upravne zgrade — uredno poslagane skupine svijetlih ledenobijelih zgrada, čiji su sjajni polietilenski zidovi odsjajivali na suncu Blistavi mlaz dijamantnog sjaja, koji se kao u slapovima odbijao od zidova na sunčanom svjetlu, teško su podnosile oči, ali je omogućavao da se zračna luka uoči iz visine od nekoliko stotina milja, okružena žuto-smeđim bojama pustinje.

Neil Stanley gledao je kroz prozor svoje sobe i žmirkao na jaru sunca. Radio je od rana jutra i nije ni opazio kako je sunce razbilo ugodnu svježinu pustinjskog jutra. On dodirnu polaroidni regulator i prozor se zatamni, reducirajući svjetlo do podnošljivog stupnja.

Nije imao ništa protiv pustinje kao takve, ali bio je protiv vrućine i sunca. Na svu sreću, kao general-major Svemirske baze opremio je ured rashladnim uređajima i kontrolom prozorskog zatamnjenja, a njegova dužnost koordinatora u bazi za komercijalne letove iz svemirske luke Whnte Sands nije iziskivala neki posao koji ne bi mogao obaviti iz svojeg ureda. Stanley je volio svoj posao, jednostavno zbog toga što je bio tako nevojnički koliko to jedan posao uopće može biti. Brzo je donosio ispravne odluke, a bio je impresivna izgleda. Stanley je potpuno vladao vojnim znanjem i umijećem. Bio je na službi u vojnoj svemirskoj baza u Nevadi, ali kad se pružila prilika da preuzme tešku dužnost rukovodioca komercijalnim svemirskim prometom, on je uskočio u to.

Vojna svemirska baza u Nevadi nije bila teška kao mjesto službovanja. Upravljanje je bilo jednostavno; nekoliko dobro plasiranih naređenja bila su sav trik, a ona su se izvršavala doslovce.

Civili ne slušaju naređenja ni napola tako dobro, čak ni kad je posrijedi opasan posao slijetanja svemirskog broda. Njihova izrazita

nemarnost s vremenom je tako porasla da je zadavala glavobolju, ali i to je bilo stalno iznenađenje koje je poslu davalo notu razonode.

Stanley se okrenuo od prozora i pogleda listu na zidu. Gornji red je označavao: »Marsijanska kraljica« 14 04:9-2. To je bio slijedeći brod koji je morao sletjeti. Ispod toga je bilo vrijeme dolaska »Afrodite«, sutradan ujutro.

Automatskom kretnjom pogleda na sat i proračuna vrijeme. »Kraljica se za koju minutu morala pojaviti na ekranu radara.

Kad je zazvonio telefon, on se namrštio. Zapravo, nije trebalo biti nikakav prorok pa da se zna što svemirski brod mora učiniti da bi sletio. Zakon gravitacije je tako neumitan kao hod vremena. Da bi se spustio brod na pravo mjesto u pravo vrijeme, treba uraditi nekoliko određenih stvari, i određeno vrijeme da se one urade. Stanley uze slušalicu.

— Ovdje Stanley.

— Generale, dobili smo »Marsijansku kraljicu« na ekranu.

— Kakav je PVS? — upitao je Stanley. S druge strane linije nastupila je šutnja.

— Još nismo izračunali PVS, gospodine — reče glas nevoljko. — Nešto nije u redu. Pozicija je izvan rute, a brzina je konstantna. Ona...

— Ništa, nije važno — odvrati Stanley, presjekavši čovjeka usred rečenice. — Dolazim odmah tamo. — On tresnu slušalicom i odgurnu telefon.

Napustio je svoj ured u trku, usana stisnutih u ljutitu grimasu. Kad radar uhvati neku letjelicu i ne može u isti tren proračunati predviđeno vrijeme slijetanja, onda nešto nije u redu, i to smrtonosno nije u redu.

On sleti niz stube sa svoga drugoga kata, projuri kroz staklena vrata i preskoči nekoliko stuba do izlaza. Tlo je bilo kipuće pod nogama, a uzavreli suhi zrak prodre mu u pluća.

Njegov ga je džip čekao pred vratima, a šofer je pomalo drijemao u obližnjem hladu. Ali čim je vidio kako general dolazi, uskočio je u kola i zapalio motor kad je Stanley ulazio u kola.

— Radarski toranj jedan — odsiječe Stanley. — I to k'o iz topa.

Džip je jurnuo gotovo istog trena. Stanley se zavali zureći u svoje prste i razmišljajući kakva će se to priča ispresti danas, kakvo svjedočanstvo nesreće — ili heroizma. Nije znao. Nije znao što će se dogoditi. Znao je samo da je »Marsijanska kraljica« tamo negdje gore u svemiru otišla ukrivo i ne čini ono što je trebalo činiti.

Radarski toranj bio je paučinaste strukture, koja se jasno ocrtavala prema nebu, metalnosivo prema svijetlom plavetnilu. Džip se uskoro zaustavi pred tornjem, a Stanley iskoči gotovo istoga trenutka.

— Ostani tu! — doviknu svom šoferu ulazeći u toranj. Tri čovjeka pocrnjelih lica čekala su ga.

— Generale, zar mislite... ? — započe Sokolov, suhonjavi tehničar kose boje pijeska i lica koje se neprekidno grčilo.

— Ništa ne mislim — odgovori Stanley žustro. — Kasnije će biti vremena za razgovore. — Prstom je gurnuo kapu s čela i prošao pokraj njih ne gubeći vrijeme na pitanja.

— Listu — promrmlja.

Oni mu je dadoše. Stanley pogleda na rezultat s ekrana i usporedi ga s listom namrštivši se zabrinuto. Nešto je bilo sasvim pogrešno. Slika se nije mijenjala, što je pokazivalo da je brzina broda konstantna. »Kraljica« je morala početi usporavati mnogo ranije.

Znoj mu pocuri niz preplanulo čelo i on ga nestrpljivo obriše. Podaci su bili očiti. »Kraljica« nema deceleraciju. Zašto? Tko bi to znao? Ovdje nadohvat ruke bile su čiste činjenice.

— Spojite me izravno s kapetanom Deeringom! — reče Stanley oštro ne dižući pogled s ekrana.

— Da, generale — odvrati Sokolov.

Stanley protrlja bradu. PVS lista bila je vrlo jednostavna, vrlo lako se mogla usporediti s podacima na ekranu i vidjeti da li su podaci za slijetanje točni. Rezultati su bili izračunati ranije. Sve što je čovjek na radaru morao znati bio je položaj broda, njegova brzina i negativna akceleracija.

Ovaj brod sada nije bio na predviđenom položaju, nije imao negativnu akceleraciju i lista nije bila predviđena za takvu situaciju. Unaprijed utvrđena pravila su prikladna, ali ona jednostavno ne pomažu u nepredviđenom slučaju.

Dok je gore radist grozničavo pokušavao uspostaviti vezu s »Marsijanskom kraljicom«, Stanley pruži ruku, dohvati telefon i nazove kontrolu leta.

— Ovdje Stanley. Hoću brzo jedan proračun. — Pogleda na ekran i izdiktira položaj, brzinu i smjer utvrđen na ekranu.

— Hoću znati kada i gdje će udariti ako ne počne s deceleracijom. Shvatili?

Kada i gdje će udariti! Izgovorio je te riječi poslovnim tonom, skrivajući iza njih osjećaje što su navirali. Bilo mu je jednostavno nemoguće sada postati nervozan i to pokazati, iako je svakako shvaćao svu težinu situacije. Svemirski su brodovi ogromni i teški, kreću se fantastičnim brzinama i čovjek koji je polovicu svoga života proveo s njima točno je znao kakvu potencijalnu opasnost svaki od njih nosi sa sobom.

— U redu, generale. Sada ćemo ih ubaciti u DIRAC.

— Napravite to brzo. Hoću proračun za jučer, ako ne može brže.

I on tresnu slušalicom telefona. Čuli su se koraci iza njega.

— Imam kapetana Deeringa na liniji, generale.

— o o o —

— Pažnja! Doći će do male promjene u proceduri slijetanja. Molimo vas ostanite privezani na svojim ležajevima dok vam ne javimo da je sve u redu. Nije potrebno da se uzbuđujete, doći će samo do male promjene u vremenu slijetanja. Ponavljamo, nema razloga za bilo kakvo uzbuđenje.

Kapetan Deering se namršti dok je slušao glas poručnika Bessemera preko razglasnog uređaja. Ponavljanje na kraju bilo je nepotrebno, pomislio je, iako je objava bila dobra. Civili postaju sumnjičavi ako im se suviše ozbiljno kaže da je sve u redu.

Nadao se da će ove riječi imati svoj učinak. Mala promjena u vremenu slijetanja. Zvučilo je dobro i dovoljno uvjerljivo, zapravo, bila je to istina. Ako se »Kraljica« uspije izvući, neće biti samo promjena u vremenu slijetanja nego i prilično velika razlika u brzini. Brzina »Marsijanske kraljice« bila je daleko od nulte točke u odnosu na Zemlju.

Intercom je glasno zujao.

— Kapetane, ovdje Hagerty. Ne možemo do strojarnice. To je mjesto strahovito vruće.

— Radioaktivno ili termički?

— I jedno i drugo. Brojač skače na svim mjestima, a toplina je negdje oko sto pedeset stupnjeva Celzija. Je li itko mogao ostati živ tamo unutra?

Kapetan Deering je mogao zamisliti što se moglo dogoditi četvorici članova njegove posade u strojarnici, pa reče:

— Uzmite zaštitno odijelo i neka netko razgleda strojarnicu. Neka se ne zadrži predugo unutra, ali saznajte približno kolika je šteta. Moramo ovu ptičicu dobiti ponovno pod kontrolu, a imamo samo nekoliko minuta za to!

— o o o —

Marian MacBride okrenu svoju ljepuškastu glavu i nasmiješi se svom mužu.

— Ovo bestežinsko stanje i nije tako loše, zar ne? Kad se jednom na to navikneš, mislim.

George se namrgodi.

— Bestežinsko stanje — poče je podražavati. — Evo, to je riječ koju ja volim. Zar joj ne bismo mogli dodati još nekoliko slova radi efekta?

— Nemoj se šaliti, George. Ja mislim da je to vrlo zabavno.

— Zabavno, kaže ona! — MacBride se nasmija. — Ako je to tebi zabavno, neka ti bude, srce moje. Ja, ja bih htio znati što je dolje a što gore. Zatvori oči i pomisli da visiš na stropu, ili da lebdiš uokolo kao zrak, ili...

— Prestani, George — reče ona hirovito. — Što to radiš? Hoćeš li da se razbolim?

— Jah, kad bi ti bila bolesna, ja bih bio toliko zabrinut za tebe da ne bih imao mogućnosti ni pomisliti da i ja budem bolestan.

— Divni osjećaji! — Marian načini malu stanku, pa nastavi: — Što misliš, što se događa? Imali smo sasvim ozbiljan potres.

— Meteor, vjerojatno — reče Georg. — Veliki kamen može napraviti mnogo štete brodu kao što je ovaj kad ga udari, znaš li to?

— Oh, dok brod ne gubi zrak, sve je u redu. Čitala sam mnogo o sudarima s meteorima. Sav zrak izleti i svi se uguše ili nešto slično. Ne bih željela umrijeti na taj način.

— Bila bi to zbilja malo zagušljiva smrt — složi se George. — Ali ovi novi brodovi mogu otkriti svaku veću stvar daleko unaprijed. Ne moraš se brinuti. Postotak smrtnosti na svemirskim brodovima je manji nego kod mlaznih aviona.

Odjednom se zaustavi usred riječi, shvativši da ih oboje ovaj razgovor zapravo pomalo plaši, i da je ono što je govorio tako svečano vjerojatno znanstvena zavrzlama. Glasovi im postadoše tiši.

Stavio je ruke iznad glave. Prsti su mu bili ledeni.

— Bila bi doista zagušljiva smrt — reče on pokušavajući da mu glas zvuči veselo. — Sjećaš li se na što mislim, Marian?

Ona je razmišljala trenutak.

— To je ona muzička stvar u kojoj si ti sudjelovao prošle godine, je li to? Gilbert & Sullivan-opereta?

— Da — potvrdi on. — Sjećaš li se, Jum-jum kaže nekomu...

Pogledao je u nju. Ona očito nije pokazivala nikakvo zanimanje za ono što je on govorio.

— U svakom slučaju, ako smo se zaustavili da izbjegnemo meteor, neće nas udariti, zar ne?

— Misliš li ti da ćemo...

— Ne, ljubavi moja. Mogu ti jamčiti da ga nećemo udariti.

— o o o —

Ruby Armbruster bila je ozbiljno bolesna. Lice je zaronila u plastičnu vrećicu, a tijelo kao da se htjelo raspasti u komadiće od grčeva koji su ga potresali.

Fred se odvezao od svog ležaja i spustio se na ležaj uz svoju ženu. Njen suhi, oštri kašalj pokazivao je da je njen želudac sada već bio potpuno prazan, samo je automatski živčana reakcija održavala užasnu morsku bolest.

— Bit će sve u redu. draga — reče joj on tješeći je. — Bit će sve u redu. Gravitacija će se ubrzo pojaviti. Bit će ti dobro.

Ponavljao je to neprestano, pokušavajući je primiriti i olakšati joj stanje, pokušavajući zaustaviti to strašno stezanje i grčenje trbuha.

Napokon mučnina malo jenja. Ona se okrenu i pogleda u muža. Lice joj je bilo okupano znojem i drhtala je cijelim tijelom. Uzdahnu teško pokušavajući se pribrati.

— Ooooh... Ohh, Fred...

— Samo polako, zlato moje.

— Užasno. Nema gore ni dolje... Drži me, Fred. Drži me. Mislim... Osjećam kao da padam. — Njen je glas govorio o onom primitivnom strahu skrivenom u dubini podsvijesti.

— Drži me, ne daj da padam. Frede, molim te, n e daj da padam!

Jecaji su zamijenili napinjanje, ali tijelo se grčilo. Fred je uze u zagrljaj veoma nježno.

— Ne brini, draga, ja te držim. Nećeš pasti, prestani se plašiti. Nećeš pasti, nećeš pasti. Nećeš pasti!

— o o o —

Natalie Ledbetter se nagnu preko ruba svog ležaja i pogleda dolje.

— Što je to s vama? — upita svojim suhim dubokim muškim glasom. — Bolesni?

Parkselovo je lice poprimilo izraz tupe ravnodušnosti.

— Ne, gospođo. Čini mi se da sam dobio štucavicu. Običnu štucavicu, to je sve. — Rečenica je povremeno bila popraćena prigušenim »hik«.

— Pa, prestanite! — reče mu ona gotovo naređujući. — Nema razloga da mene napravite bolesnom! Parksel, ovo moram raščistiti sa Svemirskom linijskom kompanijom Barr! Zamislite, puštaju vas ovako, da, što je to? Slobodan pad. Da, to je to. Slobodan pad. Porazgovarat ću o tome s Gregoryjem Barrom!

— Prestanite, kažem vam! Prestanite!

— Da, gospođo — njegove oči zakolutaše od bolova održavajući unutrašnju borbu koju je vodio da bi zaustavio štucavicu.

— Ahmmmmmpf! — napokon uspije promucati.

— o o o —

Jerry Hammermill je otkopčao svoj sigurnosni pojas nervoznim prstima. Psovke koje je usput mrmljao bile su više pomoćno sredstvo za disanje nego zbiljski pokušaj komuniciranja.

— Što te ždere? — progunđao je Edouard Andre s donjeg ležaja.

Hammermill se odgurne od ležaja prema vratima i tamo se zaustavi dok mu je jedan mišić titrao na licu. Kad je progovorio, glas mu je bio čvrst i suh.

— Nema deceleracije. Nešto je otišlo krivo. Ovaj prokleti brod je u nevolji, tu nema greške. Mi smo u slobodnom padu. Shvaćaš li to? Slobodan pad!

— Ha?

— Reći ću ti to jednostavnije da bi razumio. Ukoliko nismo u orbiti oko Zemlje, mi jurimo u susret jednom od najvećih karambola koji je ova zemlja vidjela.

Andre se nakesi sa superiornim samopouzdanjem čovjeka koji je

lukav i proračunat, ali u isto vrijeme kompletan idiot.

— Pa što se zabrinjavaš? Rekli su da je sve u redu, zar nisu? Pa što se onda zabrinjavaš, ha?

Jerry Hammermill se zaustavi kod vrata i pogleda oštro svoga kompanjona. Bio je ušutio nekoliko trenutaka dok mu se prezir ocrtavao na licu.

— Prirodno da su nam kazali kako je sve u redu, ti tvrda glavo ptičjeg mozga! Pa što si očekivao da će reći? Nešto kao: »Svi ćemo za nekoliko minuta umrijeti, pa vas molimo da budete strpljivi«. Zar si očekivao da ćeš to čuti?

Otvorio je vrata i izišao u hodnik prije nego što je Andre poblijedjela lica uspio bilo što reći.

— o o o —

Kapetanu Deeringu su se zgrčili mišići na licu kad je čuo riječi koje su dolazile preko intercoma.

— Ovdje Hagerty. Strojarnica je potpuno uništena kapetane. Poslao sam unutra Palmera, ali nije mogao duže ostati; prevruće je tamo dolje. Nismo mogli ništa ustanoviti.

— Što je s glavnim konverterom? — zapita Deering strahujući.

— Gotovo potpuno uništen. Čudo kako nije odletio u komadiće kad je došlo do eksplozije. Posada strojarnice je stradala, mislim da su umrli u trenu.

— Kako izgleda konverter? — Deering je nastavio ispitivanje. Već je pregorio tužnu i nepovratnu činjenicu smrti svojih ljudi u strojarnici; sada je bilo jedino važno osposobiti strojarnicu a ne naricati nad smrću četvorice ljudi. To može doći kasnije, ako toga kasnije uopće bude.

— Konverter je hrpa krhotina — reče Hagerty. — Uglavnom rastaljena kovina, prema onome što je Palmer vidio, iako se već počinje hladiti i skrućivati. Zaštitne pregrade sačuvale su ostali dio broda od radijacije, koja sada već počinje jenjavati.

— A strojevi? — pitao je Deering dalje, znajući da ih je samo čudo moglo poštedjeti. — Ima li izgleda da se pokrenu?

— Koji strojevi? — Hagertyjev glas je objašnjavao sve bez potrebe za daljim objašnjenjima. — Nije ostala nijedna mrvica od njih.

Deering je dobovao prstima po ploči ispred sebe. Misli su mu letjele naprijed dok je pokušavao smisliti što bi trebalo sada poduzeti. Nevolja je bila u tome što nijedna misao nije odgovarala situaciji.

— Što je sa... — pokuša Deering upitati, ali ga glas poručnika Blivena prekide.

— Imate izravnu vezu s generalom Stanleyem iz White Sandsa; možete li...

Deering se hitro okrenu pokušavajući se savladati. Pokušao je ostati hladnokrvan koliko god je mogao: to je bio prvi veći nesretni

slučaj u njegovoj dvadesetgodišnjoj praksi, ali on je bio dovoljno sabran da zna kako se treba držati sada, bar tako se njemu činilo.

— Samo trenutak! — naredi oštro. — Reci Stanleyu da drži liniju! Hagerty! Ima li izgleda da se upotrijebi rezervni konverter?

— Ne, gospodine — dođe odmah odgovor. — I on je raznesen i...

— General kaže da je vrlo hitno, kapetane — nastojao je astrogator. — Kaže da mora s vama odmah govoriti.

— Prokletstvo! — poviče kapetan popuštajući neki od svojih ventila napetosti. — Reci mu neka pričeka! — Okrenu se opet intercomu. — Hagerty? Slušaj me dobro, učini sve što je u tvojoj moći. Razumiješ? Pokreni te strojeve ako ikako možeš.

Deering je slušao svoje vlastite riječi, čuo kako njegov duboki glas odzvanja u kabini i istog trena spoznao da je sve što govori potpuno beskorisno. Hagerty je bio dobar čovjek, ali nije bio čarobnjak.

Okrenu se od intercoma i dograbi slušalicu radiofona s osjećajem kao da ima topove uperene u sebe zdesna i slijeva.

— Ovdje Deering! — zagalami u slušalicu. — Što želiš, Neil?

— Buddy? Ovdje Stanley. Što se to događa kod tebe? Čovječe, moraš odmah zaustaviti tu stvar!

Stanleyev glas je izražavao zlosutni, naredbodavni i upitni ton čovjeka u nedoumici sa spoznajom nesreće. Deering se namršti i zapita sarkastično.

— Imaš li neki prijedlog? Možda crnu magiju?

— U čemu je stvar?

— Glavni konverter je raznio sve u vražju mater, a isto tako je prošao i rezervni. Strojevi su uništeni. Pokušavam učiniti što se može. Što ćeš ti poduzeti? Kako izgleda naš kurs sada?

Stanleyev glas je bio suh.

— Nema veze sada. Reci što se dogodilo?

— Tko bi to znao! — odgovori Deering. — Upravo smo zaustavili rotaciju broda za deceleraciju i nešto je eksplodiralo u strojarnici. Sada smo bez pogona. Hagerty kaže da dolje nema ničega osim krhotina!

Stanley je zašutio, a kapetan Deering je zurio nestrpljivo u svoj radiofon. Osjećao se malo bolje sada kad je general Stanley iz White Sandsa bio s njim na liniji. Bilo je nečega umirujućeg u vezi s ogromnim čovjekom koji se kretao lagano kao mačka, pa čak i kad ste na brodu koji vas nosi u pakao a on sjedi dolje u udubnom naslonjaču u sobi s rashladnim uređajem.

— Dobro, daj mi tvoje koordinate — reče napokon Stanley.

Deering pogleda u poručnika Blivensa. Astrogator suhoga lica stajao je uz njega i čekao.

— Kurs — zatraži Deering.

Astrogator mu doda komad papira, s kojeg Deering pročita brojke.

— To je najpribližnije što sam mogao dati — reče kada ja završio čitanje. Imate li nas na ekranu?

— Upravo provjeravamo — odgovori Stanley. — Moram urediti još neke stvari odmah sada, ali drži otvorenu liniju.

Deering ništa ne reče. Stisnu šaku i zagleda se kroz kupolu u dijamantno tvrde zvijezde tamo daleko u prostoru. One su mu uzvratile pogled sa svoje baršunasto crne pozadine potpuno nezainteresirano.

Kapetan se nasloni i dopusti da napetost izađe iz njega. Brojke su se počele oblikovati i ishod je bio sve jasniji. Okrenu se intercomu.

— Hagerty?

— Da, šefe?

— Što se događa?

— Ništa. Ne mogu ništa učiniti.

— Dobro — reče Deering. — Nastavi s pokušajima. Riječi su bile beskorisne. »Marsijanska kraljica« je padala prema Zemlji bez energije i pogona. Deering potpuno shvati položaj u kojem se nalazi brod i znao je da nema nikakva smisla naređivati Hagertyju da učini čudo. Nije bilo ničega u svemiru što bi moglo spasiti brod.

— o o o —

Neil Stanley se okrenu radistu. Zrak je bio kipuć u radarskom tornju, a njemu se činilo da u zraku osjeća čudan okus ozona iznad glave.

— Držite tu liniju otvorenom — naredi. — Bilo što da se dogodi, držite je otvorenom!

Zgrabi telefon i ponovo nazove kontrolu letenja, mučeći se pomalo debelim prstima po rupama u koje ih je jedva stavljao. Čuo je »klik« i glas.

— Što je s onim podacima? — upita.

— Evo stižu, generale — reče netko na drugom kraju linije. — Stavili smo u DIRAC podatke koje ste nam dali. Nisu sasvim točni, ali... Čekajte! Evo ih sada.

Nastupila je duža šutnja na drugom kraju linije, dok je Stanley nestrpljivo stiskao prste.

— Generale! — napokon se začuje glas. — Oni neće promašiti Zemlju!

— Što? Jeste li provjerili?

— Da, gospodine. Ono što se dogodilo bacilo ih je iz kursa samo toliko da će ipak tresnuti u Zemlju, čak ako i ne počnu s deceleracijom. Milijun je prema jednom slučaju da će biti...

— Ostavi to — reče mu Stanley. — Koja je točka križanja tih dviju orbita?

— Negdje duž istočne obale, gospodine. Ne možemo dobiti preciznije mjesto bez preciznijih podataka. Rekao bih da će »Kraljica«

udariti negdje blizu New York Cityja, ukoliko ne uspori!

— To bi moglo biti točno — reče Stanley stisnutih usana. — Moglo bi biti točno. Koliko je vremena ostalo dok se ne sruši?

— Malo više od pola sata, generale. Možete li nam dati malo točnije podatke?

— Čim budem mogao — reče Stanley.

Blizu New Yorka, razmišljao je on. Pa prirodno, sve dok je nekontrolirana divlja stvar slučajnosti, može se spustiti na New York a ne u Atlantik, ili ovdje u New Meksiko, ili gore na Aljasku.

Okrenuo se ponovo radistu.

— Dajte mi Deeringa — naredi. — Ne želim razgovarati s njim, samo recite astrogatoru da vam dade podatke o položaju i brzini što je moguće brže. Recite mu da ih hoću do posljednje decimale koju može iscijediti i onda još nekoliko k tome! — Prestade govoriti i grč mu pređe licem. — A onda dajte te podatke Kontroli leta — reče poslije kraće stanke. Recite im da hoću orbitu točnu u dlaku. Moram nešto izvući iz toga.

— Da...

— I uzgredno rečeno — dodade on — drži ovo za sebe. Ovo ne smije doprijeti ni do koga... ni do koga!

Napustio je radarski toranj najvećom brzinom. Sunce je sada bilo visoko nad glavom, bilo je nepodnošljivo vruće.

Vozač je imao upaljen motor. Stanley uskoči u džip, a mjenjač zazuji kad je vozač otpustio kočnice i pritisnuo papučicu akceleratora.

— Do eksperimentalnog! — naredi Stanley — i to dvostruko brže. — Džip je urlao preko ravnog terena prema zgradi za eksperimentalne letove.

Bili su tamo u trenu. Još se kotači džipa nisu ni zaustavili, a Stanley je iskočio i pojurio u zgradu.

Pukovnik Arthmore trgne se od iznenađenja kad je general-major zalupio vratima za sobom. Pukovnik nije imao vremena ni pošteno pozdraviti generala, a Stanley mu reče:

— Je li taj XV-19 spreman uzletjeli? Može li biti u zraku za dvadeset minuta?

Pukovnik ga pogleda i kimnu potvrdno glavom.

— Mislim da bi mogao ako bismo malo požurili. Mi...

— Pa požurite onda, dovraga! — odsječe Stanley. — Hoću da se pokrenete brže od toga broda. To je brod s najvećim ubrzanjem koji imamo, je li tako?

— Da, gospodine. Mi . ..

— Hoću da bude spreman za polijetanje za deset minuta. To je naređenje!

— Da gospodine. — Pukovnik se sada potpuno povratio od iznenađenja, sad je bio naelektriziran i stavljen u pogon u isti

perpetuum mobile koji je držao i Stanleya.

— I ne želim da ijedna riječ procuri odavde o tome što se priprema — reče Stanley. — Je li to jasno? Ako i jedna riječ procuri ili ako brod ne bude spreman, pobrinut ću se da više nikada ne ponesete tu pticu koju imate na ramenima. Je li to jasno?

— Da — reče pukovnik. — Još nešto, generale?

— Ništa. Samo ostanite spremni za dalja naređenja. Držite telefon otvoren za Radarski toranj Jedan. Ovo je dvostruko A dvostruko hitni slučaj, i ako ne budemo radili točno kako treba mnogo će ljudi morati umrijeti. A sada krenite!

No, pukovnik je već odjurio.

Stanley se za trenutak naceri odlazećem oficiru, a onda se okrenu i požuri van. Nekoliko je trenutaka zastao pred zgradom za eksperimentalne letove, planirajući slijedeći korak, razmišljajući i proračunavajući.

XV-19, razmišljao je on. Arthmore ga mora pripremiti da može krenuti odmah. Pucne prstima nehotice zadovoljan osjećajem da slijedeće dvije minute može slobodno disati. Stvari su sada krenule, plan se ostvarivao.

Brod je padao prema New Yorku ili njegovoj okolici! To je bila opasnost prvoga reda i tražila je hitnu intervenciju.

Pogledao je na sat. Tek je bilo prošlo nekoliko minuta otkako je cijela stvar započela, a činilo se kao da su prošli dani. Sunce nad Novim Meksikom još se uvijek penjalo prema zenitu, a toplota još nije dostigla svoj maksimum toga dana.

Ne, razmišljao je on. Prava će vrućina tek doći.

— Natrag prema radarskom tornju — reče vozaču.

Kad se pojavio u velikoj prostoriji koja je bila srce tornja, dva glasa ga sretoše odjednom.

— Kapetan Deering vas traži hitno, generale!

— Tu su podaci za »Marsijansku kraljicu«, generale!

Zgrabi komad papira s podacima koje je držao drugi čovjek i jurne prema radiofonu kojim se uspostavila neposredna veza s »Marsijanskom kraljicom«. Prije nego što je počeo govoriti pokrije mikrofon rukom i zapita:

— Jeste li nešto kazali Deeringu?

— Ne. — Narednikov je smiješak bio usiljen i zabrinut Svatko je u sobi znao vrlo dobro kakva je situacija sada i napetost je počela rasti u sobi među ljudima kao opasna epidemija. Zrak kao da je bio naelektriziran. — Mislili smo da mu to vi želite saopćiti.

— Hvala, naredniče. — Stanley skine ruku sa slušalice.

— Buddy? Ovdje Neil. Kako stoje stvari kod tebe? — Glas mu je bio miran.

Jedan je trenutak vladala tišina. Stanley je pogledom prešao po

prostoriji i na licu narednika vidje izraz užasa. Očito je narednik mislio kako Stanley nema prava da bude tako miran u takvoj situaciji. Morao je biti još užasnutiji kad je začuo glas kapetana Deeringa, koji je došao nakon male stanke.

— Stara poznata stvar, Neil. Nema pogona, nema izlaza. Kako ćemo stići tamo dolje?

— Imamo sada vaše koordinate silaska — reče Stanley. — Možemo vam reći u dlaku gdje ćete udariti.

Tišina koja je značila više nego mnogo riječi.

— Udariti? Znači, vi ste sigurni da ćemo udariti u Zemlju?

— Nema nikakve dvojbe o tome, Buddy — reče mu Stanley. — Ako se ništa ne dogodi između sada i tada, imat ćete jedno vruće kupanje u Oceanu. — On pogleda u papire koje mu je predao narednik. — Sletjet ćete na Long Island Soundu oko deset milja jugozapadno od Bridgeporta u Connnecticutu, Ravno u vodu, druže moj, ravno u vodu.

Opet je nastupila tišina, treći put, a Stanley je strpljivo Čekao znajući da je svaka stanka svaki put značila duge sekunde bolnog razmišljanja u Deeringovoj borbi sa samim sobom da bi rekao ono što je morao reći. I napokon, javi se njegov glas.

— Pa mi ne možemo dopustiti da se to dogodi, nije li tako?

— Dakako — Stanleyev je glas bio miran i odmjeren. — Ne želiš da tvoji putnici dožive neočekivano kupanje, zar ne?

— Nikako — odgovori Deering. — Možeš li poslati jednu raketu ovamo na vrijeme?

— Imamo dovoljno vremena za to — odvrati Stanley. Straga na zidu veliki zidni kronometar otkucavao je sekunde gutajući ih mehaničkom preciznošću. — Ne brini za to.

— o o o —

Jerry Hammermill se otiskivao neravnomjerno duž dugoga hodnika što je vodio do zajedničke sobe u brodu, velike prostorije prilagođene tako da su putnici »Marsijanske kraljice« mogli zamišljati da su na bilo kojem mjestu osim na svemirskom brodu.

On otvori vrata i zaplovi u sredinu sobe, lebdeći tako u zraku i pridržavajući se rukama za svjetiljku na stropu.

Znao je kakvoj se opasnosti izlaže. Svakoga trenutka brod je mogao započeti akceleraciju, što bi ga bacilo na pod uništavajućom snagom. Ali to ga nekako nije zabrinjavalo. Pa ipak, prsti su mu se tresli, a lice mu je bilo ukočeno kao da je bilo preliveno lakom.

Jerry Hammermill imao je do sada vrlo ugodno i unosno zanimanje i pomisao da će se sve to završiti nekakvim glupim nesretnim slučajem nije mu se ni najmanje svidjela.

Odgurnuvši se od stropa, približavao se baru. Nije bilo momka za barom za vrijeme slobodnog padanja, prirodno, i Hammermill se sam

posluži. Čačkao je iza bara dok nije napipao pleksiplastičnu posudu sa skočem. Odlomi pečat i potegnu iz posude žestoku tekućinu u dugim mekim gutljajima.

Okrenu se i odbije se prema prednjem dijelu broda, gdje je trebalo da bude kapetan. Već se osjećao malo bolje s obzirom na neizvjesnu situaciju, ali htio je najprije vidjeti kapetana Deeringa i saznati iz prve ruke točno što se to događa.

— Hammermill! — viknu kapetan kad je vidio putnika kako se pojavljuje iza ugla na vratima. — Nadam se da ste čuli naređenje da svatko ostane na svom ležaju u kabini.

Hammermill se zadrža rukama na vratima i hladno odmjeri oficira u plavo-bijeloj uniformi. Uniforme Svemirske linijske kompanije Barr bile su impresivne. Hammermill je gledao u Deeringa i njegovo stegnuto izborano lice i njegove tvrde oči, koje su mu kazivale sve. Želudac mu se zgrči u hladan tvrdi čvor.

— Dakle? Što želite, Hammermill? — zapita ga Deering ljutito.

— Recite mi, kapetane — obrati mu se Hammermill promuklim glasom — Zašto nema deceleracije?

Otvoreno pitanje odjekivalo je uokrug kapetanove kabine, odbijalo se od zidova i izazvalo kod Deeringa i astrogatora Blivena još veće bljedilo na licima. Hammermill se doimao isto kao tvrd i nepopustljiv kao i kapetan u očekivanju odgovora.

— Tehničke poteškoće, Hammermill — procijedi kapetan Deering. — Sve će uskoro biti dovedeno u red. Pazite da ne budete zatečeni na nogama kad započne negativna akceleracija. — Baci pogled na poručnika Bessemera koji je stajao postrani. — Povedite Hammermilla natrag u njegovu kabinu, poručniče!

— Ne možete tako sa mnom, Deering! Želim točno znati što se događa na brodu.

— Hammermill, budite uvjereni da se o svemu vodi računa. Bessemer, povedite putnika do njegove kabine.

Poručnik se pokrenu i stavi ruku na rame Hammermillu.

Dugo lice Hammermillovo postalo je bezizražajno kad je dopustio da ga izguraju iz kapetanove kabine i odguraju hodnikom.

— Dobro, dobro, poručniče — reče on pošto su se vrata na kapetanovoj kabini zatvorila za njima. — Ići ću mirno sam. Nisam namjeravao postavljati nezgodna pitanja.

Bessemer mu pokaže put i vrati se natrag u kabinu. Hammermill je plovio dalje kroz hodnik, okrećući se bijesno i mrmljajući poneku psovku. Namršti se i nastavi dalje ploviti. Nije saznao apsolutno ništa, osim da se nalaze u paklenoj kaši. Deering je bio sasvim proziran.

Brod nije imao deceleracije, a Hammermill je naučio dovoljno o svemirskim putovanjima da bi znao kako svemirski brod na jedan sat prije Zemlje mora usporavati prije nego što krene na slijetanje.

Da li se kreću prema Zemlji, prema najvećoj pirotehničkoj predstavi u ljudskoj povijesti, ili će promašiti planet i nastaviti po hiperboli neznano kud? Hammermill nije znao. Ali znao je da su u velikoj nevolji.

— Deering ti nije rekao ni slova? — upita ga Edouard Andre.

— Ni riječi — odgovori mu Hammermill. — Samo mi je nehotice između redaka rekao da je brod izvan kontrole i da će ostati izvan kontrole.

— o o o —

Natalie Ledbetter pogleda Parksela.

— Je li istina ovo što govori ovaj čovjek?

— Sami ste ga čuli, gospođo Ledbetter — odgovori joj on.

— Pa što da radimo? — zapita netko.

Hammermill pogleda po skupini koja se uzrujano okupila u njegovoj kabini. Okupilo ih se desetak, prvih deset koje je mogao okupiti. Išao je okolo i kucao po kabinama pozivajući ih da dođu i okupe se, a zatim im se ispričao što je znao, objašnjavajući brižljivo i u pojedinostima svima što znači kada nema deceleracije. Na licima se odražavala čista nevjerica, užas, zaprepaštenje, bijes, malodušnost, sve samo ne odlučnost. A odlučnost je sada bila potrebna, razmišljao je Hammermill. Glasno reče:

— Mislim da su se urotili oficiri ovog broda da nam prešućuju što se zbiva ovdje na brodu.

— Možda samo pokušavaju spriječiti uzbunu — reče George MacBride zlokobno. — No možda se ne usuđuju da nam to kažu.

— Vjerojatno — prizna Hammermill. — Ali napokon bar netko od nas treba da zna. Ovaj komitet sastavljen od putnika, na primjer.

— Kakve bi koristi bilo od toga? — upitao je Andre.

— Ne znam — odgovori Hammermill ogorčeno. — No morali bismo barem saznati što će se dogoditi. Naši su životi možda u pitanju, a mi o tome ništa ne znamo.

Iz ugla sobe začuje se tihi prigušeni jecaj. Hammermill se namršti. Nije želio da se pojavi histerija i zakomplicira stvari.

— Zašto svi ne odemo do kapetana? — reče on. — Ne može svima nama lagati.

— Dobra ideja — dobaci netko.

— Krenimo onda odmah! — dobaci netko drugi.

Uzbuđenje se počelo širiti, užasno nerazumno uzbuđenje ljudi koji su mislili da će biti spašeni ako samo naprave dovoljno veliku galamu.

— o o o —

Kapetan Deering je promatrao veliku brzu crvenu kazaljku na kronometru na zidu. Okrenu se Bessemeru.

— Idem gore u astronavigacionu kupolu kod Blivena. Očekujem

da će nam Hammermill izazvati nevolje s putnicima i vjerojatno će doći s još nekima da bi postavljao pitanja.

— Što da im kažem, kapetane?

— Nemojte im reći ništa — odgovori Deering odlučno. — Nema razloga da saznaju kako ćemo tresnuti u New York sve do zadnje sekunde kad se to bude dogodilo. A ako nam Stanley uspije poslati ovamo raketu, onda se nećemo morati brinuti o tome.

— Mislite da bi nam White Sands mogao ovamo poslati raketu na vrijeme? — upitao je Bessemer.

Deering kimnu potvrdno glavom,

— Ne sumnjam u to — reče.

Vidio je kako je poručniku zablistalo oko pri pomisli da je Bridgeport možda već bio obaviješten o katastrofi, i okrenu se.

— Zadržite putnike na okupu i smirile ih nekako, Bessemeru. I nemojte me uznemiravati osim ako bude apsolutno potrebno.

— o o o —

Edouard Descartes Andre ostao je sam i počeo je grozničavo gledati u niz sjajnih zakovica na zidu i proučavati zid pred sobom.

»Sve je to trik, obmana«, — rekao je sam sebi. »Oni su nekako saznali i otkrili kako smo vodili čitavu igru na Marsu s onim kukcima, znaju da smo njihovi ako nas uhvate prije nego što stignemo na Zemlju. Vjerojatno su promijenili kurs i orbitu broda da bi nas nekako iskrcali na neku svemirsku stanicu umjesto na Zemlju. Na taj način nas mogu prebaciti natrag na Mars. Oh, ti smrdljivci. Prljavi, prokleti smrdljivci« — razmišljao je on.

Bijesno je udarao rukom po zidu. Reakcija ga odmah odbaci na drugi kraj kabine, gdje je tresnuo o zid s potmulim udarcem.

»Prljavi, pokvareni smrdljivci«, razmišljao je.

Misli Natalie Ledbetter išle su istim slijedom.

»Ako ne dođem natrag na Zemlju, moji će nećaci podijeliti novac, čak će i Parksel dobiti jedan dio. Oh, ne, on neće stići na Zemlju kao ni ja... onaj posao s tvrtkom Consolidated će propasti, a oni tamo u General Enterprises će uživati u tomu... Ah, te svinje! Zar će General Enterprises biti tako podao da sabotira cijelu stvar da ne bi došlo do posla s njima?«

Na drugoj strani kabine Parksel se nervozno mrštio. I on je bio ozbiljno zabrinut.

»Čak ako i izađem čitav iz ovoga džumbusa, a ona ne, neću ništa naslijediti. Ne nasljedujem ništa ako ona umre nasilnom smrću. Prokleti testament.«

— Bit će sve u redu, Ruby, lutkice moja — govorio je Fred Armbruster gotovo očajničkim glasom. — Sve ćemo mi ovo prebroditi.

Ruby ga oštro pogleda.

— Nema smisla da me obmanjuješ. Fred Hammermill je rekao da ćemo se srušiti i da ćemo svi poginuti. — Oči su joj bile crvene od plača, ali sada više nije plakala. Sada je bila smirena i hladnokrvna pred licem smrti, odavno je prebro dila histeriju ili se bar tako činilo. U tom je trenutku Fred bio gotovo ponosan na nju.

A onda odjednom maska pade s lica.

— Frede moj, neću da umrem! — vrisnula je. — Zar ne mogu poslati brod za spašavanje ovamo gore? Frede, učini nešto. Učini nešto!

— Ništa ne mogu učiniti, lutkice moja — reče on tupo.

Na drugoj strani broda te iste riječi je izgovorio George MacBride:

— Ništa ne mogu učiniti, Marian.

— Misliš da je točno što je Hammermill govorio? Još nema deceleracije, rekao nam je. Još uvijek smo u slobodnom padu.

— Svemirska služba zna što radi — odgovori joj MacBride s puno nade u glasu. — Već će nas izvući nekako iz ovoga. Pričekaj malo. Kladim se da su sa Zemlje već poslali brod za spašavanje.

— Hoće li stići ovamo na vrijeme? — pitala je Marian.

— Nadam se da hoće — odgovori MacBride.

Ostali su putnici prolazili manje više kroz iste faze kad su se glasine proširile »Marsijanskom kraljicom«. Nagađanja su kružila. I dok je brod padao brzinom od dvadeset milja u sekundi prema Zemlji, sedamdeset i pet parova putnika raspravljalo je i ponovno razmatralo situaciju; za to vrijeme je kapetan Deering bio u astronavigacionoj kupoli s Blivenom, a na Zemlji general-major Neil Stanley gužvao izvještaj koji je govorio da je XV-19 spreman za uzlijetanje.

Raketa je bila spremna da uzleti. »Dobro«, pomislio je Stanley.

Zgrabio je telefon i okrenuo brojeve eksperimentalnog.

— Pukovniče? Ovdje Stanley. Primio izvještaj. Potvrđujete?

— Potvrđeno — odgovorio mu je pukovnik Arthmore.

— Odlično — odvrati Stanley — Onda smo spremni da pošaljemo XV-19 gore. — On dade pukovniku potpune i jasne instrukcije i spusti slušalicu telefona. Nije ostalo više ništa nego da se izvijesti Washington.

— Kako stoje veze s Pentagonom? — zapitao je narednika.

— Nema još odgovora. Javili su da je to odluka za najviši nivo, šefovi treba da se sakupe.

Stanley pogleda na sat i nakesi se bez humora. Još uvijek je bilo dovoljno vremena. Ne previše, ali dovoljno.

— Svakako — reče. — Prebacite na moj ured kad dobijete vezu. I hoću potpunu videofonsku vezu, bit će vrlo impresivno kada sve započne. U međuvremenu dajte mi vezu s Deeringom.

— Da, generale.

Radiofon je bio otvoren, ali je trebalo nekoliko sekundi prije nego

što se čuo glas kapetana »Marsijanske kraljice«.

— Imamo neprilika na ovom kraju — reče Deering brzo kad je došao do radiofona. — Putnici su saznali da smo u nevolji. Imam sada sto pedeset usijanih glava oko sebe. Situacija je blizu žarkog usijanja.

— Kako se saznalo? — pitao je Stanley.

— Nismo mogli sačuvati tajnu, Neil, znaš i sam. Netko je na brodu tko zna dovoljno o svemirskim letovima da bi ustanovio kako smo u nevolji, a nije znao dovoljno držati jezik za zubima.

— Pa bit će ih vrlo lako sada umiriti — reče mu Stanley. — Reci im samo da je raketa već na putu. Razumiješ što mislim reći?

Neki čudan prizvuk humora bio je u Deeringovu glasu kad je odgovorio.

— Reći ću im to. Možeš li mi poslati nekakav telex da bi im to potvrdio? To na papiru izgleda mnogo vjerodostojnije.

— Poslat ću ti odmah. — Stanley načini stanku i duboko uzdahnu. — Kad XV-19 stigne na vašu visinu, morat ćeš preuzeti navođenje. Možeš li to preuzeti?

Odgovor je stigao bez oklijevanja.

— Svakako. Vrlo lako. Puno sreće, Neil. Bit će ti potrebna.

— Znam. Puno sreće i tebi.

Bilo je malo prizvuka smijeha u Deeringovu glasu kad je rekao.

— Ovo je nalik na onu: Long life to you... Dugo mi poživio.

— Nisam to tako mislio — odvrati mu Stanley.

— Znam. Do viđenja, Neil.

Stanley kimne glavom bez ijedne riječi i diže se.

— Naredniče, čim dobijete vezu s Washingtonom, prebacite je na moj ured.

Okrenu se i izjuri iz sobe radista.

* * *

Poručnik Bessemer borio se kako je mogao u velikoj zajedničkoj prostoriji. Jednom se rukom uhvatio čvrsto za kvaku na vratima iza sebe a drugu je stisnuo u šaku.

Bilo je više od stotinu putnika u zajedničkoj prostoriji, koji su se komešali nesigurno u prostoriji broda u slobodnom padu, ali Bessemer se obraćao Jerryju Hammermillu.

— Vi ste širili glasine, Hammermill — izgovorio je poručnik glasno. — Vi ste ove ljude uzbudili sasvim nepotrebno.

Hammermill je pokušavao nešto odgovoriti, ali neki debeli čovjek blizu bara poviče:

— Ja ne bih rekao: nepotrebno! Ako smo svi u opasnosti, onda bismo morali to znati! Moramo se spašavati!

Hammermill se okrenu čovjeku i iskesi zube u oštroj grimasi.

— Ama, niste na linijskom oceanskom brodu, čovječe. Ovo je

svemirski brod. Nema tu čamaca za spašavanje.

Neka žena je jecala u pozadini. Ne, to je bio muškarac. Natalie Ledbetter zapita mirno:

— Hoće li nam biti potrebni padobrani, mladiću?

— Padobrani? — Hammermill se gotovo nasmijao. — Padobrani? Pri dvadeset milja na sekundu? Ne, bako, nema padobrana.

Stara dama ošinu pogledom Hammermilla.

— Ja sam pitala ovog oficira, mladiću. Bila bih vam zahvalna kad biste zatvorili tu smiješnu gubicu, dosta ste nevolja već prouzrokovali. — Ona ponovno pogleda u poručnika. — I kakva je situacija, mladiću?

Bessemer je otvarao i stezao šaku.

— Mi smo u nekoj vrsti nevolje — reče pokušavajući da mu glas zvuči hladnokrvno. — To ne mogu zanijekati. Ali kapetan me ovlastio da vam saopćim da uopće nećemo pasti. Brod neće udariti u Zemlju.

Fred Armbruster zamaše rukom po zraku.

— To je laž! — vikao je glasno. — To je najobičnija laž! Je li itko od vas pogledao kroz prozor? Možete vidjeti Zemlju! I mi padamo na nju, točno na nju! Ona pokriva pola neba!

George MacBride se okrenu Armbrusteru.

— Zatvorite ta usta! Vi ste zli kao i Hammermill.

Armbrusterove se oči zaiskre.

— Kako se usuđujete tako govoriti... Hej, pa ja vas poznajem. Vi radite kod Breckmana. Mogu vam već sada reći, velika njuško, da ste otpušteni!

Marian MacBride uzdahne teško. Georgeovim licem prijeđe ružan osmijeh.

— Pa kad sam već otpušten — rekao je polagano — onda da bar budem otpušten zbog nečega vrijednoga. — Njegova se šaka munjevito podiže i snažno pogodi vrh Armbrusterove brade. Armbruster se uzdiže i u velikom luku odletje do stražnjeg zida.

MacBride s druge strane također se nije mogao zaustaviti od zamaha uloženog u udarac, pa tresnu unatrag na Edouarda Andrea.

— Kome ti to? — drečao je Ande ljutito udarivši ga u sasma refleksnoj kretnji.

Dohvatio je MacBridea u rebra točno ispod srca i Irac se presavio prije nego što je poletio uvis. Marian MacBride je vidjela što se dogodilo pa uze s bara tešku pepeljaru obrubljenu crvenim i zlatnim rubom. Ne razmišljajući, baci je na Andreovu glavu. Plastična se posuda odbije od Andreove glave i pogodi u glavu drugog putnika pokraj njega.

Svačiji su živci bili napeti do maksimuma i inače, a na ovaj poticaj nasilja živci, koji su vibrirali kao strune na violini, odjednom popustiše. Netko je gurnuo nekoga. Šake su poletjele prema licima.

Bilo je uzvika i jauka. U dvije sekunde zajednička soba postala je poprištem nemira i tučnjave. Manjina, rulja poluhisteričnih ljudi, napokon je došla do akcije koju su željeli. Podsvjesno je svatko od njih znao da je potrebno poduzeti nekakvu akciju, a ovo je bila jedino moguća akcija koju su sami mogli poduzeti.

Natalie Ledbetter dobila je nogom u želudac i poletjela žestoko prema baru. Parksel je to vidio i nešto u njegovu mozgu proradi. On je godinama mislio da žestoko mrzi staru babetinu, a tek sada je shvatio koliko je simpatija gajio prema njoj. On se odbaci od zida preko sobe, dočeka i odbaci ponovo od zida da bi glavom udario u leđa onoga što ju je udario.

Tući se pri slobodnom padu nije baš najjednostavnija stvar na svijetu. Dobro odmjeren udarac ima na udarenoga isto takav efekt kao i na onoga tko je udario. Soba je bila puna ljudi koji su plovili po cijelom prostoru, tijela koja su pokušavala svim silama plasirati udarac u svoga bližnjega — doslovce, u onoga tko im je bio najbliži. Samo je nekolicina imala dovoljno razuma da se za nešto pridrže i ostanu mirni.

Ruby Armbruster nije više mučio želudac. Nogama je obuhvatila jedan ukrasni stup, a malim je šakama odbijala ljude od tijela svojega supruga, koji je ležao bez svijesti do njenih nogu.

Poručnik Bessemer je intervenirao odmah. Njegova je šaka poletjela i tresnula po licu Jerryja Hammermilla, a on se, ne čekajući dalji razvoj događaja, okrenuo da napusti sobu. Edouard Andre baci se prema njemu i obojica padoše na obližnja vrata. Poručnik je ipak bio svemirski letač i znao je kako se treba vladati u beztežinskom stanju, a Andre to nije znao. Bessemer se iz gužve izvukao s jednim plavim okom, ali Andre je bio u nesvjesti, lebdeći dvije stope iznad poda, onesviješten zečjim udarcem za vrat.

Kapetan Deering se bio zagledao kroz providnu kupolu broda u tvrde točke nepokretnih zvijezda napolju. Bilo je dobro, razmišljao je on, što je brod padao zadnjim krajem prema Zemlji, jer bi gledanje kako se naglo približava modra lopta Zemlje biho porazno čak i za njegove živce. Okrenuo se kad je Bessemer ušao u kabinu.

— Rekao sam ti da me ne...

— Kapetane — prekine ga Bessemer — ovi su ljudi pošašavili tamo dolje! Demoliraju zajedničku sobu i jedan drugoga!

Deering se namršti.

— Čini se da si i ti dobio po oku — reče mu. — Zbilja su se razularili, ha?

Bessemer kimnu glavom. Lijevo oko mu je bilo natečeno i potamnjelo.

— Potpuno su izgubili svaku kontrolu nad sobom.

— Hmm. — Deering pruži poručniku komad papira iz telexa. —

Pođite do interfona i pročitajte im ovo. Onda im odnesite dolje i dajte im da to vide. Ne pokušavajte im ništa objašnjavati.

Bessemer pozdravi, uze papir i ode dolje do glavne kontrolne ploče, gdje je bio i glavni razvod interfona. Okrenu dugme i uze slušalicu u ruke.

— Pažnja, molim vas! Pažnja, molim vas! Brod je izvan kontrole, ali nema nikakve opasnosti da ćemo udariti u Zemlju. Jedna raketa iz svemirske baze bit će ovdje za dvije minute. Molim vas sačekajte mirno i budite spremni kad ona dođe.

On isključi interfon i kad se okrenuo vidio je kako Deering stoji iza njega.

— Je li ovako bilo u redu, kapetane?

— Upravo tako je trebala biti složena svaka riječ — odgovori mu Deering. — Uzmite sada telex, odnesite dolje i pokažite im. To će ih morati bar malo primiriti.

Bessemer kimnu glavom ne rekavši ništa.

— o o o —

Poručnik se provuče hodnikom natrag do zajedničke prostorije držeći se za držače sa strane kako bi ubrzao kretanje.

U zajedničkoj sobi bila je neobična tišina kad je ušao. Svatko tko je bio još pri svijesti gledao je tada u vrata.

On razmota papir telexa.

— Evo tu je poruka — reče suho.

George MacBride, koji je bio najbliži Bessemeru, uze papir i pročita ga. Slabi smiješak prijeđe mu preko lica.

— Dvije minute, eh? Pa nemamo mnogo vremena da se spakiramo.

— To je već minuta i četrdeset pet sekundi sada — reče Bessemer. — Nećete imati mogućnosti da uzmete sa sobom osobne stvari, žalim.

— Znači li to da ćemo morati ostaviti naš novac i prtljagu ovdje? Zar ništa ne možemo uzeti sobom na raketu? — pitala je Natalie Ledbetter. Ona je imala čitavo bogatstvo u plavo-bijelim dijamantima s Marsa i nije bila raspoložena da ih izgubi bez valjana razloga.

— Ne vidim mogućnost da bilo što uzmete sa sobom — reče im Bessemer i pogleda na sat.

Pogleda zatim po zajedničkoj sobi i reče:

— Život svakoga na ovom brodu je u opasnosti...

— o o o —

General-major Neil Stanley podiže oči s ekrana pred sobom i pogleda zabrinuto sat na zidu.

Dvadeset tri minute! Zar je prošlo samo dvadeset tri minute otkako je »Marsijanska kraljica« pobjegla ispod kontrole? Zar je bilo samo malo više od četvrt sata otkako se pakao provalio?

Napolju je sunce bilo blizu zenita i sjalo je na sprženi pijesak

svemirske luke. Stanley pogleda ponovo na televizijski ekran, gdje su se pojavili likovi petorice ljudi, trojice u civilu i dvojice visokih generala sa pet zvjezdica.

»Pet zvjezdica. Bilo bi zgodno imati pet zvjezdica«, razmišljao je Stanley. »Pet? Bilo bi zgodno dobiti dvije. Ali to se nakon ovoga više neće dogoditi.«

General Hagopian bio je nizak, taman, s orlovskim nosom, čovjek čije su čokoladno smeđe oči odražavale oštroumnost inteligenciju. On pogleda iz ekrana i reče:

— Dakle, brod će se spustiti na Long Island Sound?

— Da, ako se ne zaustavi — odgovori Stanley tko zna koji put.

Jedan od civila — nijedan od njih nije se potrudio da kaže generalu Stanleyu s kojim to visokim članom vlade ima čast razgovarati — reče:

— Postoji li neki način da se ponovo osposobi pogonski dio toga broda? Zar oni nemaju sa sobom tehničare koji bi to mogli popraviti, ili nešto tome slično?

— Imam izvještaj kapetana Deeringa — odgovori Stanley. — On tvrdi jednostavno da su glavni konverter i drugi aparati potpuno uništeni. Bilo bi nemoguće, uvjeravam vas, popraviti ih u slijedećih petnaest minuta i uz najbolju volju.

Civil je prešao preko sarkazma u Stanleyevim riječima.

— A kako stoji s brodom za spašavanje? Zar se ne bi moglo onamo stići na vrijeme i spasiti te ljude?

Stanley napravi stanku i reče:

— Potpuno je nemoguće onamo poslati brod da ih prihvati, gospodine.

— A zašto?

— Nikako ne bi uspio. Morali bi imati dovoljnu akceleraciju da do njih stignu, zatim da ostvare deceleraciju kako bi uskladili svoju brzinu s brzinom »Marsijanske kraljice«, a zatim da opet razviju akceleraciju da bi izbjegli sudar sa Zemljom. Ako se tome doda vrijeme potrebno da se putnici iz »Kraljice« prebace zajedno s posadom na drugi brod — on u sebi grubo izračuna koliko bi vremena za to trebalo — onda bi za to trebalo više od jednog sata, Čak i kada bismo upotrijebili akceleraciju koju bi putnici jedva mogli podnijeti. Ne, to se ne bi nikako moglo ostvariti.

General Hagopian na to reče:

— Znači, nema nikakve mogućnosti da se spase?

— Nikakvih mogućnosti, na žalost. Jednostavno nema dovoljno vremena.

Drugi civil reče:

— U neku ruku možemo reći da imamo i sreću ovaj put.

— Kako to mislite? — zapita iznenađeno Stanley.

— Pa, mislim da je vrlo žalosno što toliki ljudi moraju umrijeti, ali oni će udariti samo u Sound. Bilo bi katastrofalno kad bi udarili u neko naseljeno područje. Samo zahvaljujući igri slučaja, taj je brod upravljen sada na Sound umjesto u bilo koji naseljeni grad na Istočnoj obali. Možete li zamisliti što bi se dogodilo kada bi brod pao na neki...

— Čini mi se da vi ne shvaćate u čemu je stvar — Stanley će mirno. — Nije riječ o Soundu već o zvuku, za koji smo više zabrinuti.

Petorica ljudi se zagledaše.

— Kakva je to opet besmislica? — upita general Hagopian.

— Upravo to što sam rekao. Sasvim je nevažno da li će taj brod sletjeti u vodu ili neće, jer u svakom slučaju neće pasti u jednom komadu. Brod se približava Zemlji brzinom od dvadeset milja na sekundu. Kad udari u atmosferu razletjet će se u komade u paklenskoj brzini. Zapalit će se i sagorjeti. Ali to nije ono što bi djelovalo na Zemljinu površinu i nanijelo neku štetu. I sasvim je svejedno da li će pasti na Long Island ili na Times Square, djelovanje te eksplozije na atmosferu prouzrokovat će dvadeset milijuna mrtvih.

Nitko ne progovori ni riječi. Petorica ljudi gledali su u njega s ekrana s izrazom sleđenog užasa na licima.

— Sigurno vam je poznato što se događa kad mlazni avion preleti nisko iznad grada? — reče Stanley. — Supersonični mlažnjak može polomiti sva stakla. A što mislite kakav zvučni val može izazvati svemirski brod od pet stotina tona pri brzini od sedamdeset dvije tisuće milja na sat?

— Reći ću vam. Sravnit će sa zemljom svaku zgradu u promjeru od nekoliko milja. Ako taj brod udari u Lond Island Sound, New York City će biti u ruševinama još prije nego što brod stigne do Zemlje! Svaki grad na Long Islandu će se pretvoriti u palačinku. Od Newarka, New Jerseya do Hartforda u Connecticutu taj udarni val će srušiti sve što stoji okomito. Ovo nije stvar smrti nekolicine ljudi u brodu već ugroženost nekoliko milijuna!

Civili pogledaše u generala Hagopiana.

— On ima pravo — reče im general Hagopian suho.

— Koliko nam je vremena preostalo? — zapita civil pobijeljela lica.

— Samo nekoliko minuta — odgovori Stanley hladno. Pogleda na sat. Zapravo ni toliko.

— Zašto nas onda niste prije pozvali?

— Pozvao sam vas čim sam saznao za to — reče Stanley.

— Trebalo je izvjesno vrijeme dok se vi okupite. I trebalo je neko vrijeme da bi se izračunalo sve što se može dogoditi.

U pozadini ekrana vidio je dvojicu civila u žestokoj razmjeni misli.

— Možemo li evakuirati stanovništvo? — zapita treći civil.

— U pet ili šest minuta? Ne budite smiješni! — Stanley je sada bio

potpuno hladnokrvan, u oštrom kontrastu s petoricom ljudi nasuprot njemu. — Ne bismo mogli izvući ljude iz ugroženog područja da smo evakuaciju započeli u trenutku kada je »Marsijanska kraljica« doživjela nesreću, pa čak i pola dana ranije, za ovaj slučaj.

Civil je izgledao ljutit, ali ne reče ništa.

— Što predlažete vi, generale? — upita Hagopian.

— Postoji samo jedno rješenje — odvrati Stanley trijezno.

— Moramo poslati gore raketu s atomskom glavom i raznijeti brod u atome prije nego što udari u atmosferu.

Nastupila je mukla tišina. Stanley je odbrojio do pet prije nego što je bilo tko progovorio. To je bio trenutak koji je on očekivao, moment kada je glavonjama mogao dati jedini odgovor na problem što da se učini s unesrećenom »Marsijanskom kraljicom«. Takvu je reakciju i očekivao.

— Jeste li poludjeli? — uzvikne jedan od civila. — Raznijeti sto osamdeset ljudi? Pa, mora postojati neki drugi način.

— Ne postoji — odgovori Stanley spremno. — I nikada nije postojao drugi način. To je jedino moguće rješenje.

— Ali mi to ne možemo dopustiti! — protestirao je civil.

— To je hladnokrvno ubojstvo!

— Ubojstvo? Je li ubojstvo ubiti ljude koji su već osuđeni na propast? Je li to ubojstvo kad se spašava dvadeset milijuna ljudi? Oprostite što sam melodramatičan, ali to se rješenje meni sviđa isto tako malo kao i vama. Bilo mi je vrlo teško sama sebe uvjeriti da nema drugog načina.

— Mora postojati neko drugo rješenje — izjavi civil uzbuđeno. — Pošaljite odmah jedan brod za spašavanje! Hagopian, naredite mu da odmah pošalje...

Stanleyu zaigraše mišići na licu. Ne sačekavši da civil završi reče:

— Slušajte vi, tvrda glavo. Da li vi shvaćate da je nemoguće poslati brod za spašavanje? Nemoguće je poslati brod za spašavanje kao što je nemoguće uhvatiti »Marsijansku kraljicu« golim rukama.

— Ne dopuštam da sa mnom tako razgovarate, generale! Stanley pogleda Hagopiana. Čovjek u uniformi nije rekao ništa, ali oko ustiju mu se mogao nazreti tračak osmijeha.

— Ja vas samo pokušavam navesti da shvatite — reče Stanley. — Svi vi. Nema drugog načina! Nema! Ti će ljudi morati umrijeti. Umrijeti. Bilo bi bolje kada bi umrli a da ne povedu sa sobom nekoliko milijuna ljudi. Je li vam to jasno?

Stanley je čekao na odgovor i bio je sasvim siguran da će odgovor doći. Jedan drugi civil reče:

— Zar ga ne bismo mogli nekako skrenuti s toga kursa?

— Ne, a da ga ne uništimo — odgovori Stanley. — A upravo za to tražim od vas dopuštenje.

— Mislim da je to sasvim nemoguće, generale. Javnost nam nikada neće odobriti da...

— Prokleta neka bude ta javnost! Pa upravo ta javnost treba da umre! Razumijete li vi to? Dvadeset milijuna ljudi! Dvadeset milijuna lešina trebat će iskopati ispod ruševina na prostoru od deset tisuća kvadratnih milja!

— Pa to je upravo smiješno! — reče treći civil. Oni su uporno pokušavali odvratiti Stanleya od toga rješenja. — Kako bi jedan udarni val zraka mogao prouzrokovati tako nešto?

— Kako bi mogao? Pa već je jednom učinio! Zar se ne sjećate ili zar niste čuli za veliki sibirski meteor, koji je udario u Sibir negdje oko 1908. godine? On je došao brzinom od samo deset milja na sekundu, upola manjom od brzine »Kraljice« i izazvao pustoš na stotinu kvadratnih milja šume. Drveće je padalo kao da je od šibica. A ovaj brod dolazi dva puta brže!

— Ali mora postojati nešto drugo što bismo mogli učiniti — tvrdoglavo nastavi prvi civil.

— Dobro — odgovori Stanley. — Počnite davati prijedloge.

— Pa...

— Točno. Ne postoji ništa drugo što bismo mogli učiniti — ponovi Stanley. On ponovo pogleda na sat. — Mogu li poslati raketu s atomskom glavom?

— Ne — bio je odgovor. Prvi je civil preuzeo riječ i govorio je u ime svih. — To ne dolazi u obzir. Mora ipak postojali neki drugi način.

— Nema ga — odgovori Stanley. — I puste želje neće to izmijeniti. Ne možete poništiti zakone svemira, morate im se pokoravati. A to je upravo što sada »Marsijanska kraljica« čini! I to će se upravo dogoditi i New Yorku kad ga pogodi udarni val!

On načini stanku i zagleda se u njih.

— Ponovo vas pitam: imam li dopuštenje da pošaljem gore tu bombu?

— Ne vidim mogućnosti da to odobrimo, generale. Moramo naći neki drugi način.

Stanley pogleda na sat i uzdahnu.

— Sada je već u svakom slučaju prekasno — reče tiho.

— Dok smo mi ovdje čavrljali, »Kraljica« je padala. Ona nije mogla čekati. Čak i da ste tako naredili, sada više ne bih mogao poslati bombu na nju.

Dvojica od njih zaplašeno pogledaše kroz prozor prema sjeveru. Stanley je uočio tu kretnju; on nije mogao vidjeti prozor na svom ekranu, ali je znao u što gledaju. Iz Washingtona bi takva predstava bila vidljiva.

— Ah, ne očekujte da sleti — reče Stanley. Glas mu je zvučio

ostarjelo i umorno. — Neće biti nikakva pada. Ja sam poslao gore XV-19 s automatskom kontrolom nekoliko minuta prije nego što ste se vi, džentlmeni, sakupili. Nosi termonuklearnu glavu. Kapetan Deering će preuzeti, ili već možemo reći da je preuzeo navođenje. »Marsijanska kraljica« je pretvorena u atome već prije jedne minute. To je bilo jedino što se moglo učiniti.

JEDAN OD NJIH POKRIJE LICE RUKAMA. STANLEY SE PITAO TKO JE TO BIO.

— o o o —

— Pretpostavljam da znate što to znači — upitao ga je general Hagopian mirno.

— Znam — odgovori Stanley. — Ako se iz ovoga izvučem čitave kože, ipak ću izgubiti sve za što sam do sada radio. No to nije važno. Pred vojnim sudom ja ću ipak znati da sam spasio živote milijuna ljudi.

General Hagopian kimnu glavom.

— To će biti poen u vašu korist. Ali ništa više ne možemo učiniti za vas, vi to dobro vidite. Morat ćete se sami pržiti na ražnju. — Hagopian se čvrsto zagleda u Stanleya. — Vi ste vrlo hrabar čovjek, generale. Veoma je loše što većina ljudi neće nikada shvatiti što ste učinili i zašto.

Stanley se na silu nasmiješi.

— Ljudi kojih se to tiče shvatit će, generale. A oni su u ovom slučaju jedino važni.

KRAJ

Da, kraj. Jedan od mogućih krajeva. Bit će, zacijelo, čitatelja koji nisu zadovoljni takvim krajem. Za njih evo i drugo moguće rješenje:... JEDAN OD NJIH POKRIJE LICE RUKAMA. STANLEV SE PITAO TKO JE TO BIO.

— o o o —

Kapetan Deering baci pogled na ekran. Letjelica XV-19 s termonuklearnom glavom hitala je prema »Kraljici«. Preostalo je četrnaest i pol minuta do udara u Long Island Sound i polovica tog vremena do susreta s raketom.

— Hagerty! — vikne u intercom.

— Da, kapetane?

— Kako stojimo s malim bočnim motorima i raketama za manevriranje i okretanje broda u svemiru?

Nakon kratke šutnje, koja je istjerala krupne graške znoja na kapetanovu čelu, dođe odgovor.

— Ispravni su i kontakti su u redu, može se njima upravljati iz astronavigacione kabine.

Kapetan Deering nije mnogo oklijevao. Bio je to hladnokrvan čovjek, koji je bez krzmanja prihvatio jedino moguće rješenje koje mu

je mogao predložiti dugogodišnji prijatelj ne samo na poslu, general Stanley, ali sada mu se pružala još jedna vrlo neizvjesna mogućnost. On će je pokušati iskoristiti. Ako ne uspije, ne riskira ništa, samo umjesto trenutnog rješenja ono se pretvara u dugotrajno lutanje po svemiru i polaganu i mučnu agoniju umiranja.

»Marsijanska kraljica« je dolazila po orbitalnoj paraboli Mars — Zemlja. Ako letjelicu XV-19 aktivira na odgovarajućoj udaljenosti od broda na njenoj paraboli između Zemlje i broda, udarni val eksplozije prije nadolaska toplotnog udara može teški brod odbaciti dovoljno da upadne u kružnu putanju oko Zemlje.

— Hagerty! — vikne on nešto uzbuđenije — preuzmite bočne motore za manevar okretanja i upravite svih dvanaest prema Zemlji. Razumjeli? Čekajte moja daljnja naređenja!

— Aj, aj, kapetane — odgovori Hagerty uzbuđeno. — Bessemer, uključite intercome u cijelom brodu.

— Da.

»Govori vam kapetan broda. Hoću da za tri minute svi putnici budu u kabinama, vezani i pokriveni zaštitnim kupolama ukoliko dođe do gubitka zraka na brodu kod susreta s raketom.

— Razumijem, kapetane, svi putnici su vas čuli preko intercoma — odvrati Bessemer.

— o o o —

Za manje od dvije minute svi su putnici bili na svojim mjestima u kabinama, na ležajevima, vezani i s navučenim hermetičkim kupolama s autonomnim izvorom kisika za dvadeset i četiri sata.

— Napokon — reče Natalie Ledbetter.

Fred Armbruster nježno pogleda svoju lijepu ženicu.

— Pretrpi još samo ovo pa će biti sve u redu.

Odgovorila mu je samo slabim jecajem.

— Ipak smo im umakli! — promrmlja sebi u bradu Edouard Andre.

»Pažnja svima! Govori vam kapetan broda Deering. Za četiri i pol minute doći će do promjene smjera kretanja, nakon čega će se nastaviti beztežinsko stanje. Svi putnici i posada neka ostanu vezani i prekriveni kupolama.

Iz svoga zatvorenog ležaja Hammermill, blijed u licu, viknu užasnut:

— Opet prijevara... Odbacuju nas daleko od Zemlje da ne udarimo u nju. Tko zna u kojem ćemo dijelu svemira završiti u agoniji, bez kisika?

»Pažnja, govori vam opet kapetan Deering. Za četrdeset sekundi doći će do promjene smjera jačine do dvadeset gravitacija. Uzmite jaču dozu kisika i ne pokrećite se. Nakon jedanaest minuta postupno će se gravitacija smanjiti do nule i ponovno će nastupiti beztežinsko

stanje.

— Nadajmo se da neće biti nepravilnosti u eksploziji — promrmlja kapetan Deering pošto je isključio intercom.

Pogleda na ekran brodskog kompjutora, pritisnu dvije tipke i na ekranu se pojavi dijagram putanje broda i dijagram putanje rakete koja je dolazila u susret. Kapetan pritisnu treću tipku, na ekranu se pokaza rezultanta dvaju dijagrama. Deering pritisnu na brojčaniku kompjutora pet brojki i reče u intercom.

— A sada se dobro držite, momci. Veliki tresak za petnaest sekundi. Hagerty, za dvije i pol minute budite spremni za korekcije s bočnim motorima i raketama.

— o o o —

— Generale, poziv od Deeringa — čuo se glas narednika iz radifonske centrale. Stanley problijedi i pritisne rukom taster radifona.

— Halo, Buddy, Stanley ovdje — strepeći čekao je riječi kapetana Deeringa.

— Neil, sada možeš poslati dva broda da nas prihvate. Kružimo u orbiti, na poziciji XZ 1375 M. Eksperimentalni je položio ispit s odličnim uspjehom. Moji pozdravi i čestitke momcima koji su napravili i poslali XV-19...

William Harrison: Roller Ball

Roller Ball Murder

Preveo Goran Pavelić

Igra, igra: počinjemo ponovo. Njoj pripada sva slava, sve što jesam i sve što imam zahvaljujem ubojitom roller ballu.

Naš tim stoji poredan, nas dvadesetoro pozdravljamo dok sastav svira himnu korporacije. Promatramo ovalnu stazu od tvrdog drveta koja nam nudi nagrade. Staza je duga pedeset metara, visoko ukošena, a na vrhu zidova nalaze se topovi koji ispaljuju te lude kugle, teške dvadeset funti (slične su kuglama za kuglanje, a načinjene su od ebonita), brzinom većom od pet stotina kilometara na sat. Kugle se valjaju stazom, polako usporavajući i padaju kako se centrifugalna sila smanjuje, a dođu li do dna ili udare kojeg igrača, čuje se drugi pucanj. Evo nas, našeg tima: deset koturaljkaša, pet motorista i pet trkača (ili udarača). Dok se svira himna, stojimo uspravni i čvrsti; osamdeset tisuća ljudi nas gleda, a dvije milijarde gledalaca promatra sklop naših vilica na multiviziji.

Trkači, ti gadovi, navlače svoje rukavice od čvrste kože i hvataju svoje palice, nalik na one za hokej, kojima love zviždeće kugle ili udaraju ostale igrače. Motoristi kruže visoko gore (pažnja, prijatelji, tamo je opasno zbog pucnjeva iz topa) i u pogodno vrijeme sjure se dolje da bi pomogli trkačima. Koturaljkaši, mi koji imamo smisla za to, bunimo se: ometamo prolaz pokušavajući da zadržimo trkače kako nas ne bi prošli i postigli pogodak. Mi stvaramo gužve. I tako dvije momčadi, nas četrdeset, klizimo, jurimo i trčimo unaokolo, a kugle se ispaljuju u smjeru našega kretanja — uvijek dolaze straga da bi nas raspršile i osakatile — a cilj je igre (kao da to ne znate) da trkači pređu sve koturaljkaše protivničke momčadi, unesu kuglu u stazu i predaju je motoristu. Motoristi mogu štititi trkače — u tom slučaju mi na koturaljkama imamo pune ruke posla da prevrnemo motocikle od 175 kubičnih centimetara.

Nema odmora, nema zamjena. Ako izgubite čovjeka, vaša momčad igra bez njega.

Danas sam pred kamerama u svojoj najboljoj pojavi. Ja sam Jonathan E, ni manje ni više, i nitko me ne može prijeći na stazi. Ja sam srž hjustonskog tima i u dva sata igre — nema pravila, nema

kazni jednom kad top ispali kuglu — sredit ću svakoga prokletog trkača koji podigne palicu na mene.

Krećemo. Odmah se stvaraju gomile — motori, koturaljkaši, suci, trkači, svi izmiješani, udaraju se i guraju, a jedna kugla ulijeće među nas. U pogodnom trenutku bacam suparničkoga koturaljkaša u polje u sredinu kruga; danas sam okrutno brz, jurim, guram se na stazi, slijedim kuglu, jurišam na te proklete trkače, prestižem ih. Dva trkača bore se prsa o prsa i jednom pada šljem od udarca što mu istovremeno odnosi pola lica; pobjednik stoji predugo i divi se svom djelu, jedan motorist juri dolje i briše ga, sravnjuje sa stazom. Gomila urla, a ja znam da kamermani izdvajaju taj snimak i da gledaoci u Melbournu, Berlinu, Riju i Los Angelesu dahću od uzbuđenja u svojim udobnim naslonjačima.

Jedan sat je prošao i ja još uvijek kružim, iako četvorica naših imaju prijelome, jedan novajlija je možda mrtav, a dva motora uništena. Druga momčad, dobri stari London, još je u gorem stanju.

Jedan od njihovih motora je izvan kontrole, kugla ga udara i on plane. Divlje klicanje.

Približavam se njihovom poznatom Jackieju Mageeju i odmjeravam svoj udarac. On se okreće prema meni, pomamno reži iz šljema, a ja ga izbacujem iz akcije. U tom trenutku osjećam kako se njegove kosti i njegovi zubi lome a gomila urla s odobravanjem. Sada ih imamo, zbilja ih imamo, a rezultat je 7:2.

* * *

Godine prolaze i pravila se mijenjaju — uvijek u korist gomile što zahtijeva više krvi. U ovome sam već petnaest godina i, začudo, imao sam samo slomljene ruke i ključne kosti, više nisam žustar kao nekad, ali sam grozniji — i nijedan novajlija ne može naučiti tu klaonicu dok se ne nađe preda mnom.

Ali pravila: čujem da se sada u Manili ili u Barceloni igra bez vremenskog ograničenja, ljudi se mlate sve dok više nema trkača i nema načina da se postigne zgoditak. Sada je to u modi. Čujem da se roller ball igra s miješanim timovima, muškarci i žene nose lako poderive dresove da bi zapaprili igru s malo seksa. Svašta će se dogoditi. Mijenjat će pravila, sve dok ne budemo igrali na krvavoj stazi. Svi mi to znamo.

Prije početka ovog stoljeća, prije velikoga azijskog rata 1990, prije nego što su korporacije zamijenile nacionalizam a snage korporacijske policije zamijenile svjetske vojske, posljednjih dana američkog ragbija i evropskog nogometa ja sam bio čvrsti mladi novajlija kojem su bile poznate sve nagrade u toj igri. Žene: imao sam ih sve — na žalost, bio sam čak i sretno oženjen nekad. Imao sam toliko novca da sam mogao kupiti kuće i zemlju i jezera izvan velikih gradova, što je bilo

dostupno samo klasi izvršnih. Moja fotografija, kao i sad, pojavljivala se na naslovnim stranicama časopisa, a moje ime i ime igre postali su jedno, ja sam bio Jonathan E, ni manje ni više, onaj koji je preživio i prošao mnogo toga u najkrvavijem sportu.

U početku sam igrao za Naftne konglomerate. Tada su te korporacije postale ENERGIJA. Uvijek sam igrao za momčad iz Houstona; od njega sam dobio sve.

— Kako si? — pita me Bartholomew. On je glavni u ENERGIJI, jedan je od najmoćnijih ljudi na svijetu i obraća mi se kao svom sinu.

— Grozan sam — odgovaram, a on se smiješi.

Kaže mi da žele napraviti specijalnu emisiju o meni na multiviziji, o mojoj karijeri, s mnogo snimaka iz mojih najvećih igara, priču o mom životu, o tome kako ENERGIJA prihvaća takvu siročad, daje im posao i zaštitu i omogućava im uspješnu karijeru.

— Zbilja si grozan, ha? — ponovo pita Bartholomew i ja odgovaram isto, ne rekavši mu sve što je u meni što bi on mogao pogrešno shvatiti; ne kažem mu da sam umoran od duge sezone, da sam usamljen i da mi nedostaje žena, da čeznem za višim, izgubljenim, važnim mislima, i da sam možda, samo možda, slomljen u duši.

* * *

Jedan stari prijatelj, Jim Cletus, stiže preko vikenda na ranč. Mackie, moja sadašnja djevojka, vadi ručak iz hladnjaka i grije ga; nije neka osobita domaćica ta Mackie, ali ima velike grudi i struk uži od mojeg bedra.

Cletus sada radi kao sudac. U svakoj su igri dva pomoćna suca — klaunovi kojima je posao da zatvore oči kada treba, i glavni sudac koji bilježi pogotke. Cletus je i u Internacionalnom komitetu za pravila i govori mi kako još uvijek razmatraju neke promjene.

— Kazna ako te tvoj tim pokriva, između ostalog — kaže mi. — Prokleto jednostavna kazna: skidaju ti šljem.

Mackie odaje čuđenje zaokruženim usnama. Cletus, nekadašnji trkač Toronta, jedva stane u stolicu, ruke mu počivaju na koljenima.

— Što još — pitam ga. — Možeš li mi reći?

— Oh, samo stvari u vezi s novcem. Više nagrada za uspješne napade. Veće nagrade ako te imenuju Svjetskom zvijezdom — što su vjerojatno dobre vijesti za tebe. A priča se i o skraćivanju dvomjesečnog odmora. Gledatelji žele više.

Poslije ručka Cletus i ja šetamo rančem. Pita me želim li nešto.

— Nešto, ali ne znam što — iskreno mu kažem.

— Nešto ti je na umu — kaže on, promatrajući moj profil dok se vučemo stazom uzbrdo. Teksaški krajolik pruža se pod nama. Gomile oblaka.

— Jesi li ikada mislio o smrti u danima kad si igrao? — pitam, znajući da sam ponešto preozbiljan.

— Nikada u samoj igri — odgovara ponosno. — Izvan staze nikad nisam mislio o ničem drugom.

Zaustavljamo se i pažljivo promatramo obzorje.

— Još se nešto zbiva u Komitetu za pravila — napokon priznaje. — Razmišljaju o tome da ukinu vremensko ograničenje, neka nam bog pomogne, Johnny, prijedlog je službeno podnesen.

Volim brežuljkaste krajeve. Moja je druga kuća blizu Lyona, u Francuskoj, brežuljci su slični ovima, ali su malo raskošniji i tamo šetam uvečer, preko drevnih bojišta. Gradovi su toliko napučeni da je čovjeku potreban poslovni pasoš da bi ušao u New York.— Dakako, ja sam za vremensko ograničenje — nastavlja Cletus. — Ja sam nekada igrao i znam čovjekove mogućnosti. Ponekad se osjećam tako glupo u tom Komitetu, Johnny, kada sjedim tamo i trudim se da neka pravila ipak ostanu.

* * *

Statističke istančanosti roller balla zabavljaju mnoštvo kao i bilo koji drugi aspekt igre. Najviše zgoditaka postignuto je u jednoj igri: 81. Najveća brzina kugle pri kojoj ju je igrač uhvatio: 276 kilometara na sat. Najveći broj igrača koje je jedan koturaljkaš izbacio iz stroja: 13, svjetski rekord, koji je postavio nitko drugi nego ja. Najviše smrtnih slučajeva u jedinom natjecanju: 9, Rim protiv Chicaga, 4. prosinca 2012.

Velike osvijetljene ploče kruže nad stazom, bilježe naše pokrete, bilježe svaki podatak krvoprolića i imamo milijune navijača — uvijek mi se činilo čudnim — koji nikada ne prate neposredno samo zbivanje nego samo proučavaju te statistike.

To je ustanovio multivizijski pregled.

* * *

Prije izlaska na noćnu utakmicu na pariškom stadionu, ispod mostova kraj Seine.

Visok sam 190 centimetara težak 110 kilograma. Opseg vrata mi je 52 centimetra. Prsti kao u pijaniste. Nosim staromodno prugasto odijelo i poznati plosnati španjolski šešir. Imam 34 godine i kada ostarim, mislim da ću izgledati kao pjesnik Robert Graves.Neki francuski navijači me zovu, mašu mi i obraćaju se mojim tjelohraniteljima, čudno sam svjestan samog sebe, svjestan svog odijela i načina na koji hodam. Čudan trenutak.

Najmoćniji ljudi su izvršni. Oni upravljaju glavnim korporacijama, koje određuju cijene, plaće i opću ekonomiju, i svi mi znamo da su oni pokvareni, da imaju gotovo neograničenu moć, novac, no i ja

imam znatnu moć i mnogo novca, a još uvijek sam nezadovoljan.

Što još mogu željeti, pitam se, osim više znanja?

Mislim o nedavnoj prošlosti — što je gotovo sve čega se čovjek može sjetiti — o tome kako su prestali korporacijski ratovi i kako je nastalo šest Glavnih korporacija: ENERGIJA, TRANSPORT, HRANA, DOMAĆINSTVO, USLUGE i LUKSUZ. Ponekad zaboravljam koja čime upravlja — na primjer, sada kad sveučilištima upravljaju Glavne (a sveučilišta im služe kao farme za roller ball), koja Glavna upravlja sveučilištima? Glazba je jedna od najvećih industrija, ali kamo pripada? Istraživanja droga su sada pod HRANOM, a sjećam se da su nekada bila pod LUKSUZOM.

U svakom slučaju, mislim da ću pitati Bartholomewa što je to znanje. On je čovjek sa širokim pogledom na svijet, sa vrijednostima, sa sjećanjem. Moja momčad srlja u prazninu, a njegov se tim koristi suncem, krstari morima, pronalazi nove legure i općenito je prokleto mnogo ozbiljniji.

* * *

Igra u Ciudad Mexicu ima novi štos: promijenili su oblik kugle.

Cletus me čak nije ni upozorio — možda nije mogao — ali evo nas ovdje i igramo kuglom koja nije potpuno okrugla, njen gravitacioni centar je promijenjen i ona štropoće po stazi, nepravilno se krećući.

Ova igra je posebno opasna, jer su ovdašnji motoristi pripremljeni za mene; već godinama, otkako sam poznat, motoristi me pokušavaju rano izbaciti iz igre. Ali na početku igre ja sam oprezan i jak i uvijek se rado okomljujem na motoriste — i unatoč tome što su stavili zaštitne ploče, tako da ih ne možemo zgrabiti za upravljač. Sada ti gadovi znaju da starim — još uvijek sam opasan, ali i sporiji, kako kažu za mene na sportskim stranama — i puštaju me da se petljam s koturljkašima i trkačima što god je moguće duže, i tek onda nasrću na mene. Smoždite Jonathana E, kažu, i pobijedili ste Houston; i potpuno su u pravu, samo što to još nisu uspjeli učiniti.

Ovdašnji navijači, sve neki prosti radnici u HRANI, divljaju, ja uspijevam sačuvati svoj mir — a jajolika kugla tetura, juri, skače i do pola metra u zrak, ruši gotovo čitav njihov tim. Naposljetku netko od nas hvata njihovoga posljednjeg (udarača i lomi ga na komadiće, i to ti je to: nemaju trkača, nemaju zgoditaka. Oni blesavi radnici iz HRANE kuljaju iz stadiona, a mi se razmećemo i postižemo još nekoliko neospornih zgoditaka. Rezultat: 37 : 4.

Osjećam se prekrasno, okrutna sam brzina, ali jajolika kugla je svakako nezgodna.

* * *

Mackie je otišla — više se ne čudi, nema je na mom ranču ili u

mojoj vili — a na njenom je mjestu nova cura, Daphne. Moja je Daphne visoka Engleskinja a i voli fotografije — voli mi pozirati. Ponekad izvadimo svoje kutije pune starih fotografija (ja, igrač uglavnom, a ona model) i gledamo sami sebe.

— Pogledaj te tvoje leđne mišiće! — govori Daphne, zadivljena, dok promatra moju fotografiju snimljenu na kalifornijskoj plaži, kao da ih nije prije vidjela.

Poslije gledanja fotografija šećemo vrtom. Smeđa lelujava trava podsjeća me na Ellu, moju jedinu ženu, i na njenu dugu meku kosu što mi je prekrivala lice kada smo se ljubili.

* * *

Treniram novajlijama u logoru koji financira ENERGIJA i govorim im da ne mogu ništa shvatiti dok jednom ne izađu na stazu.

Večeras im pričam o tome kako da zaustave motorista koji ih želi pregaziti.

— Možete udariti ramenom ravno u zaštitnu ploču — govorim. — Na taj način ostajete ili vi ili on.

Momci me gledaju kao da sam lud.

— Ili se bacite na stazu, pokrijete se, ukrutite i pustite da se gad sruši preko vašeg tijela — nastavljam. Na prate brojim načine i pokušavam sve da se ne smijem. — Ili se naglo strmoglavite s vrha staze i izbacite ga k vragu, a za to treba vremena i vježbe.

Nitko ne zna što da kaže. Sjedimo na travi unutar staze, svjetla su upaljena, sjedala prazna, a njihova su lica ispunjena glupim strahopoštovanjem.

— A ako motorist stiže s dobrom brzinom i u dobroj ravnoteži, pustite ga neka prođe, čak ako nosi i trkača. Zapamtite da se taj trkač mora skinuti i uhvatiti jednu kuglu, što nije lako, a obično ga možete sustići.

Na licima novajlija pojavljuje se učen izgled dok se jedan motorist obrušava na mene da im nešto pokažem.

Okrutna brzina. Skačem na stranu, hvatam ga za ruku i odvajam toga gada od motora jednim pokretom. Motor juri dalje. Motoristovo je rame izvan zgloba.

— Oh, da — govorim ustajući. — Zaboravio sam vam spomenuti i taj štos.

* * *

Negdje u sredini sezone ponovno srećom Bartholomewa, on je sada skinut s položaja glavnog izvršioca u ENERGIJI. Još je uvijek važna osoba, ali nedostaje mu nešto od stare sigurnosti; zamišljen je i odlučujem se da razgovaram s njim o onome što me muči.

Ručamo u hjustonskom tornju: fina govedina i dobar burgundac.

Daphne sjedi poput kamena, vjerojatno zamišljajući da je u filmu.

— Znanje, znači — odgovara Bartholomew na moje pitanje. — Što te zanima, Jonathane? Povijest? Umjetnost?

— Mogu li biti iskren prema vama?

— Svakako — odgovara nelagodno, pa iako Bartholomew nije čovjek kojem se mogu povjeriti, ipak se odlučujem na to.

— Počeo sam na fakultetu — podsjećam ga. — Bilo je to otprilike prije sedamnaest godina. Tih smo dana još uvijek imali knjige i ja sam pročitao neke, više njih, jer sam mislio da ću postati izvršni.

— Vjeruj mi, Jonathane, već pogađam što ćeš reći — uzdiše Bartholomew, pijuckajući burgundac i gledajući Daphne.

— Ja sam jedan od rijetkih koji uistinu žali za knjigama. No, sve je na vrpcama, ali to nije isto, zar ne? Danas samo kompjuterski specijalista čitaju vrpce, a mi smo ponovo u srednjem vijeku, kada su samo redovnici mogli čitati latinski.

— Točno — odgovaram, puštajući govedinu neka se hladi. — Želiš li da ti dodijelim specijalista?

— To nije baš stvar koju želim.

— Imamo velike filmoteke: možeš dobiti dozvolu i pogledati što god želiš. Renesansu, grčke filozofe. Jednom sam vidio zgodan film o Platonovu životu i njegovoj misli.

— Sve što znam jest ubojiti roller ball — kažem oklijevajući.

— Valjda ne želiš izaći iz igre? — upita on oprezno.

— Ne, nikako. Stvar je u tome što želim, boga mu, Bartholomew, ne znam kako da to kažem, ali želim više.

Gleda me s nerazumijevanjem.

— Ali ne svjetske stvari — dodajem. — Želim više za sebe.

On duboko uzdiše, naslanja se u stolicu i pušta da mu konobar napuni čašu. Znam da me razumije; on je čovjek star šezdesetak godina, neizmjerno bogat, moćan u klasi najmoćnijih izvršilaca, a u njegovim je očima duboko, umorno, neporecivo razumijevanje života što ga je proživio.

— Znanje — kaže mi on — dovodi ili do moći ili do melankolije. Što ti želiš, Jonathane? Imaš moć. Imaš i položaj, i vještinu, cijeli onaj muški san koji bi mnogi od nas željeli imati. A u roller ballu nema mjesta melankoliji, zar ne? U igri um postoji zbog tijela, da bi stvorio sklad pustošenja je li tako? Želiš li to promijeniti? Želiš li da um postoji sam za sebe? Ne mislim da upravo to želiš, zar ne?

— Uistinu ne znam — priznajem.

— Nabavit ću ti neke dozvole, Jonathane. Možeš pogledati video-snimke, naučiti čitati vrpce ako želiš.

— Ne smatrani da uistinu posjedujem ikakvu moć.

— Oh, hajde... Što ti kažeš na to? — pita on, okrećući se prema Daphne.

— Bez sumnje, ima moć — odgovara ona smiješeći se.

Razgovor se nekako udaljava od mene; na mig Bartholomewa Daphne dopunjava njegove riječi, poput dobroga korporacijskog špijuna, što vjerojatno i jest, i već raspravljamo o igri što me čeka u Stockholmu.

Unutar mene buja praznina, kao da je izjeda vatra. Razgovora se o završetku sezone, o Glavnoj utakmici, o ovogodišnjim rekordima, ali moje razočaranje — ne znam točno u vezi s čim — čini me bolesnim.

Bartholomew pita što nije u redu.

— Hrana — odgovaram. — Obično imam odličnu probavu, ali ne danas.

U svlačionici nas obuzima očajničko stanje odmakle sezone. Jedva i razgovaramo među sobom i sada smo nalik na vojnike ili gladijatore, koji osjećaju što ih čeka, vrzemo se unaokolo kroz mirise bolnice, uvjeravajući sami sebe da ćemo preživjetii.

Naš posljednji trening i instrukcije ove godine tiču se zadavanja smrtnih udaraca protivničkim igračima; nema više vremena za snošljivo guranje i udaranje od prekjučer. Smatram da imam dva dobra oružja: zbog svoje neobično dobre ravnoteže na koturaljkama često mogu razmrskati protivniku koljeno jednim udarcem; imam i dobar udarac rukom unatrag, u rebra ili srce, kad jurim usporedo s nekim gadom koji digne ruku na mene. Ako se po novini pravilima budu morali skinutli šljemovi, dakako, to je onda smrt; kao što je to već i sada kada ga dohvatiš po grkljanu ili dijafragmi, rebrima ili srcu, gdje god ne možeš slomiti svoju ruku (svakog dana priče, priče o novim stvarima u ubojitom roller ballu).

Naši su instruktori dvojica smušene istočnjačke gospode što imaju sve moguće anatomske nacrte za nas i pokazuju crteže ljudskog tijela s ružičasto obojenim živčanim centrima.

— Treba da im smoždiš vilicu — govori Moonpie, parodirajući tu dvojicu — i utjeraš je u njihovu gangliju. (Moonpie je dobar koturaljkaš, ovo je njegova četvrta sezona, i uživa govoriti otegnuto, teksaški.)

— U njihovu što? — pitam, smiješeći se Moopieju.

— Njihovu prokletu gangliju. Splet živaca odmah ispod uha. Utjeraš im vilicu u tu masu živaca i od toga im dobro zvoni u glavi

Daphne je otišla i dok ne stigne nova cura, kao poklon svih mojih prijatelja i službenika u ENERGIJI, Ella lebdi u mojim snovima i mojim dnevnim snatrenjima.

Bio sam dijete korporacije, kopile nekog izvršioca, tako sam uvijek volio misliti, bio sam odgojen u Galvestonskoj četvrti. Veliki klinac, prirodan, atletski razvijen, jak — i prema mojoj teoriji to mi je dalo i zdrave mentalne gene, jer sada znam da biti jak u tijelu znači biti jak i u duhu: okrutno brz čovjek sposoban je da ne promaši život. Oženio

sam se kad mi je bilo petnaest godina i dok sam radio na dokovima Naftnih konglomerata. Ella je bila tajnica, vitka, duge smeđe kose, i uspjeli smo dobiti dozvolu da se vjenčamo i da se zajedno upišemo na fakultet. Bila je pametna, slušala je nešto kod General Electronicsa, a ja sam slušao neke tečajeve o preizvršavanju i igrao roller ball. Te me prve godine ona hranila, tako da bih mogao nakupiti još trideset funti težine, a noćima je blažila moje ožiljke (da li je i ona bila špijun, pitam se ponekad, čiji je posao bio da njeguje ubojicu?), a možda je to bilo i zbog toga što je bila moja prva žena uopće, osamnaestogodišnja, prekrasna, i koju nikada neću zaboraviti.

Otišla je s nekim službenikom, jednostavno je pokupila stvari i otišla s njim u Evropu. Prije šest godina sam je vidio na sportskom banketu, gdje su mi predali nekakvu nagradu; stajali su tamo, uljudno se smiješili i pitao sam ih samo jedno: »Imate li djece?«

Ella, ljubavi, razmišljam jesi li me podigla i slomila mi srce po velikom planu korporacijskog društva?

I tako sam stajao tamo, ljut i povrijeđen. Bez nade da se oporavim, mislio sam u to vrijeme. Ali ruka što je milovala Ellu uskoro je lomila sve neprijatelje Houstona.

Prepuštam se tuzi u ovo mirno vrijeme prije nego što stigne druga žena; dovoljno sam lukav, to znam. Takav i moram biti želim li preživjeti. Poput jednog od onih stručnjaka za kompjutore imam svoj način spoznavanja; znam što znači danas, što će vjerojatno biti sutra, ali možda je to zato što više nema knjiga — Bartholomew je bio u pravu, šteta što su ih zamijenili — možda se zato osjećam praznim. Da se nisam sjetio svoje Elle — to mi je jasno — ne bih se čak ni želio sjećati, jer ono čega se zapravo sjećam jest ljubav.

Sjećam se: pročitao sam poprilično knjiga te godine kad sam živio s Ellom, a i poslije, prije nego što sam postao profesionalni igrač. Osim knjiga o tome kako da uspijem u poslu pročitao sam i povijest kraljeva Engleske, stupove mudrosti T. E. Lawrencea, sve poznate romane, nešto Rousseaua, biografiju Thomasa Jeffersona i još neke stvari. Sve je sada na vrpcama, sve to sada zuji u nekim hladnim podrumima.

* * *

Pravila su opet izmijenjena.

U tokijskoj utakmici otkrivamo da će u igri biti tri jajolike kugle istodobno.

Neki od naših najiskusnijih igrača boje se izaći na stazu. Nakon laskanja i prijetnja napokon su pristali da se pridruže gužvi, a tada glume ozljede kad god uzmognu i bacaju se u unutrašnje polje poput zečeva. Što se mene tiče, igram bolje nego ikad i pružam gomili ono za što je dala svoj novac. Tokijski koturaljkaši gledaju preko ramena

pazeći na dolazak kugle i tada ih ja lomim, ili paze na mene, a tada ih kugla izbacuje.

Jedan mali gad sa slomljenom kičmom za trenutak se praćaka poput ribe, tada zadrhti i umire.

Kugle skaču na nas kao da imaju razum. Ali sudbina me nosi dalje, i ja znam da me neće ostaviti; ja sam polje energije, razarač. Udarcem guram motorista u putanju kugle što juri najmanje dvije stotine milja na sat. Izbjegavam gomilu motora i koturaljkaša, penjem se visoko na stazu, jurišam dolje i pronalazim uspaničenog trkača — udarača, koji me ne uspijeva pogoditi svojom palicom; bez mnogo uzrujavanja udaljavam ga iz igre sa sigurnom spoznajom — osjetio sam to već i prije — da je mrtav i prije nego što uleti u unutrašnje polje.

Jedna kugla iskače iz igre odmah pošto je ispaljena iz topa, prelijeće ogradu, leti zrakom i upada u gomilu gledalaca. Prekrasno!

Udara me kugla, to je tek treći ili četvrti put što me kugla uopće zeznula. Kugla se kotrlja nisko na stazi i udara me u čizmu; iako udarac nije jak, ipak teturam poput djeteta. Neki prokleti trkač me sustiže, ali ga jedan, od naših motorista tjera. Tada jedan od njihovih koturaljkaša klizi prema meni i sprema se da me udari, ali ga je udaram u prepone i to ga obeshrabruje.

Na tlu sam, sve me boli i tada gledam kako ubijaju Moonpiea. Rade polako, skidaju mu šljem — kao na usporenom snimku, a ja se svijam, psujem, nemoćan da mu pomognem — a neki prokleti koturaljkaš otvara mu usta svojom čizmom. Tada ga udaraju odostraga u glavu i izbijaju mu sve zube i oni se kotrljaju niz stazu. Udaraju ponovo i gaze, ali ovaj put njegov mozak. On otežе stenjući posljednji pozdrav, a kamere sve to snimaju.

Kasnije ustajem, ponovo se guram, osjećam se loše, ali znam da se i svi ostali tako osjećaju; imam još malo snage, one koju dobivam uvijek kada mi krene dobro i kraj najbližeg topa izvodim lijepi štos: hvatam jednog od njihovih trkača, odvlačim ga k vragu, udaram ga u lice slobodnom rukom, ubrzavam dok se on vuče za mnom poput pale zastave, puštam ga ispred kugle koja ga odnosi. Oh, bože, bože.

* * *

Prije Glavne igre dolazi Cletus i donosi mi vijesti koje očekujem: ovaj put neće biti vremenskog ograničenja u New Yorku i svaki će multivizijski prijemnik biti uključen. Motori će biti jači, četiiri ovalne kugle bit će istovremeno u igri, a pomoćni će suci kazniti svakoga lijenog igrača tako što će mu skinuti šljem.

— S takvim pravilima ne moraš brinuti — govorim mu.

— Neće proći ni jedan sat i svi ćemo biti mrtvi.

Subota je poslijepodne, na hjustonskom smo ranču, vozimo se unaokolo u električnim kolima i gledamo moju stoku. To je vjerojatno

najveći domet mog bogatstva: moja vlastita govedina u danima kad tek nekolicina pripadnika klase izvršilaca može jesti meso, ako se izuzme masovno proizvedena riba.

— Duguješ mi uslugu, Clete — kažem mu.

— Što god želiš — odgovara on, ne gledajući me u oči. Skrećem kolima u prolaz kraj moje starinske ograde, nad glavama nam se nadvija drvored hrastova, a rane proljetne potočnice i sunovrati mirišu na obližnjim poljima. Duboko u sebi svjestan sam da će i moje vrijeme proći i da bih volio da moj pepeo prospu ovdje — pogrebi se rijetko dopuštaju — da poslužim cvijeću.

— Želim da mi dovedeš Ellu — kažem mu.

— Nakon svih ovih godina to je ono što želim. Uredi to i ne pitaj ništa. U redu?

* * *

Rano u lipnju susrećemo se u vili kraj Lyona, tek tjedan dana prije Glavne utakmice u New Yorku, i mislim da ona odmah vidi u mojim očima nešto što joj pomaže da me ponovo zavoli. Dakako da je volim: čim sam je vidio, jasno mi je da svoj život živim samo napola i da je to bilo davno, u drugom stoljeću, kad sam u srcu bio obični doker i prije nego što sam vidio cijeli svijet i upao u groznu moru ubojitog roller balla.

Poljubila mi je prste.

— Oh — govori nježno, a lice joj je ispunjeno istinitim čuđenjem. — Što ti se dogodilo, Johnny?

Nekoliko mirnih dana. Kad nam tijela nisu isprepletena, pokušavamo se sjetiti i kazati jedno drugome sve: kako smo se držali za ruke, koliko smo se nagnjavili da dobijemo dozvolu za vjenčanje, kako su izgledale knjige na polici u našem starom stanu u River Oaksu. Ponekad se naprežemo da bismo se sjetili nemogućnog; istina je da je povijesti nestalo, da nemamo obitelji ili nekakvih oslonaca, da vrijede samo naši osobni životi, a ja želim čuti o njenom mužu, o mjestima gdje su živjeli, o namještaju u njenom stanu, o svemu. A ja ću joj ispričati o svim ženama, o Bartholomewu i Jimu Cletusu, i o ranču na brežuljcima izvan Houstona.

Ponekad mislim kako bi bilo lijepo zamišljati da ju je otela neka zla sila ovog doba, ali znam istinu: jednostavno je otišla, jer tada nisam bio dovoljno jak, jer to su bili dani kad nisam čeznuo za bilo čim i tada sam počeo živjeti za igru. Ali nije važno. Nekoliko dana ona je na mom krevetu i ja poput slijepca dodirujem njenu kožu.

Našega posljednjeg zajedničkog jutra ona se pojavljuje u putnoj odjeći, kosa joj je svijena ispod krznene kape. U njenom glasu više nema nježnosti i jedva se uspijeva smiješiti. Igra poput motorista, mislim; penje se visoko gore, odlučuje kada će se obrušiti i ubija čisto.

— Zbogom, Ella — kažem, a ona polako okreće glavu od mojeg poljupca i ja dodirujem krznenu kapu svojim usnama.

— Drago mi je što sam došla — kaže ona uljudno. — Sretno, Johnny.

* * *

New York je podivljao od onoga što će se dogoditi. Gomile se guraju na Trg Energije, opsjedaju blagajne ispred stadiona, i gdje god se krećem ljudi posežu za mojim rukama, odguravajući moje tjelohranitelje, pokušavaju dotakti moj rukav kao da sam ja neka drvena osoba iz religije, svetac ili prorok.

Prije nego što igra počinje stojim sa svojom momčadi; dok se sviraju korporacijske himne govorim sam sebi da sam danas okrutna brzina, pokušavajući se sabrati. Ipak, odsanjan u mislima, pomalo sam neuvjeren.

Glasovi se pridružuju grupi dok glazba buja. Igra, igra, njoj pripada sva slava, glazba odzvanja i mogu osjetiti kako mi se usne miču. Pjevam.

Frank Herbert: Dune

Dune

Preveo Vojko Kraljeta

Vrlo se rijetko događa da neki pisac na juriš osvoji simpatije čitalaca znanstvene fantastike. Taj tako reći »aksiom« zaobišao je, čini se Franka Herberta.

Već svojom prvom knjigom »The Dragon in the Sea« (Neman u moru), izdanom 1956. godine, pobuđuje opću pažnju čitalaca i kritike. U njoj opisuje »napravu za slaganje tereta« (u ovom slučaju nafte u podmornicu) i »televizijski periskop«, a nakon nekoliko godina izjavljuje:

— Sigurno je da i danas postoje ličnosti u vladi SAD koje još uvijek vjeruju da je nešto »procurilo« s njihovog projekta u moju knjigu, jer ništa se ne događa slučajno.

Osim izvanredne narativne sposobnosti, Herbert posjeduje i ono najvažnije: uspijeva izvrsno upotrijebiti elemente bez kojih ne bi postojao ni SF — maštu i ideje. Zato i nije čudo što postoji vrlo ograničen broj poklonika znanstvene fantastike koji Herberov »Dune« (Planet Dune — Dina) ne bi ubrojili među deset najboljih SF romana.

Moramo reći da najava za »Dune« u prošlom broju »Siriusa« ne daje baš pravu sliku knjige — naime, ona je još mnogo bolja.

»Dune« je izdan 1966. godine (dakle, deset godina razmaka između prve i druge knjige) i osim same priče sadrži i rječnik stranih riječi (dunski jezik!), objašnjenja o licima što se javljaju u djelu i znanstveno obrađenu religiju, ekologiju i ekonomiju Duna.

To je ujedno i knjiga koja je dobila tri najveće nagrade na polju znanstvene fantastike — Huga, Nebulu i izabrana je za najbolje SF djelo te godine. To je velika rijetkost, jer se čitaoci, kritičari i pisci u pravilu nikada ne slažu.

Za nas Jugoslavene najupečatljivija je jedna obredna pjesma Fremena, koja doslovce glasi: Ima trava okolo! Ima korijenja okolo!« — Kao što vidimo, čak i Herbert tvrdi da smo došli iz svemira — ako ne svi, onda makar mi, Jugovići.

Pri prijevodu ovih stihova na engleski Herbert se propisno obrukao (»To je pepeo! To su korijeni!«). A tko zna, možda se osvećuje za sve ona iznakažavanja koja smo mi činili pri prevođenju angloameričkih romana.

Nakon »Dune« slijede ova djela: »The Green Brain« (Zeleni mozak), »Destination: Void« (Cilj: Ništavilo), »The Eyes of Heisenberg« (Heisenbergove oči), »The Santaroga Barrier« (Granica Santaroga), »The Heaven Makers« (Tvorci raja), »Dune Messiah« (Mesija s Duna), »Whipping Star« (Bičujuća zvijezda), »The Worlds of Frank Herbert« (Svjetovi Franka Herberta), »The God Makers« (Tvorci boga), »The Book of Frank Herbert« (Knjiga Franka Herberta), »Hellstroms Hive« (Hellstromova košnica) i »The Best of Frank Herbert« (Najbolje od Franka Herberta).

U tim romanima i pričama Herbert nije uspio kvalitativno (a ni kvantitativno) prijeći vrijednost »Duna«, ali se može reći da se u nekima približio. Jedino neuspjelo djelo od svih romana jest »Dune Messiah«, vrlo loš pokušaj nastavka »Dune«.

Budući da za za djela Franka Herberta vlada vrlo veliko zanimanje u svijetu, znači da su i cijene za njihovo objavljivanje u skladu s tematikom... Ipak se može izraziti sitna nada da ćemo u bližoj budućnosti imati priliku da pročitamo i neki

cjelokupan roman (!), a dotle neka vas utješi ovaj kratki odlomak iz »Duna«.

ARRAKEEN: prva glavna postaja na Arrakisu, dugo vremena sjedište vlade planeta.

JUBBA OGRTAČ: ogrtač za svako vrijeme (može odbijati i akumulirati vlagu, povrat kondenzacije).

ARRAKIS: planet, poznat kao Dune, treći planet Canopusa.

DŽEPOVI ZA HVATANJE VODE: dio ogrtača koji služi za odijeljivanje nepropusnog odijela.

MALI STVARAOCI: pokretni vanjski vektor pješčanih crva.

FREMEN: slobodni ljudi pustinje.

MRLJANSPICE: tamnosmeđi ljubičasti, dragocjeni začin.

ZENSUNNI: pokolonici svete vode.

QANAT: tunel za navodnjavanje.

SIETCH: skrovište.

SHAI-HULUD: Stari Otac.

USTA: otvor na prednjem dijelu tijela, sastavljeno tako da odvodi toplinu i filtrira zrak.

SPICE: droga koja produžuje život.

NEPROPUSNO ODIJELO: odijelo za održavanje tjelesne vlage.

KRYSKNIFE: Harkonnenski bodež.

GUSARI PIJESKA: ljudi koji su se odvojili od učenja Maomethe (naziv »gusari« rabi Muad'dib za pripadnike Fremena koji su se odbili pokoriti njegovim naredbama).

MAOMETH: Muad'dibov otac, prorok koji je otišao u pustinju i nestao.

MUAD'DIB: Paul Atreides, sin vojvode Leta Atreidesa i Lady Jessike, Bene Gesserit.

HARKONNEN: vladajuća kuća.

ATREIDES: kuća vojvode Leta.

BENE GESSERIT: ženski red.

BENE TLEILAX: ženski red.

BUTLERIJANSKI DŽIHAD: rat protiv mislećih strojeva.

ORANGE KATOLIČKA BIBLIJA: knjiga koja sadrži sve što je ostalo od kršćanstva.

SARDAUKAR: plaćenička vojska.

PADIŠAH IMPERATOR: vladar Carstva.

CARSTVO: Imperij.

LANDSRAAD: Vijeće.

CHOAM: Udruženje.

GILDA: Svemirska gilda.

MENTAT: ljudski računalni stroj.

BINE TLEILAX: ženski red.

BUTLERIJANSKI DŽIHAD: rat protiv mislećih strojeva.

ORANGE KATOLIČKA BIBLIJA: knjiga koja sadrži sve što je ostalo od kršćanstva.

SARDAUKAR: plaćenička vojska.

PADIŠAH IMPERATOR: vladar Carstva.

CARSTVO: Imperij.

LANDSRAAD: Vijeće.

CHOAM: Udruženje.

GILDA: Svemirska gilda.

MENTAT: ljudski računalni stroj.

Čovjek je puzao preko vrha dine. Bio je trun pijeska uhvaćen u blještavilu podnevnog sunca. Odjeven samo u poderane ostatke jubba ogrtača, izložio je golu kožu vrućini što je prodirala kroz dronjke. Kukuljicu strgnutu s plašta čovjek je nadomjestio napravivsi improvizirani turban od poderanih traka odjeće. Iz njega su izvirivali čuperci žućkasto-crvenkaste kose, koja se podudarala s njegovom rijetkom bradom i tankim obrvama. Ispod najplavijih očiju, niz obraze su se nazirali ostaci tamnih mrlja. Mutno uleknuće preko brkova i brade pokazivalo je gdje je cijev nepropusnog odijela obilježila svoj put od nosa do džepova za hvatanje vode.

Čovjek se zaustavio na pola dinine kreste, ruku ispruženih prema njenom dnu. Krv se zgrušala na njegovim leđima, rukama i nogama. Krpe žućkasto-sivog pijeska visjele su s rana. On polako podvuče ruke ispod sebe, odgurne se na noge, stade tamo njišući se. I čak u ovoj, gotovo besciljnoj kretnji, ostade trag nekad jasnih postupaka.

— Ja sam Liet-Knes — reče, obraćajući se sam sebi pred praznim obzorjem, glasom što je bio promukla karikatura nekadašnje snage. — Ja sam Planetolog Njegovoga carskog veličanstva — prošapće — planetarni ekolog za Arrakis. Ja sam stjuard ove zemlje.

Posrne i padne postrance na skorenu površinu pijeska što bijaše na

privjetrini. Njegove se ruke malaksalo zabiše u pijesak.

— Ja sam stjuard ovog pijeska — pomisli.

Shvati da je poludeliričan i da se mora zakopati, leći u relativno hladan pijesak što se nalazi ispod površine i pokriti se njime. Ali, još je uvijek mogao namirisati težak zrak, poluslatke estere sirovog spicea, što su izbijali iz nekog džepa pod tim pijeskom. Bio je svjestan opasnosti koja se krila u ovoj situaciji te je činjenice znao bolje od bilo kojeg Fremena. Ukoliko može namirisati masu sirovog spicea, to znači da jeći odavde.

Njegove ruke jedva su prebirale po dini.

Na um mu je pala misao — jasna, određena: **prava je toplina i ljepota planeta u njenom krajoliku, kako smo sudjelovali u tom temeljnom izvoru civilizacije — agrikulturi.**

I pomisli kako je to čudno da um, dugo usredotočen na jedan kolosijek, ne može sići sa svojih tračnica. Harkonnenovi vojnici ostavili su ga ovdje bez vode i nepropusnog odijela, misleći da će ga dokrajčiti toplina ukoliko ne uspije pustinja. Smatrali su zabavnim ostaviti ga da umire ovdje, inč po inč, od bezličnih ruku svojeg planeta.

Harkonneni su svaki put ponovo uvidjeli kako je teško ubiti Fremena, pomisli. Mi ne umiremo lako. Trebalo bi već da bude mrtav… bit ću mrtav uskoro… ali ne mogu prestati biti ekolog.

— Najvažnija je funkcija ekologa da shvati posljedice.

Glas ga je šokirao, jer ga je prepoznao i znao da je njegov vlasnik mrtav. Bio je to glas njegovog oca, koji je ovdje bio planetolog prije njega — njegovog oca već dugo mrtvog, poginulog u odronu kod Sadrenog Bazena.

— Upao si u gadnu nepriliku, sine — reče njegov otac. — Trebao si znati kakve će biti posljedice za pokušaj pomoći sinu onoga Vojvode.

Ja sam deliričan, pomisli Kynes.

Činilo se da glas dolazi zdesna. Kynes si ogrebe lice na pijesku, okrećući se da pogleda u tom smjeru — ništa osim zavojite linije dine, što je pri punom sunčevom bljesku plesala s vragovima vrućine.

— Što ima više života u jednom sustavu, više mjesta ima i za sam život — reče njegov otac. A glas je došao slijeva, iza njega.

Zašto se neprekidno kreće s mjesta na mjesto? — Kynes se zapita. **Zar ne želi da ga ugledam?**

— Život poboljšava sposobnost sredine da podržava život, — reče njegov otac. — Život omogućuje da potrebne hranjive tvari budu mnogo dostupnije. To zahtijeva mnogo više energije u sistemu, što se očituje u pojačanom kemijskom djelovanju organizma na organizam.

Zašto stalno gudi po istoj temi? — zapita se Kynes. — **Znao sam to prije nego što sam imao deset godina.**

Pustinjski sokoli, što se hrane strvinama kao i većina ovdašnjih divljih stvorenja, počeše kružiti iznad njega. Kynes ugleda sjenu što prođe pored njegove glave i prisili svoju glavu da se okrene i pogleda uvis. Ptice su bile nejasne krpe na srebrno-plavom nebu — udaljene mrlje čađe, što lepršaju iznad njega.

— Mi moramo općenito promatrati stvari i događaje — reče njegov otac. — Ne možeš povući jasnu liniju oko općeplanetarnih problema. Planetologija je odsjeci-i-sastavi nauka.

Što mi pokušava reći? — Kynes se zapita. — **Zar postoje neke posljedice koje nisam uspio sagledati?**

Njegov obraz pade ponovo na vrući pijesak i u tom trenutku ga zapljusne miris spržene stijene, dolje, ispod plinova sirovog spicea. Iz jednoga kuta njegovog uma, koji je još uvijek mogao logički zaključivati, oblikuje se misao: **To su lešinari iznad mene. Možda će ih netko od mojih Fremena ugledati i doći pogledati što se zbiva.**

— Planetologu koji želi raditi najvažnije oruđe je ljudsko biće — reče njegov otac. — Moraš objasniti vrijednost ekologije ljudima. Zbog toga sam i stvorio potpuno nov sustav obilježavanja ekoloških znakova.

On ponavlja stvari koje mi je tumačio dok sam još bio dijete, pomisli Kynes.

Počeo se ugodno osjećati, ali mu taj kut njegovog uma reče: **Sunce ti je iznad glave. Nemaš nepropusno odijelo i tebi je vruće; sunce uništava vlagu u tvojem tijelu**.

Njegovi prsti nemoćno zagrebu po pijesku.

Nisu mu mogli ostaviti čak ni nepropusno odijelo!

— Prisutnost vlage u zraku sprečava prebrzo ishlapljivanje vlage iz živih bića — reče njegov otac.

Zašto stalno ponavlja očite činjenice? — Kynes se zapita.

Pokušao je misliti o vlazi u zraku — travi što pokriva ovu dinu... vodi što negdje ispod njega curi dugačkim qanatima preko pustinje, oplakujući drveće... Nikad nije vidio vodu otvorenu prema nebu osim na ilustracijama. Voda otvorena nebu... voda za natapanje... sjetio se da je potrebno pet tisuća kubičnih metara vode za natapanje jednog hektara zemlje u sezoni rasta.

— Naš prvi cilj na Arrakisu — reče njegov otac, — jest stvaranje provincija s travom na zemlji. Započet ćemo s ovom oskudnom travom što je već mutirala. Skoncentriravši vlagu u travnatim dolinama, krenut će se na pošumljavanje visoravni, a zatim i na nekoliko otvorenih bazena vode — na početku malih — postavljenih duž glavnih vjetrova s uređajima za hvatanje i kondenziranje vlage, da bi se povratilo ono što vjetrovi ukradu. Moramo stvoriti pravi južni vjetar — vlažni vjetar — ali će nam uvijek biti potrebni ti uređaji.

Uvijek mi drži predavanja — pomisli Kynes. — **Zašto ne**

umukne? Zar ne vidi da umirem?

— Umrijet ćeš, sigurno — reče njegov otac — ukoliko se ne makneš s ovoga ključajućeg grotla što se upravo sada stvara duboko ispod tebe. Ono je tamo i ti to znaš. Možeš namirisati plinove sirovog spicea. Znaš da su mali stvaraoci počeli gubiti nešto njihove vode u toj masi.

Pomisao na tu vodu ispod njega tjerala ga je u ludilo. Zamislio si je — sve je zapečaćeno naslagama šupljikavih stijena, stvorenih od zapjenjenih polubiljnih, poluživotinjskih malih stvaralaca — ali jedna uska napuklina usmjerava hladnu struju najbistrije, najčistije, umirujuće vode na...

Masu sirovog spicea!

Udahne, omirisavši teški, slatkasti zrak. Miris oko njega bijaše bogatiji nego prije.

Odgurnuvši se na koljena, Kynes začuje krik ptice i njene ubrzane zamahe krila!

Ovo je pustinja spicea — pomisli. — **Negdje se mora čak i na ovom dnevnom suncu nalaziti Fremen. Zacijelo će ugledati ptice i poći ispitati što se događa.**

— Kretanje krajolikom je neophodno potrebno životinjama — reče njegov otac. — Nomadi osjećaju istu potrebu. Linije toga kretanja mogu se usporediti s fizičkom potrebom za vodom, hranom, mineralima. Moramo već sada kontrolirati to kretanje, skrenuti ga k našim ciljevima.

— Umukni, starče — promrmlja Kynes.

— Moramo pokušati ostvariti plan na Arrakisu koji nikada prije nije iskušan za cijeli planet — reče njegov otac. — Mi moramo upotrijebiti čovjeka kao konstruktivnu ekološku snagu — umetnuvši oblik života što se adaptirao toj zemlji: planet ovdje, životinja tamo, čovjek u tom mjestu — transformisati vodeni krug, izgraditi novi krajolik.

— Umukni! — zakriješti Kynes.

— Linije kretanja su nas prve navele na zaključak o odnosu između crva i spicea — reče njegov otac.

Crv, Kynesa zapljusne val nade. **Stvaralac koji će sigurno doći pošto ovo kipuće grotlo prsne. Ali nemam kuke. Kako se mogu uspeti na velikog stvoritelja bez kuka?**

Mogao je osjetiti kako mu razočaranje odnosi i ono malo snage što mu je ostalo. Voda tako blizu — samo stotinjak metara ispod njega: crv što će sigurno doći, ali bez mogućnosti da ga uhvati na površini i upotrijebi.

Kynes pade opet na pijesak, u plitku udubinu koju je iskopao svojim pokretima. Osjeti vrući pijesak na svojem lijevom obrazu, ali osjeta uskoro nestade.

— Okolina Arrakeena razvila se u primjer domaće forme života — nastavi njegov otac. — Kako je to čudno što je jedva nekoliko ljudi svrnulo pogled na spicea, dovoljno dugo da se zapita kako se gotovo idealna ravnoteža između dušika, kisika i CO_2 ostvarila ovdje, u pomanjkanju biljnog pokrova. Tu je sfera energije planeta koja promatra i shvaća — a unatoč tomu to je nemilosrdan proces. Postoji pukotina u njemu? Tada nešto ispunjava tu pukotinu. Znanost je stvorena od toliko mnogo stvari, koje postaju očite pošto se objasne. Znao sam da je mali stvoritelj tamo, duboko u pijesku, mnogo prije no što sam ga ugledao.

— Molim te, prestani mi držati predavanje, oče — prošapće Kynes.

Soko sleti na pijesak blizu njegove ispružene ruke. Kynes je gledao kako on zatvara krila i okreće glavu da bi zurio u njega. Skupi energiju i zakrešti na nj. Ptica odskoči dva koraka dalje, ali nastavi zuriti u njega.

— Čovjek i njegova djela su do sada bili bolest na površini njihovih planeta — ustvrdi njegov otac. — Priroda teži kompenzaciji za te bolesti njihovim nestankom ili izolacijom, uključivši ih u svoj sustav na svoj način.

Soko spusti glavu, protežući svoja sada otvorena krila. Prenio je pažnju na ispruženu ruku.

Kynes uvidi da više nema snage za krik.

— Povijesni sustav uzajamne pljačke i otimanja prestaje ovde na Arrakisu — reče njegov otac. — Ne možeš zauvijek krasti ono što ti je potrebno bez pogleda prema nasljednicima. Fizičke kvalitete planeta zapisane su u ekonomskim i političkim spisima. Imamo te zapise pred nama i naš cilj je očit.

Nikad nije mogao prestati predavati — pomisli Kynes. **Predavati, predavati, predavati — uvijek predavati.**

Soko skoči korak bliže Kynesovoj ispruženoj ruci, okrene glavu najprije na jednu, a zatim na drugu stranu, da bi potanko proučio izloženo meso.

— Arrakis je jednom — zasijan planet — reče njegov otac. — Jednom zasijan. On podupire vladajuću klasu, koja živi kao što je vladajuća klasa uvijek živjela, a ispod njega poluljudska gomila polurobova egzistira na ostacima. Ta masa i ostaci pobuđuju našu pažnju. Oni su mnogo vredniji nego što se ikada očekivalo.

— Ignoriram te, oče — Kynes prošapće. — Odlazi.

I pomisli: **Zacijelo se blizu nalazi jedan od mojih Fremena. Ne mogu a da ne vide ove ptice iznad mene. Poći će da ispitaju, ako ništa drugo ono barem da pogledaju može li se pronaći nešto vlage.**

— Mase na Arrakisu će razumjeti da mi želimo zemlju natopiti vodom — neumorno će njegov otac. — Većina od njih će zasigurno

način na koji mi to želimo napraviti shvatiti polumistično. Mnogi će pomisliti da donosimo vodu s drugih, bogatih planeta, ne shvaćajući da je to nemoguće zbog omjera mase ljudi. Pustimo neka misle što god žele dok nam vjeruju.

Za minutu ću se dignuti i reći što mislim o njemu — pomisli Kynes. — **Stoji tamo držeći mi predavanje, umjesto da mi pomogne**.

Ptica skoči još bliže Kynesovoj ispruženoj ruci. Iza nje na pijesak skliznu još dva sokola.

— Religija i zakon moraju među našim ljudima biti jedno te isto — reče njegov otac. — Čin neposlušnosti mora se smatrati grijehom i kao takav zahtijeva religioznu, što znači strogu kaznu. Ovo će donjeti dvostruku korist — veću poslušnost i veću hrabrost. Shvaćaš da ne smijemo toliko ovisiti o individualnoj hrabrosti koliko o hrabrosti cjelokupnog stanovništva.

Gdje je moje stanovništvo, sada kad ga najviše trebam? — pomisli Kynes. Skupi svoju svu snagu i pomakne ruku za dužinu prsta prema najbližem sokolu. On skoči natrag među svoje pratioce, zauzevši s njima pozu iz koje bi najlakše poletio.

— Naš raspored sati dostići će razinu prirodnog fenomena — reče njegov otac. — Život planeta je neograničena, tijesno isprepletena struktura. Promjene kod vegetacije i životinja bit će određene, u početku, sirovim fizičkim snagama kojima manipuliramo. Pošto se izgrade, smatram da će nam te naše promjene omogućiti kontrolu nad njima, i to za njihovo dobro — a s njima ćemo također morati računati. Zapamti da nam je dovoljna kontrola nad samo tri posto površinske energije planeta — samo tri posto — da bismo cijelu strukturu preokrenuli u naš sustav za samoodržavanje.

Zašto mi ne pomogneš? — Kynes se čudio. — **Uvijek isto: kad te najviše trebam, onda te nema.** Želio je okrenuti glavu u smjeru očeva glasa, želio je pogledom zgromiti starca. Mišići nisu odgovorili na njegov zahtjev.

Kynes ugleda kako se soko pokrenuo. Prilazio je njegovoj ruci opreznim koracima, a pratioci su prividno nezainteresirano čekali. Soko se zaustavi na samo pedalj od njegove ruke.

Kynesov um se razbistri. Naglo je ugledao potencijal za Arrakis, koji njegov otac nikada nije imao priliku vidjeti. Mogućnost toga drugog smjera kretanja prostrujaše njime.

— Nikakva strašna pošast ne može više zadesiti tvoje ljude osim da padnu u ruke Harkonnena — reče njegov otac.

Čita moje misli! — Kynes pomisli. — **Pa… pusti ga.**

Poruka je već poslana u moje sietch selo — pomisli. — Ukoliko je Vojvodin sin još živ, tada će ga oni pronaći i zaštititi kao što sam naredio. Mogu odbaciti ženu, njegovu majku, ali će sačuvati dječaka.

Soko poskoči i opasno se približi ruci. Kvrcne po njoj kljunom, ispitujući mlohavo meso. Nenadano se uspravi, krikne i podigne se u zrak, odletjevši sa svojim pratiocima nekamo iznad Kynesove glave.

Došli su! — pomisli Kynes. — **Moji Fremeni su me pronašli!**

Tada začuje šum pijeska.

Svaki je Fremen poznavao taj zvuk, mogao ga je odmah razlikovati od zvuka što ga stvaraju crvi ili drugi pustinjski život. Negdje ispod njega je masa sirovog spicea akumulirala dovoljno vode i organskih materija od malih stvaralaca, tako da je dosegla kritičnu fazu svojeg razvoja. Gigantski balon ugljičnog dioksida formirao se duboko u pijesku, težeći da izbije na površinu u žestokom naletu, s vrtlogom pijeska u središtu. To bi zamijenilo ono što se stvorilo duboko u pijesku za bilo što s površine.

Vrišteći zbog promašaja, sokoli su kružili negdje iznad glave. Znali su što se događa. Svako pustinjsko stvorenje bi znalo.

A ja sam pustinjsko stvorenje — zaključi Kynes. — **Vidiš li me, oče? Ja sam pustinjsko stvorenje.**

Osjeti kako ga uzavreli mjehurići podižu i oslobodivši se omogućuju viru da ga proguta i odvuče u hladno ništavilo. Osjećaj hladnoće i vlažnosti bijahu za trenutak blagoslovljeno olakšanje. Tada, dok ga je njegov planet ubijao, Kynesu se učini da njegov otac i svi ostali znanstvenici nisu bili u pravu, da su, zapravo, najpostojanija načela svemira slučaj i pogreška.

Čak su i sokoli mogli cijeniti te činjenice.

Philip K. Dick: *Stroj za konzerviranje*

Preserving Machine

Prevela Vlasta Švarcmajer

Dr Labyrinth zavalio se u vrtni stolac sjetno zatvorivši oči. Povukao je vuneni pokrivač na koljena.

— Dakle? — rekoh. Stajao sam uz roštilj grijući ruke. Bio je vedar, hladan dan. Sunčano nebo Los Angelesa bilo je gotovo bez oblačka. Iza Labyrinthove skromne kuće steralo se valovito zelenilo sve do bregova, šumarak koji je stvarao ugođaj divljine iako je kuća bila još u gradu.

— Dakle? — rekoh. — Stroj je ipak ispunio vaša očekivanja?

Labyrinth nije odgovorio. Okrenuo sam se. Starac je sjetno gledao preda se, promatrajući golema sivo-smeđa kukca koji se sporo uspinjao po rubu pokrivača. Kukac se kretao metodički, dostojanstveno držeći glavu. Popeo se na vrh i nestao s druge strane. Opet smo bili sami.

Labyrinth uzdahnu i pogleda me.

— Stroj je radio sasvim dobro.

Pogledom sam potražio kukca, ali nije ga bilo. Slab povjetarac zatreperio je oko mene, svjež i lagan u prvom sumraku. Primakao sam se roštilju.

— Pričajte mi o tome — rekoh.

Poput većine ljudi koji mnogo čitaju i imaju mnogo slobodna vremena, doktor Labyrinth je bio uvjeren da će našu civilizaciju pogoditi sudbina Rima. Mislim da je ugledao iste napukline što su progutale antički svijet, svijet Grčke i Rima; bio je uvjeren da će uskoro i naš svijet, naše društvo, propasti poput njih i da će uslijediti razdoblje mraka.

Spoznavši to, dr Labyrinth je stao razmišljati o svim lijepim i dragim stvarima koje će nestati u društvenom previranju. Mislio je na umjetnost, književnost, glazbu, običaje, na sve što će biti izgubljeno. Učinilo mu se da će od svih tih velikih i plemenitih stvari glazba možda proći najgore, da će biti najbrže zaboravljena.

Glazba je najosjetljivija, krhka je i nježna, lako ju je uništiti.

Labyrinth se zabrinuo jer je volio glazbu, a odvratna mu je bila pomisao na to da jednog dana više neće biti Brahmsa ni Mozarta, da više neće biti nježne komorne glazbe, koju je u sanjarijama mogao povezivati s napudranim perikama i dubokim naklonima, s dugim vitkim svijećama što se polako otapaju u treperavu svjetlu.

Kakav li će to suhoparan i nesretan svijet biti bez glazbe! Kako prašan i nepodnošljiv!

Evo kako je on nadošao na pomisao o stroju za konzerviranje. Jedne večeri kad je sjedio u fotelju u dnevnoj sobi a gramofon je tiho svirao, ukazalo mu se priviđenje. Ugledao je neobičan prizor: posljednju partituru Schubertova trija, posljednji primjerak, unakažen magarećim ušima, zgužvan, leži na podu vjerojatno nekakva muzeja.

Nad zgradom je zabrujao bombarder. Bombe padaju i pretvaraju muzej u ruševine, pod kojima nestaje posljednja partitura, izgubljena pod gomilom krhotina cigli, gdje će istrunuti.

I tada je dr Labyrinth zamijetio kako partitura ruje put napolje poput kakve krtice. Upravo poput krtice, šapama i oštrim zubima, silovitom energijom.

Kako bi sve bilo drukčije kad bi glazba posjedovala tu sposobnost, taj obični instinkt samoodržavanja što ga imaju svaki crv i krtica. Kad bi se glazba mogla pretvoriti u živo biće, životinju sa šapama i zubima, mogla bi preživjeti. Kad bi se samo mogao izgraditi stroj koji bi glazbene partiture pretvarao u živa bića!

Ali dr Labyrinth nije bio mehaničar. Načinio je nekoliko nacrta i pun nade razaslao ih u istraživačke laboratorije. U većini laboratorija bili su prezauzeti ratnim ugovorima. Napokon je ipak našao ljude kakve je tražio. Neko malo sveučilište na srednjem zapadu oduševilo se njegovim nacrtima i vrlo se rado odmah prihvatilo rada na izradi stroja.

Prošli su tjedni. Napokon je Labyrinthu stigla dopisnica sa sveučilišta. Stroj dobro napreduje, zapravo umalo što nije završen. Stavili su ga u pokusni pogon, nahranivši ga s nekoliko popularnih pjesmica. Rezultat? Iz stroja su istrčale dvije životinjice nalik na miša, trčkarale su po laboratoriju sve dok ih mačka nije ulovila i pojela. Ali stroj je uspio.

Dobio ga je ubrzo zatim, upakiranog u drveni sanduk, čvrsto povezan žicama. Dr Labyrinth je bio prilično uzbuđen kad se dao na posao oko pripreme stroja za rad. Zacijelo su mu se po glavi rojile kojekakve misli dok je podešavao dugmeta na stroju, pripremajući se za prvi pokus. Odabrao je vrlo vrijednu partituru, note Mozartova gmol kvinteta. Neko je vrijeme okretao listove partiture, izgubljen u mislima. A onda je partituru odnio do stroja i ubacio je unutra.

Vrijeme je prolazilo, Labyrinth je stajao pred strojem čekajući nervozno. Nije zapravo znao što će ugledati kad otvori pretinac. Obavljao je vrijedan i tragičan posao: glazbu velikih majstora konzervira za svu vječnost! Bar se njemu tako učinilo. Što će dobiti zauzvrat? Što će naći? U što li će se sve to pretvoriti?

Zaokupila su ga mnoga pitanja bez odgovora. Crvena svjetiljčica na stroju zakrijesila se još dok je bio zaokupljen mislima. Proces je

gotov, pretvorba je završena. Otvorio je vratašca na pretincu.

— Mili bože! — uskliknuo je. — To je zaista čudno.

Ptica, a ne životinja, izašla je iz stroja. Mozart-ptica bila je dražesna, mala i vitka, paunovski šarena perja. Potrčala je nekoliko koračića po sobi, a potom došetala do njega, radoznalo i prijateljski. Dr Labyrinth se sagnuo i drščući ispružio ruku. Mozart-ptica se približila. A onda je iznenada prhnula uvis.

— Neobično — zamrmljao je. Nježno i strpljivo dozivao je Labyrinth pticu i napokon je ona dolepršala do njega. Dugo ju je gladio, razmišljajući. Kako će izgledati druge? Nije si

mogao predočiti. Oprezno je Mozart-pticu spustio u kutiju.

Još se više iznenadio kad je sutradan iz stroja izašao Beethoven-kukac, ozbiljan i dostojanstven. Bio je to onaj isti što sam ga vidio kako šeće po doktorovu pokrivaču, zauzet nekim svojim poslom.

Nakon toga je izašla Schubert-životinja. Bila je to budalasta mlada ovca, koja je trčkarala tamo-amo, luckasta i željna igre. Labyrinth bi se od vremena do vremena zadubio u misli.

Kakvi treba da budu faktori preživljenja? Je li lepršavo pero bolje od šapa, bolje od oštrih zuba? Labyrinth je bio zbunjen. Očekivao je armiju bodrih stvorenja, naoružanih šapama i zubima, koja će moći rovati, boriti se, drobiti i sažvakati svaku zapreku. Je li na pravom putu? Ipak, tko može reći što je dobro za održanje? Dinosaurusi su bili dobro opremljeni, pa ipak nijedan od njih nije preživio. U svakom slučaju, stroj je tu, sad je prekasno vratiti se.

Labyrinth je nastavio posao, hraneći stroj glazbom mnogih skladatelja sve dok šuma iza njegove kuće nije bila puna stvorenja što su ondje puzala, skakutala i skvičala. Iz stroja je izašlo mnogo čudnih bjća, koja su ga iznenadila. Brahms-kukac imao je mnogo nogu što su stršale na sve strane. Bila je to plosnata stonoga, gusto obrasla dlačicama. Brahms-kukac najradije je bio sam, uvijek se povlačio i svom je silom izbjegavao Wagnera-životinju, koja je iz stroja izašla neposredno prije njega.

Wagner-životinja bila je velika i tamno obojena. Čini se da je bila svojeglava i dr Labyrinth se je malo bojao, upravo kao što su je se bojale Bach-stjenice, mala loptasta stvorenja, čitavo jato što malih što velikih buba koje su iz stroja izašle umjesto 48 preludija i fuga. Bila je tu i Stravinski-ptica, sastavljena od neobičnih djelića, a ispale su iz naprave i još mnoge druge životinje.

Pustio ih je da odu u šumu, i one su otišle, poskakujući i kotrljajući se kako je koja od njih mogla. Ipak, Labyrinth je osjećao da negdje postoji i djeluje greška. Svaki put kad bi kakvo stvorenje izašlo iz stroja, bio je iznenađen. Čini se kao da uopće nije mogao utjecati na rezultat. Pretvorba se odvijala prema nekoj snažnoj, nevidljivoj zakonitosti, koja je bila izvan njegova domašaja, i to ga je

zabrinjavalo. Ta su se stvorenja podvrgavala nekoj neljudskoj sili, sili koju Labyrinth nije poznavao niti ju je mogao pojmiti. Zbog toga ga je obuzeo strah.

Labyrinth je ušutio. Čekao sam neko vrijeme, ali on nije pokazivao namjere da nastavi priču. Okrenuo sam se i pogledao ga. Starac je zurio u mene nekako neobično i turobno.

— Zaista ne znam mnogo više — rekao je. — Već dugo nisam bio u šumi iza kuće. Bojim se. Znam da se ondje nešto događa, ali...

— Zašto ne bismo pošli zajedno i pogledali?

Nasmiješio se s olakšanjem.

— Neće vam biti teško? Nadao sam se da ćete to predložiti. Cijela će me stvar uništiti. — Zbacio je pokrivač i ustao, četkajući odijelo. — Pođimo, dakle.

Obišli smo kuću i krenuli uskim puteljkom prema šumi. U tom moru podivljala zelenila svega je bilo previše. Dr Labyrinth je išao prvi i probijao se kroz gusto granje.

— Kakav gustiš — rekoh. Neko smo se vrijeme probijali.

Šuma je bila mračna i vlažna, sunce samo što nije zašlo, a tanka se magla stala spuštati na nas, prodirući kroz lišće iznad naših glava.

— Nitko ne dolazi ovamo. — Dr Labyrinth je naglo zastao, osvrćući se. — Možda bi bilo bolje da se vratimo i potražimo moju pušku. Ne bih želio da se išta dogodi.

— Kao da ste sigurni da su se stvari iskrivile, — Prišao sam mu i stajali smo jedan uz drugog. — Možda i nije tako loše kao što mislite.

Dr Labyrinth je gledao naokolo. Nogom je odgurnuo grm.

— Tu su, svuda oko nas, promatraju nas. Zar ne osjećate?

Kimnuh odsutno.

— Što je to? — Podigao sam tešku, natrulu granu, obraslu gljivama. Gurnuo sam je s puta. Neki grumen ležao je tu, bezobličan, napola ukopan u meko tlo.

— Što je to? — ponovih pitanje. Labyrinth se zabuljio u grumen, lica napeta i izgubljena. Stao je nesvjesno gurkati taj grumen. Postalo mi je neugodno.

— Nebesa, što je to? — rekoh. — Znate li što je to?

Labyrinth je polako podigao pogled prema meni.

— To je Schubert-životinja — promrmljao je. — Ili, bolje rečeno, to je nekoć bila Schubert-životinja. Nije mnogo od nje ostalo.

Schubert-životinja — ona što je nekoć trčkarala i skakutala poput psića, budalasta i željna igre. Sagnuo sam se i zagledao u grumen, gurnuvši s njega nekoliko listova i grančica. Više nije bila živa. Usta su joj bila otvorena, a tijelo nagrizeno. Mravi i crvi marljivo su ga obrađivali. Već je i pomalo zaudarala.

— Ali što se dogodilo? — upitao je Labyrinth. Stresao je glavom. — Tko je to mogao učiniti?

Začuo sam neki šum. Brzo smo se osvrnuli.

Isprva nismo vidjeli ništa. A tad se pomakao grm i raspoznali smo njegov oblik. Zacijelo je cijelo vrijeme stajao ovdje i promatrao nas. Stvorenje je bilo golemo, tanko i izduženo, sa svijetlim, prodornim očima. Mene je podsjetilo na većega kojota. Krzno mu je bilo mrko i gusto, gubicu je držao napola otvorenu i zurio u nas bez glasa, kao da je iznenađen što nas vidi ovdje.

— Wagner-životinja — Labyrinth je rekao grleno. — Ali vrlo se promijenila. Tako se promijenila da sam je jedva prepoznao.

Životinja je onjušila zrak, nakostriješivši se. Naglo se povukla u sjenu i trenutak zatim nestala.

Stajali smo neko vrijeme bez riječi. A onda se Labyrinth pokrenuo.

— Dakle, sad znamo tko je to učinio — rekao je. — Zamalo da ne povjerujem. Ali zašto? Što...

— Adaptacija — odvratih. — Pas ponovo postaje vuk da bi preživio. To je zakon šume. Mogao sam to pretpostaviti. To se sa svima događa.

Pogledao sam dolje prema tijelu na tlu, a potom unaokolo prema šutljivim grmovima. Adaptacija, ili možda još nešto gore. U mozgu mi se oblikovala ideja, ali nisam rekao ništa, bar tada još ne.

— Htio bih vidjeti još neke od njih — rekoh. — Koju drugu životinju. Pogledajmo još malo naokolo.

Složio se. Polako smo se probijali kroz travu i korov, uklanjajući grane i lišće s puta. Pronašao sam batinu, ali Labyrinth se spustio na koljena i četvoronoške stao izbliza nešto promatrati.

— Čak se i djeca pretvaraju u zvijeri — rekoh. — Sjećate li se djece što su u Indiji odrasla s vukovima? Nitko nije mogao povjerovati da su to obična djeca.

Labyrinth je kimnuo glavom. Bio je nesretan i nije bilo teško pogoditi razlog. Pogriješio je u svojoj prvotnoj namisli, a posljedice su mu sada postajale očigledne. Glazba će preživjeti u obličju živih stvorenja, ali on je zaboravio na pouku: kad se jednom nešto stvori, to počne živjeti na svoj način, pa prema tome stvaralac više ne može po svojoj volji upravljati onim što je stvorio. Zacijelo bi i bog, kad bi ga bilo, promatrajući razvoj čovjeka osjetio istu tugu i poniženje kao sada Labyrinth, gledajući kako se njegovi stvorovi mijenjaju da bi preživjeli.

Više mu nije bilo važno što će njegova glazbena stvorenja preživjeti, jer se upravo ono što je želio izbjeći stvarajući ih, ta ogrubjelost lijepih stvari, događa u njima samima, i to pred njegovim očima, Dr Labyrinth me naglo pogledao. Lice mu je odavalo očaj. On se pobrinuo za njihov opstanak, to je u redu, ali postigavši to, uništio je u njima svaki smisao, svaku vrijednost. Pokušah mu se nasmiješiti, ali on je opet brzo svrnuo pogled ustranu.

— Nemojte biti toliko zabrinuti zbog toga — rekoh. — Za Wagner-životinju to i nije bila velika promjena. Zar ona nije i prije bila otprilike takva, gruba i temperamentna? Zar nije bila sklona nasilju...

Ušutio sam. Dr Labyrinth je poskočio unatrag, istrgnuvši ruku iz trave. Stezao je zglavke, držćući od bola.

— Što je? — požurih do njega. Tresući se, pružio je prema meni svoju malu staračku ruku. — što se dogodilo?

Okrenuo saim ruku. Cijela nadlanica bila je puna ožiljaka i crvenih posjeklina što su naočigled bubrile. Nešto ga je greblo ili grizlo doik je onako četvoronoške zurio u travu. Pogledao sam na tlo, lupkajući nogom po travi.

Osjetih komešanje. Mala zlatna lopta brzo se otkotrljala prema grmlju. Bila je pokrivena iglicama poput ježa.

— Ulovite je! — povikao je Labyrinth. — Brzo!

Krenuh za lopticom, držeći u ruci rupčić da bih izbjegao ubode. Loptica se grčevito kotrljala, nastojeći pobjeći, ali napokon sam je ipak dohvatio rupčićem.

Labyrinth se zagledao u koprcavi rupčić.

— Ne mogu vjerovati — mrmljao je. — Bit će bolje da se vratimo u kuću.

— Što je to?

— Jedna od Bach-stjenica. Ali promijenila se . ..

Vratili smo se puteljkom, tapkajući po mraku. Išao sam prvi, razmičući grane, a Labyrinth me slijedio smrknut i šutljiv, s vremena na vrijeme trljajući ruku.

Prešli smo dvorište i stražnjim stubama uspeli se do vrata. Labyrinth ih je otključao i ušli smo u kuhinju. Upalio je svjetlo i brzo prišao sudoperu da bi oprao ruku.

Uzeo sam praznu staklenku i oprezno spustio u nju Bach-stjenicu. Zlatna se lopta kotrljala naokolo pipkajući. Zatvorio sam poklopac i sjeo uza stol. Šutjeli smo, Labyrinth uza sudoper, puštajući hladnu vodu na ozlijeđenu ruku, a ja za stolom, s nelagodom promatrajući zlatnu loptu kako pokušava pronaći izlaz.

— Dakle? — rekoh napokon.

— Nema sumnje. — Labyrinth je prišao k stolu i sjeo sučelice meni. — Doživio je neke promjene. Zacijelo u početku nije imao otrovne bodlje. Znate, dobro je što sam svoju ulogu Noe odigrao tako oprezno.

— Što mislite reći?

— Učinio sam ih bespolcima. Ne mogu se reproducirati. Neće dati drugu generaciju. Kad ove umru, bit će to kraj.

— Moram priznati da mi je drago što ste mislili i na to.

— Htio bih znati — Labyrinth je promrmljao — htio bih znati kako bi to sada zvučilo.

— Što?

— Lopta, Bach-stjenica. To je pravi test, zar ne? Mogao bih je ponovo pustiti u stroj. Mogli bismo saznati. Želite li to?

— Kako vi kažete, doktore — rekoh. — Na vama je da odlučite. Ali nemojte se previše nadati.

Oprezno je dohvatio staklenku, pa smo se spustili po stubama u podrum. Uz korita za rublje opazio sam golemi stup. Obuzeo me čudan osjećaj. To je taj stroj za konzerviranje.

— Dakle, to je stroj — rekoh.

— Da, to je.

Labyrinth je pritisnuo dugmeta i neko se vrijeme zabavio podešavanjem stroja. A onda je uzeo staklenku i podigao je nad otvorom. Polako je podigao poklopac i stjenica je nevoljko skočila iz staklenke ravno u stroj. Labyrinth je potom zatvorio otvor.

— Sad možemo početi — reče.

Uključio je stroj, prekrižio ruke i stali smo čekati. Vani se smračilo. Dr Labyrinth je pritisnuo dugme stop. Stajali smo šutke, nijedan od nas nije htio otvoriti stroj.

— Onda? — rekoh napokon. — Koji će od nas pogledati unutra?

Labyrint se pokrenuo. Maknuo je zaklopac i turio ruku u stroj. Prsti su mu izvukli tanak svezak, bila je to glazbena partitura. Pružio je note meni.

— Ovo je rezultat — reče. — Možemo poći gore i odsvirati to.

Uspeli smo se u stan i pošli u sobu za muziciranje. Labyrinth je sjeo za veliki glasovir, a ja sam mu pružio note. Otvorio ih je i proučavao nekoliko trenutaka. Lice mu je bilo prazno, bez ikakva izražaja. A tad je počeo svirati.

Slušao sam glazbu. Bila je strašna. Nikad nisam čuo nešto slično. Bila je sva zbrkana, dijabolična, bez smisla i logike. Tek krajnjim naporom mogao sam povjerovati da je to nekoć bila Bachova fuga, dio najskladnija i najpoštovanija djela.

— Ovo je kraj — reče Labyrinth.

Ustao je, dohvatio note i istrgao ih na komadiće. Idući prema svojim kolima, rekoh:

— Čini mi se da je borba za opstanak jača od bilo kojeg zakona ljudske etike. U usporedbi s tom silom naš dragocjeni moral i pravila lijepog ponašanja pomalo su tanki.

Labyrinth se složio.

— Možda se ništa ne može učiniti za spas toga morala i tih pravila ponašanja.

— Tek će vrijeme to pokazati — rekoh. — Iako je ta metoda promašila, neka druga može uspjeti. Nešto što danas ne možemo predvidjeti, možda će se jednog dana ipak pojaviti.

Poželjeh mu laku noć i sjedoh u kola. Bilo je tamno kao u rogu.

Noć se spustila. Uključio sam reflektore i potjerao automobil na posve mračnu cestu. Nigdje se nisu vidjela neka druga kola. Bio sam sam i bilo mi je veoma hladno.

Na uglu sam zastao, usporivši da bih promijenio brzinu. Nešto se iznenada pokrenulo na rubu pločnika, nešto tamo uz platanu, dolje u mraku. Pogledao sam napolje, nastojeći da ustanovim što je to.

Uza samo deblo platane orijaški je sivo-smeđi kukac gradio nešto, stavljao je komad blata na neku neobičnu građevinu. Neko sam vrijeme promatrao kukca, zbunjen i radoznao, sve dok me on nije ugledao i zastao. Kukac se naglo okrenuo i ušao u svoju građevinu, snažno zalupavši vratima za sobom.

Odvezao sam se dalje.

Nedeljko Fabrio: Prilaz izazovu

(Stenogram nastavka rada
Izvantaucetinog odjela
Kozmološke akademije Tau Ceta)

Gospodo! Astrometri, astrografi, astrofizičari, astrogeodeti, astronauti i astronautičari, astronomi, astrobiolozi, tau-cetalozi i planitaucetalozi, u svakom slučaju astrolatri, a možda i — astromanti! (**Smijeh, odobravanje**).

Taucentanci! Ovaj visoki skup prisjeća se mojih temeljnih radova za koje sam u ime blistavog priznanja Nacije i dobio Polidorsku ploču, onih djela, gospodo akademici, koja su razmatrala i utvrdila — spomenut ću bar najfundamentalnija: stanje krize oologije na Epsilon Indi, pojavu hiperinzulinizma u opistocelnim pršljenima rodelendera s Epsilon Eridani ili pak ono prelomno predsjedavanje Tarifnoj potkomisiji Međugalaksijske komisije za izvanmeđuplanelarni promet. (**Živo odobravanje**). No pitate se vjerojatno zašto ja to ovdje i sada vama govorim?

Kolege! Svakome učenjaku prirođen je zazor prema apokrifno zasnovanim stremljenjima. Ta i takva, da, zaliha znanja, u srži lažna, neznanstvena jer je neprovjerena i nepouzdana, dakle književnička (**buran pljesak**), koju mi, današnji stanovnici slobodne i monolitne Tau Cete, nasljeđujemo ni krivi ni dužni, kao narodnu pjesmu s koljena na koljena, iz usta u usta, ali svjesni njene poražavajuće i nas nedostojne plitkosti (**pljesak, povici »Tako je!«**), ipak ne smije biti odbačena tek tako! (**Tišina. Prvo neodobravanje**). Gospodo, molim mir!

Jedna nikad i nigdje dovoljno i do kraja ispitana, a tobože znanstveno postavljena tvrdnja — srušena je, proglašena za puku obmanu upravo zahvaljujući traganju za takvim jednim lažljivim spisom i tvrdoglavu naporu da se do krajnje mogućih granica istine provjeri njegova možebitna činjeničnost. A sve to, dame i gospodo, pod mojim skromnim vodstvom, dakako, u superplanetarnim prostranstvima. Evo, stoga sam se javio za riječ. (**Meškoljenje**).

Sjaj nove pobjede taucetanskog uma i načina umljenja neće nam ovaj put biti toliko uporabno koristan koliko će u astralnom djelokrugu razmišljanja i stvaralaštva, kojemu je Tau Ceta s pravom kolijevka, taj sjaj našega iznašašća biti konačno odgovor i stavljanje točke na izvjesnu interplanetarnu i, kažimo to odmah, asteroidnu

fusnotu. Dopustite, dakle, gospodine Predsjedavajući, gospodo kolege, da vas zasad ukratko izvijestim o punom dosegu svojih najnovijih astromorfografskih promatranja. (**Svi ustaju i pjevaju »Jezdi, jezdi Tau Ceta svemirom«**).

Taucetanci! Moju je pažnju iznimno dugo zaokupljao rukopis što se pod bibliotečnom priljepnicom citiram: Charles Darwin »Putovanje jednog prirodoslovca oko svijeta« vodi u trezoru Apokrifnog odjela Središnje biblioteke Tau Cete. Privukla me u njemu, prvenstveno kao astrobiologa, izvjesna spontana vjerojatnost tako nadahnute građe, ona mnogorječiva samouvjerenost imenovanog da to što iznosi upravo tako i jest. U pristupnom dijelu moga izlaganja sasvim je beznačajan slijed podataka koji kaže kako sam došao do toga posvema zaboravljenog spisa (a nitko ne zna koliko takvih još tamo leži!). No ključno je, pa to i ponavljam, to prije što vas je to maločas zbunilo: graditi, makar i na lažnim temeljima, ali graditi. Jer uvijek će nešto ostati. Nema istine o stvarnosti, nema, dakle, same stvarnosti koja barem jednim svojim dijelom nije pomno sagrađena na laži. Dakako, mi smo toga uopće pošteđeni. (**Uzdah olakšanja**). Najnovija znanstvena istina, gospodo, postala je, eto, znanstvenim adutom zahvaljujući upornosti građenja upravo na lažnim, vulgarnoastrografskim zapažanjima. O neka bi se stoga naši mladi akademci, ukoliko mlađih uopće ima, ugledali u moć građenja na laži, o kojoj moći govori iskustvo slučaja što će vam evo biti podnesen. (**Svi ustaju i pjevaju »Ja sam mladi Taucetalinac, planeta sam svih ljubimac«**).

Kolege! Neki Charles Darwin, ostavimo ga zasad pod tim tobožnjim imenom i prezimenom, u rečenome svom opsežnom spisu crta put što ga je, da citiram: »Brik s deset topova Njegova Veličanstva 'Beagleu', pod zapovjedništvom kapetana bojnog broda Kraljevske mornarice Fitz-Roya, poduzeo 27. prosinca godine 1831. iz luke Devonport, a sa zadatkom a) da dovrši kartografsko snimanje Patagonije i Ognjene zemlje, što ga je već bio započeo kapetan King od godine 1826. do 1830, b) da snima obale Čilea, Perua i nekih otoka u Tihom oceanu, te da c) obavi niz kronometričkih mjerenja okolo naokolo Zemlje« citat završen.

Iako vam, gospodo, ovaj i ovakav tekst neće nimalo biti zoran ni u svom jezikoslovnom ni u svom astrogeografskom izričaju, pa ćete ga vjerojatno strpati u kakve sporedne ili zamrle supercivilizacije lingvizme, ipak, tvrdim, posjeduje on svoj smisao, štoviše, na taj i takav način prenošenja misli — kažem to uvjetno — opisano je i cijelo to »putovanje jednog prirodoslovca oko svijeta«! (**Žamor. Čuđenje**). Jest, gospodo, ne samo što mi je pošlo za rukom razriješiti rukopis spisa iz trezora Apokrifnog odjela Središnje biblioteke Tau Cete, nego sam i na vlastite oči utvrdio kakav je to tamo svijet

posrijedi. (**Mukla tišina**).

U suradnji s astrometrima na Epsilon Eridani, uz uporno temeljenje mojih traženja na obilju podataka što ih pruža Charles Darwin, uspjelo mi je odrediti položaj tog-po-njemu-opisanog svijeta. Premda sam raspolagao podacima unakaženim pripovjednim štivom, kao što je na primjer ovaj, citiram Darwina: »Kad bi Amerika južno od 37° južne širine potonula pod vode oceana«, i tako dalje, citat završen, ja sam uz pomoć »Tablica za interplanetarnu kombinatoriku«, posebice pak prepiske koju sam vodio s redovnim članovima Instituta za Sunčev sustav Astronautskog centra na Jupiteru, uspio smjestiti svijet prvo u opseg Sunčeva sustava, potom otprilike između Marsa i Merkura. Zasad o tome grubo. Prema podacima koje sam dobio od interplanetalingvista i planentarnolingvistokomparatista s Neptuna, pojam **svijet** razriješen je u **Zemlja**. Dakle: »Putovanje jednog prirodoslovca oko Zemlje«.

Ubacivanje električnih iskara u kombinirane plinove za koje sam pretpostavljao da značе primitivnu atmosferu Zemlje, shodno građi koju mi je pružao spis, donijelo je teoretsku potvrdu vjerodostojnosti samoga spisa: utvrdih, naime, da u sjedinjenjima koje sam tim putem dobio postoje na primjer i organske materije, i aminokiselina, i šećer, sastojci, dakle, bitni za život. (**Žamor**). Predmnijevate što je bio moj slijedeći zadatak: takvu kompleksnu molekulu reproducirati! Pa i to je, kolege, postignuto, te je dobivena formula nukleinske kiseline, one genetske materije koja, kao što znate, regulira nasljedne osobine. Počeo sam sumnjati nije li »Putovanje jednog prirodoslovca oko svijeta« dokument prvorazredne znanstvene važnosti, nije li ono na kraju krajeva smiješteno u nas u pogrešan trezor? Jer, nastavim li, razglabao sam, doći ću neminovno do znanstveno potvrđene spoznaje o postojanju živim bićima naseljenog asteroida Zemlje! (**Žamor**). Ali zašto se onda njime nisu bavili i astrolatri sa susjednih i ne samo susjednih sazviježđa, barem astroamateri? Kako to da o takvoj Zemlji ne postoji bibliografija, barem jedan jedini bibliolit? (**Muk**).

Pomišljao sam na upotrebu elektromagnetskih valova što neoštećeni mogu proći kroz jonizirane plazme kojima su ispunjena međuplanetarna prostranstva kako bih s tom, Darwinovom Zemljom, stupio u dodir. (**Žamor**).

Molim, nije li u »Predgovoru« spisu stajalo, citiram: »Neka mi se ovdje dopusti da izrazim svoju iskrenu zahvalnost velečasnom profesoru Henslowu, koji je bio jedan od glavnih pobuda što sam, još kao student u Cambridgeu, stekao smisao za prirodopis; u mojoj odsutnosti on se brinuo za zbirke koje sam slao u domovinu i svojim je pismima upravljao mojim nastojanjima, a kad sam se vratio neprestano mi je pružao svaku pomoć koju može pružiti najljubazniji prijatelj«, citat završen. Stupiti, dakle, u dodir s takvim planetom i s

takvim bićima, moja gospodo, pa to ne bi bilo ni matematički nemoguće ni tjelesno pogibeljno. (**Žamor izraženiji**).

Taucetanci! Kolege! Na to se ipak nisam odlučio, jer bih na se već zarana skrenuo vašu dragocjenu pažnju, a da ishod samog pokušaja ne bih mogao namah predskazati: zaista lažni ili pak tobože lažni i zašto lažni izvještaj svršenog bogoslova Charlesa Darwina?

Vratio sam se još jedanput spisu. Ustanovio sam tako da ne potječe upravo sa same Zemlje, nego da je u slučaju našeg bibliotečnog primjerka — unikata — posrijedi stariji prijepis, koji je na Tau Cetu dospio najvjerojatnije s Epsilon Indi. (**Stanka**).

Polunaučna tvrdnja, koju nitko nikada nije dokazao ali ni opovrgnuo, i koja se plela oko toga rukopisa smatrajući ga tu i tamo (u najdubljim ponorima podbilješki zamrlih znanstvenih radova) vjerodostojnim i doživljenim rukopisom, ta tvrdnja, dakle, o postojanju svijeta koji bi se imao zvati Zemlja — oborena je tek sada! U pratnji najužeg broja suputnika otputovao sam, boravio i vratio se s takozvane Zemlje! (**Svi ustaju, Muk**).

Prilagodivši naše instrumente onima iz Sunčeva sustava, probili smo se do Zemlje, kažem s razlogom probili, jer je na nas srljalo dalekoistočno more amonijaka i metana. (**Povik iz aule: »Organizam se može prilagoditi smrtonosnim plinovima!«**).

Uvaženi kolega! Braneći mogućnost življenja na Zemlji ad libitum, Vi ste u položaju astroteoretičara, no ja sam, gospodo članovi Izvantaucetinog odjela Kozmološke akademije Tau Ceta, ja sam se odatle per fas et nefas vratio, vratio s neoborivim znanstvenim dokazima koji u jedan glas kažu: Zemlja jest asteroid, djelo »Putovanje jednog prirodoslovca oko svijeta« jest primjer svojevrsno zasnovane i cum grano salis ispisane književnosti kojoj stoga neka sude jedino književni kritičari! (**Svi ustaju. Pljesak**).

Na primjer, taj maštom nadareni grafoman piše na jednom mjestu svoga tobožnjeg »Putovanja« i slijedeće, citiram: »Prelazeći Atlantikom šesnaestog se veljače zaustavismo kod otoka Sao Paula. Taj skup klisura leži na 0° 58' sjeverne širine i 28° 15' zapadne dužine. Od američke je obale udaljen 540 milja, a od otoka Fernando Noronha 350 milja. Klisure Sao Paula pričinjaju se iz daljine blistavobijele. To je djelomično posljedica izmetina silnog mnoštva morskih ptica, a djelomično pak neke prevlake od tvrde, glatke tvari, sedefasta sjaja, koja se čvrsto drži površine klisure«, citat završen.

Nije li, kolege astronautičari, podataka što u prostoru određuju taj otok čak i previše? (**Tišina**). Biste li ga ikako mogli mimoići? (**Muk**). A znate li što smo mi tamo zatekli? Na tom mjestu? Kromofotograf i kronoskopaf to će vam potvrditi: tamo pluta lelujava ljubičasti lava, po kojoj plamte jarkocrveni bokori amonifikacija i žute se igličasto nazubljeni sumporovi šiktaji. Granična moguća snažnost naših lukseva

jedva da je, i to mjestimice, izdubla prodor u magmu nad tobožnjim, ponavljam, »blistavobijelim klisurama Sao Paula«! (**Žamor**).

Ili, molim, dalje: za tobožnji rt Tres Montes. njegovim vas položajem zasad neću zamarati, stoji u putopisu, citiram: »Usidrili smo se u dražesnu malu zaljevu na podnožju više visokih bregova, u blizini sjevernog kraja rta Tres Montes. Sutradan, 30. prosinca 1834« — kako je riječ o jednoj od uobičajenih književničkih podvala to preračunavanje vremena niti je potrebno, niti ostvarljivo — »poslije doručka jedna se družina uspela na jedno od tih brda, koje je bilo visoko sedam stotina i trideset metara. Pogled s brda bijaše osobit. Glavni je dio gorskog lanca sastavljen od velikih, čvrstih, strmoglavih gomila granita, koje kao da tamo stoje od početka svijeta. Granit je pokrivao tinjčev škriljevac, a on se s vremenom rastrošio u neobične šiljke nalik na prste. Ta golotinja bijaše posve neobična za naše oči, koje su bile tako dugo priučene na gotovo nepregledne šume tamnozelenog drveća«. Citat završen.

Kiti li kiti, moje dame i gospodo! Te dražesan mali zaljev, te osobit pogled s brda, te kao da stoji od početka svijeta, te tinjčev škriljevac! A što je tamo vidio naš astrobiolog? Granit? Nepregledne šume? Brdo visoko možda sedam stotina i trideset metara? (**Stanka. Tišina**). Metaloide, gospodo, ubitačne izvore, plinoskoke, slapove metaloida! Naša, taucetanska letjelica, naglašavam: taucetanska!, jedva je izdržala strahotnost djelovanja tih oksida. (**Svi ustaju i pjevaju: »Drugarska se pjesma ori, da nam živi, živi rad«**).

I posljednji citat last but not least, koji kaže: »Grad Port Lous je prilično velik, a kažu da ima dvadeset tisuća stanovnika. Ulice su mu čiste i pravilne. Premda je taj otok već toliko godina pod engleskom upravom, ipak mu je opće obilježje sasvim francusko. Englezi govore sa svojom poslugom francuski, a dućani su svi francuski. Rekao bih da Calais ili Boulogne imaju mnogo više engleski biljeg. Ima tu i veoma ljepušno malo kazalište, gdje se daju opere u izvrsnoj izvedbi. Također sam se iznenadio videći velike knjižare s policama krcatim knjigama. Glazba i knjige odaju nam da se približavamo civilizaciji starog svijeta«, citat završen. I tako dalje, i tako dalje. (**Duga stanka**).

Gospodo! Kolege! Taucetanci! Civilizacija starog svijeta! Kazalište, opere, knjige i knjižare! Glazba! Zemlja u galaksiji Sunčeva sustava! Sve same trice i kučine! Jer pisac je »Putovanja jednog prirodoslovca oko svijeta« pogriješio samo u jednom, pogriješio u tome što je Zemlju, taj dakle **svijet**, nastanio **živim i razumnim** bićima! Moja je teza: nikada tamo nije bilo života, nikada, jer umna, Darwinova bića, ne bi ga sama uništila, tobožnji Zemljani ne bi se međusobno uništili. (**Pljesak**).

A upravo nam se takva pokazala Zemlja za našega nedavna putovanja. Stoga taj rukopis odaje koliko je i onaj neuki, puki, radišni

knjigopisac iliti putopisac u srži svojoj astrolater, koliko se umješno zna umno biće poslužiti dostignućima znanosti koja cvate Bliskim i Dalekim susjedstvom. Charles Darwin je, prema tome, izmišljotina, pseudonim kakvoga nadobudnog pričala, književnika-zabavljača kakvih je žalibože i dan-danas na ovoj našoj Tau Ceti. Jedan u znanosti zaboravljeni asteroid preći će odsad iz polažaja fusnote, koja je vrvjela nebuloznim nagađanjima, na izbliza provjereni znanstveni podatak koji govori o oduvijek beživotnom i sasvim sporednom svemirskom tijelu u Lijevoj međugalaksiji, a spomenutom pričalačkom djelu, u koje je uloženo mnogo uobrazilje i kombinatoričke verbalne retorike, oduzet ćemo bilo kakvu uzročnu vezu sa Zemljom, na kojem se asteroidu tobože ono odigrava i kojega je slika. Uvjeren sam da će ga odsad naši vrli knjižničari držati pohranjena u novom odjelu, Odjelu naučnofantastičnih spisa, podrazred Anonimus. (**Pljesak**).

Članstvu Kozmološke akademije, suradnicima koje sam imao čast i zadovoljstvo predvoditi na tom letu, izražavam s ovoga visokog mjesta iskrenu zahvalnost. Meni su podarili djelić svoga slobodnog vremena, a letu znatiželju i vedrinu što ga i jest učinilo nadasve zabavnim.

Molim, dakle, kronomatografsku građu. Gospodo.

(**Predsjedavajući prekida rad i najavljuje kraći odmor**).

Gordon R. Dickson: Zovi ga gospodarem

Call Him Lord

Preveo Neven Antičević

Zamislite izrazito dobroćudna čovjeka popriličnog volumena, čovjeka koji je pišući vojničke priče napravio cijelu hordu svojih plaćenika imenom Dorsai. Eto, to je Gordon R. Dickson.

Dorsai je planet toliko siromašan da se njegovi stanovnici, ukoliko žele preživjeti, prodaju kao plaćeni vojnici. Jasno, nakon određena vremena oni tu vojnu vještinu dovode do savršenstva...

U ovoj se priči, kao i u cijelom svom ciklusu romana Child Cycle (Ciklus djeteta), Gordon R. Dickson ne bavi samo razvojem čovjeka, već govori i o onom specifičnom činu u evoluciji koji se odvija neprimjetno tu, u naše vrijeme, ispred naših noseva. Njegova je teza da se čovječanstvo mora stopiti u jednu cjelinu, ali se mi, takvi kakvi jesmo, podsvjesno borimo protiv toga, naša podsvijest ne želi promjenu postojećeg stanja. Tu tezu on dosljedno zastupa bez obzira na to jesu li njegovi junaci iz četrnaestog, dvadesetog ili dvadeset trećeg stoljeća.

Pripovijetka koju imate pred sobom dobila je, uostalom, nagradu Nebula. Treba li joj bolja preporuka?

Zapovijedao mi je i imenom zvao
i po tome sam ga znao
a poslije, poslije me iznevjerio
i stoga, stoga sam ga ubio
Pjesma štitonoše

Kao što sunce nije moglo ostati skriveno iza brežuljaka Kentackyja, tako ni Kyle Arnam nije mogao prespavati svitanje. Jedanaest sati i četrdeset minuta trajat će dan. Kyle usta ne, odjene se i krenu da osedla mirnu sivu kobilu i bijelog pastuha. Izjahao je pastuha dok nije nestalo prvog bijesa iz njegova snježnog vrata, a zatim poveo oba konja oko kuće da ih istimari i priveže iza kuhinjskih vrata. Tek tada je krenuo da nešto pojede.

Poruka koju je primio prije tjedan dana ležala je uz vrući doručak. I njegova žena Teena stajala je za daskom i okrenuta leđima mijesila kruh. Sjeo je i počeo jesti čitajući još jednom pismo koje je ležalo pred njim.

»... Princ će putovati inkognito pod jednim od njegovih porodičnih imena, grof Sirii North, i ne smiješ ga oslovljavati sa 'Vaše visočanstvo'. Zvat ćeš ga samo 'Gospodaru'.«

— Zašto to moraš biti upravo ti? — upita Teena. Kad je podigao

pogled, ona je još uvijek bila okrenuta leđima.

— Teena... reče tužno.

— Zašto?

— Moji su preci bili njegova osobna straža — još u doba kolonijalnih ratova, sve sam ti to već pričao — reče on. — Očevi mojih očeva spasili su živote njegovim mnogo puta kad je opasnost došla nenajavljena. Svemirski brodovi Raka pojavljivali bi se niotkuda, da unište bilo koji pa i admiralov brod. I tada se i Car morao boriti za svoj život, prsa u prsa.

— Ali stranci su sad mrtvi. A Car ima stotine svjetova, zar ne može poslati svog sina da provede ta tri dana na bilo kojem od njih? Zašto mora doći upravo ovamo — na Zemlju, k tebi?

— Samo je jedna Zemlja.

— I samo si jedan ti, zar ne?

Duboko u sebi Kyle uzdahnu i odustane od razgovora. Nakon smrti njegove majke otac i stric brinuli su za njega i logika njegove žene uvijek ga je zatjecala bez obrane. On ustade od stola, priđe ženi, zagrli je i pokuša okrenuti k sebi. Ali ona se opirala.

On opet uzdahnu i priđe ormaru s oružjem. Izvadi napunjen pištolj u zatupljenoj futroli i pričvrsti ga za pojas lijevo od kopče, gdje će ga skrivati dug kožnati kaput, zatim izabere nož s tamnom drškom i pedalj dugom oštricom i zatakne ga u korice na čizmi, pa prebaci nogavicu preko njega i ispravi se.

— On nema pravo da bude ovdje — reče Teena bijesno dasci za valjanje tijesta — turisti neka ostanu u muzejima i odmarališta.

— Ti znaš da on nije običan posjetitelj — reče Kyle strpljivo. — On je Carev najstariji sin, njegova prabaka bila je sa Zemlje, a njegova će žena biti također. Svake četiri generacije Carev se nasljednik mora oženiti djevojkom sa Zemlje. To je još uvijek zakon.

On obuče kožnati kaput, zakopčavši samo donji dio da sakrije korice pištolja i zatim okrenut vratima zastade.

— Teena? — upita.

Ona ne odgovori.

— Teena — ponovi on i zakorakne do nje. Stavio je ruke na njena ramena i pokušao je opet okrenuti. Ona se ponovo opre, ali ovaj put mu je bilo dosta njene ljutnje.

Srednjeg rasta, okrugla lica, neupadljiva izgleda osim čvrstih ramena, Kyle nije bio velik čovjek, ali ga se običnim nije moglo nazvati. Bio je tako snažan da je znao konja baciti na koljena držeći ga samo za grivu.

Kyle nježno i odlučno okrenu njeno lice svome.

— Sad slušaj ti mene... — počeo je, ali prije nego što je završio iz njenog je tijela nestalo otpora i ona se pripije uz njega grcajući.

— On će ti donijeti nevolje. Sigurna sam. — Ona se prigušeno

zagrcne od plača i prisloni glavu uz njegova prsa. — Kyle, ne idi. Nema zakona koji bi te mogao prisiliti da odeš.

— On pomiluje njenu svilenu kosu, grlo mu je bilo stisnuto i suho. Nije mogao ništa reći. Ona je tražila nemoguće. (Žene su se oduvijek privijale uz muškarce moleći ih nemoguće.) I uvijek su ih muškarci grlili, kao što je on sad grlio nju — kao da se poimanje može prenijeti pritiskom jednog tijela uz drugo

Ništa ne govoreći jer se ništa i nije moglo reći. Kyle je još trenutak ostao grleći je, a zatim rastavio njene prste isprepletene oko svoga vrata i otišao. Gledajući u kuhinjski prozor dok se udaljavao na pastuhu, vidio je kako stoji tamo gdje ju je ostavio. Nije plakala, samo je stajala opuštenih ruku, pognute glave, ne mičući se.

Odjahao je kroz šumu. Trebalo mu je više od dva sata da stigne u konačište. Dok se spustio niz brežuljak u dolinu, ugledao je visokoga bradatog čovjeka odjevenog u odoru što se nosila na novim svjetovima. Čovjek je stajao na ulazu u unutrašnje dvorište konačišta, sazdanog od izrezbarenih balvana. Kad je dojahao bliže, opazio je da čovjek ima bradu prošaranu sjedinama, ispucale usne, a iznad tankoga ravnog nosa oči su bile podlivene krvlju i obrubljene kolobarima kao od brige ili bdijenja.

— On je u dvorištu — reče čovjek sive brade kad je Kyle dojahao. — Ja sam Montlaven, njegov učitelj, on je spreman za polazak. — Njegove tamne oči gledale su molećivo u Kylea.

— Čuvaj se pastuha. Ponekad zna ugristi — reče Kyle.

— Odvedi me k njemu.

— Taj konj nije za njega... — reče Montlaven i uzmakne korak gledajući nepovjerljivo u pastuha.

— I nije — reče Kyle. — Jahat će kobilu.

— On će željeti bijelog.

— Ne može jahati na bijelom — reče Kyle. — Čak i kad bih ga pustio, ne bi mogao uzjahati pastuha. Jedino meni dopušta da ga jašem. A sad me uvedi.

Skrbnik se okrenu i povede ga ravno kroz dvorište okruženo prozorima konačišta sa tri strane. U sredini je bio bazen, a kraj njega u stolici za ljuljanje sjedio je visok mladić, ne stariji od dvadeset godina, bujne plave kose. Par nabijenih bisaga ležalo je kraj njega u travi. On ustane dok su Kyle i skrbnik prilazili.

— Visočanstvo — reče Montlaven kad su se zaustavili — ovo je Kyle Arnam, bit će vaš pratilac u ova tri dana.

— Dobro jutro, pratioče... Kyle. — Princ se nasmije jogunasto. — Sjaši da se popnem.

— Ne, Gospodaru, vi ćete jahati kobilu — reče Kyle. Princ se zagleda u njega, zabaci glavu i prasne u smijeh.

— Čovječe, pa ja znam jahati — reče on. — I to dobro.

— Ne ovoga, Gospodaru — reče mirno Kyle. — Nitko ne jaše ovoga konja osim mene.

Prinčeve oči bljesnuše, smješak iščezne na tren i opet se vrati.

— Pa... što onda mogu. — On slegne ramenima. — Popuštam. Uvijek ja popuštam. No, dobro, gotovo uvijek. — On se nasmije Kyleu i pokaže niz bijelih zuba iza tankih ali iskrenih usana. — U redu, hajd'mo.

On se okrenu kobili i u jednom skoku nađe se u sedlu. Ona zafrkće i poskoči od iznenađenja, a onda se umiri dok su mladićevi dugi prsti znalački stezali uzde, a drugom je rukom nježno milovao sivi vrat. Princ podigne obrve i pogleda upitno Kylea, međutim, on ne reče ništa.

— Nadam se da si dobro naoružan, Kyle — reče Princ nestašno. — Branit ćeš me od domorodaca ako podivljaju, zar ne?

— Vaš život je u mojim rukama, Gospodaru — reče Kyle, otkopča kaput i pokaže pištolj u futroli, a zatim opet zakopča kaput

— Will... — reče tutor i položi ruku na mladićevo koljeno. — Ne budi nagao, dječače. Ovo je Zemlja, i ovdašnji ljudi ne znaju za položaje i običaje. Misli prije nego...

— Oh, prestani s tim, Monty — odsiječe Princ. — Bit ću tako nezamjetljiv i ponizan, tako samostalan i staromodan kao i oni. Misliš li da sam sve zaboravio? Uostalom, to su samo tri dana, dok otac ne dođe. A sad me pusti da idem.

On se istrgne, polegne po sedlu i iznenada potjera kobilu u skoku kroz vrata. Kad je nestao, Kyle čvrsto pritegne pastuhove uzde, dok je bijelac toptao kopitima spreman da pojuri za kobilom.

— Daj mi njegove bisage — reče Kyle. Tutor se sagnu i doda ih, a Kyle ih prebaci povrh pastuhove sapi. Prije nego što je okrenuo konja, opazi suze u Montlavenovim očima.

»On je dobar dječak, vidjet ćete«. Njegovo uzdignuto lice nijemo je preklinjalo.

— Znam — reče Kyle polagano — on je iz dobre obitelji. Učinit ću sve što mogu za njega. — Zatim odjaše kroz vrata za Princom.

Kad je izašao iz dvorišta, Princa nije bilo na vidiku, ali Kyleu je bilo dovoljno slijediti jasan trag raskopane zemlje i ugažene trave, što su označavali put kojim je mladić projahao. Trag ga naposljetku dovede kroz rijetku borovu šumicu na travnati proplanak, gdje je Princ dalekozorom promatrao nebo. Kad je Kyle prišao, Princ spusti instrument i bez riječi mu ga pruži. Kyle ga prinese oku i pogleda prema nebu. Nakon kratkog zujanja dalekozor uhvati u fokus jednu od tri Zemljine energetske centrale u orbiti.

— Vrati mi ga — naredi Princ. — Prije je nisam mogao vidjeti — nastavi kad mu je Kyle vratio dalekozor. — A baš sam želio. To je prilično skup poklon — ta i dvije druge — iz naše carske blagajne,

samo da spasimo vaš planet od novoga ledenog doba. I što za to dobivamo?

— Zemlju, Gospodaru — reče Kyle — onakvu kakva je bila prije nego što su ljudi otišli k zvijezdama.

— Oh, pa za te muzejske parkove dovoljna je jedna stranica i pol milijuna čuvara — reče Princ. — Ja govorim o ove druge dvije stanice i vas milijardu besposličara. Kad ja budem Car, morat ću se malo pozabaviti tim problemima. Idemo dalje?

— Kako god želite, Gospodaru. — Kyle potegne uzde i konji i njihovi jahači krenu niz proplanak.

— Još nešto — reče Princ kad su ušli među borove. — Ne bih želio da te moje ponašanje prevari, ja volim starog Montyja. Stvar je u tome što ja nisam baš planirao svraćati ovamo... Gledaj u mene pratioče!

Kyle se okrenu i sretne plavi plamteći pogled člana carske obitelji, a onda se potpuno nenadano pogled smekša i Princ se nasmije.

— Tebe je teško zaplašiti, jel'da, pratioče... To jest, Kyle — reče on. — Na kraju krajeva, mislim da mi se ipak sviđaš, ali gledaj me u oči dok govorim.

— Da, Gospodaru.

— Tako, vidiš, dobri moj Kyle. Htio sam ti reći kako uopće nisam kanio doći ovamo. Kakvog smisla ima posjećivati ovaj vaš prašnjavi muzej i ljude koji žele živjeti poput onih u davno doba? Ali moj me otac ipak uspio nagovoriti.

— Vaš otac, Gospodaru? — upita Kyle.

— Moglo bi se reći da me podmitio — reče Princ zamišljeno. — Trebalo je da zajedno provedemo ova tri dana, ali onda je poslao poruku da će zakasniti... ali to uopće nije važno. Stvar je u tome što je on jedan od onih ljudi starih nazora koji još uvijek misle da je Zemlja neko posebno i neizrecivo važno mjesto. A ja volim svog oca i divim mu se. Slažeš li se s tim, Kyle?

— Da, Gospodaru.

— To sam i mislio. On je jedini čovjek kojeg poštujem. I da njemu učinim zadovoljstvo — samo njemu, Kyle — bit ću za tebe ugodan Princ i pustit ću te da me vodiš i pokazuješ vaše znamenitosti, čuda prirode i sve ostalo. Sad shvaćaš kako će ovaj izlet izgledati. Zar ne?

— Razumijem, Gospodaru.

— Baš lijepo — reče Princ i opet se nasmiješi. — Sad mi možeš pričati sve što znaš o ovom drveću, pticama i životinjama, da mogu zapamtiti njihova imena i obradovati svog oca kad se pojavi. Reci mi, kakve su to male ptice što sam ih vidio pod krošnjama, smeđe odozgor i bijele odozdo? Poput one tamo.

— To je vrsta drozda, Gospodaru — reče Kyle. — živi duboko u šumi na tihim mjestima. Slušajte... — on prihvati uzde i zaustavi

Princevu kobilu. Odjednom u tišini desno od njih začuše kako se pjev čist poput srebra diže i spušta u silaznom nizu malih krešenda i diminuenda, koji su naposljetku iščezli u tišini. Pjesma je već bila svršila a Princ je još nijemo gledao Kylea, zatim se odjednom prenu.

— Zanimljivo — reče on, zatim potegnu uzde i konji krenuše naprijed. — Pričaj mi još o tome.

* * *

Jahali su kroz šumu više od tri sata dok se sunce uzdizalo zenitu, a Kyle je pričao, imenujući svaku pticu, životinju, kukca, drvo ili stijenu i tri sata je Princ šutke slušao postojanom pažnjom, koja bi se na trenutke rasplamsala, no kad mi se sunce spustilo iza leđa, njegova pažnja popusti.

— Bilo bi dosta — reče on — nećemo li negdje ručati? Zar nema ovdje naselja u okolici?

— Ima, Gospodaru — reče Kyle. — Prošli smo pored više njih.

— Više njih? — zagleda se Princ u njega. — Pa zašto onda nismo svratili u koje? Kamo me to vodiš?

— Nikamo, Gospodaru — reče Kyle. — Vi vodite, ja samo slijedim.

— Ja? — reče Princ u čudu i tek tada postane svjestan da je njegova kobila cijelo vrijeme dva-tri koraka ispred pastuha. — Pa, dakako, ali sad je vrijeme za ručak.

— Da, Gospodaru, ovim putem — reče Kyle i okrene konja niz kosinu brežuljaka koji su prelazili. Princ krene za njim.

— A sad slušaj — reče Princ kad ga je pristigao — i reci mi da li sam sve dobro razumio.

I zatim, na Kyleovo zaprepaštenje, mladić ponovi gotovo od riječi do riječi ono što mu je Kyle tumačio. — Je li to sve? — upita kad je završio.

— Savršeno, Gospodaru — reče Kyle.

Princ ga pogleda ispod oka.

— Bi li ti mogao to isto, Kyle?

— Bih — reče on — ali to su stvari s kojima živim cijeli svoj život.

— Vidiš — nasmiješi se Princ — tu je razlika među nama. Ti provodiš cijeli svoj život učeći stvari poput ovih. Meni je dovoljno nekoliko sati pa da saznam o tome isto koliko i ti.

— Ne baš posve isto, Gospodaru — reče polagano Kyle.

Princ ga začuđeno pogleda, a zatim odmahnu rukom napola ljutito napola prezrivo, kao da odbacuje nešto potpuno nepotrebno.

— To malo što je ostalo vjerojatno nije ni spomena vrijedno — reče on.

Konji ih spustiše niz padinu, i oni u dolini što se rasprostrla pod njima ugledaše seoce. Kad se šuma prorijedila, do ušiju im dopre veseli ritam seoske muzike.

— Što je to? — Prmc se uspravi u stremenju. — Neki ples, čini se.

— To je vrtna pivnica, Gospodaru, a danas je subota. Ovdje je to praznik.

— Odlično, tu ćemo jesti.

Sjahali su s druge strane vrta i pronašli slobodan stol podalje od podija za ples. Nedugo zatim pojavi se ljepuškasta mlada konobarica i Kyle naruči jelo. Princ je uporno gledao djevojku, vedro se smiješeći, sve dok mu ona nije uzvratila smiješak i onda odjurila smetena. Kad je jelo stiglo, Princ je jeo s mnogo teka i naposljetku sve zalio vrčem i po tamnog piva. Kyle je jeo mnogo manje i na kraju se zadovoljio šalicom kave.

— Sad se bolje osjećam — reče Princ i zavali se u stolicu. — Baš sam pri teku... Hej, pogledaj onamo, Kyle! Pet, šest, sedam... platformi. Znači, ne jašu svi konje?

— Ne — reče Kyle. — Svatko radi kako mu odgovara.

— Ali ako imate platforme, zašto nemate i ostale civilizirane stvari?

— Neke nam stvari odgovaraju, neke ne — odgovori Kyle.

Princ se nasmije.

— Hoćeš reći da vi pokušavate smjestiti civilizaciju u ovaj vaš staromodni način života? — reče. — Nije li to malo naopako. — On se prekine. — Što to sad sviraju, sviđa mi se? Kladim se da bih to znao plesati. — On ustade. — Zapravo mislim da i hoću. — Na tren zastane gledajući Kylea. — Nećeš li pokušati da me odvratiš?

— Ne, Gospodaru — reče Kyle. — To je vaša vlastita stvar.

Mladić se naglo okrene. Djevojka koja ih je posluživala prolazila je nekoliko stolova dalje. Princ krene za njom i pristigne je kraj podija za ples. Kyle je vidio kako se djevojka otima, ali Princ ju je čvrsto zagrlio gledajući je, za glavu viši, sa smiješkom. Nedugo zatim ona pristade, odloži svoju pregaču istupi s njim na podij pokazujući mu korake polke.

Princ je učio nevjerojatno brzo. I za tren se vratio s djevojkom i ostalim plesačima, toptajući nogama pri okretu, dok su mu bijeli zubi sjali smiješkom. Naposljetku glazba prestade i svirači, odloživši svoje instrumente, napuste podij. Iako ga je djevojka pokušala zaustaviti, Princ odlučno krene k vođi svirača. Kyle ustade i brzim se koracima uputi prema podiju. Vođa svirača odrešito odmahnu glavom i polako krene s ostalima. Princ krene za njim, ali ga djevojka zadrži žustro mu nešto govoreći. On je odgurne i ona posrne. Na drugoj strani podija mladi poslužitelj, gotovo istih godina i visine kao i Princ, odloži svoj pladanj i preskoči ogradu što je dijelila podij od stolova. Došavši Princu iza leđa, on ga uhvati za ruku i okrene.

— Ovdje se ne možeš tako ponašati.

Kyle je čuo njegove riječi dok je prilazio. Princ je udario

iznenadno kao pantera — poput istreniranog boksača — tri puta brzo ljevicom u mladićevo lice, mišića napetih do pucanja, s težinom cijelog tijela u svakom udarcu. Poslužitelj se ispruži po podiju. Stigavši do Princa, Kyle izgura izvan prostora za ples. Njegovo lice bilo je bijelo od bijesa. Gomila ljudi skupila se oko podija.

— Tko je to bio, kako se zove? — zapitao je Princ kroz zube. — Stavio je ruku na mene! Jesi li to vidio? On je stavio svoju ruku na mene!

— I ti si mu vratio — reče Kyle — što bi još htio?

— On me je dodirnuo. Mene! — odsiječe Princ. — Hoću saznati tko je on. — Ne želeći da ga Kyle dalje gura, on se uhvati za prečku za vezanje konja. — Zapamtit će on kad je stavio ruku na budućeg Cara.

— Nitko vam neće reći kako se on zove — reče Kyle, a hladnoća u njegovom glasu napokon dopre do Princa i otrijezni ga. On se izbulji u Kylea.

— Čak ni ti? — napokon upita.

— Čak ni ja, Gospodaru — reče Kyle

Princ ga je gledao još koji trenutak, a zatim se okrenu, otrgne uzde svog konja i skoči u sedlo. Tek kad je odjahao, Kyle se popne na pastuha i pojaše za njim. Šutke su ujahali u šumu. Nakon nekog vremena Princ progovori okrećući glavu.

— I ti sebe zoveš mojim čuvarem?

— Vaš život je u mojim rukama, Gospodaru — reče Kyle.

Princ se okrenu. Na licu mu je bio gorak izraz.

— Da, samo moj život — reče on. — Sve dok me ne pokušaju ubiti mogu raditi sa mnom što hoće? Jesi li to mislio?

Kyle sretne njegov pogled.

— Otprilike tako nešto — reče gledajući ga u oči.

Kad je Princ opet progovorio, u glasu se osjećao prijeteći prizvuk.

— Kad malo bolje razmislim, mislim da mi se ipak ne sviđaš, Kyle. — reče. — Mislim da mi se zapravo uopće ne sviđaš.

— Ja nisam s vama da bih vam se svidio, Gospodaru — reče Kyle.

— Može biti — reče Princ muklo — ali tvoje ime bar znam!

Jahali su u tišini još kojih pola sata, a onda je ljutnja postupno nestala iz mladićevih ramena i stisnutih čeljusti. Naposljetku on zapjeva tiho, za sebe, neku pjesmu na jeziku koji Kyle nije znao, i s pjesmom mu se vraćalo dobro raspoloženje. Kad je opet progovorio, činilo se da između njih nije bilo ničeg doli najugodnijih uspomena. Mamutska Spilja bila je u blizini i Princ upita ne bi li je mogli pogledati.

Pošto su izašli iz spilje, uputiše se lijevom obalom Zelene Rijeke. Princ kao da je zaboravio događaj u vrtnoj pivnici i činilo se da je spreman osvojiti šarmom svakog koga bi sreli. I dok se sunce selilo

prema zapadu, u susret večeri, oni naiđoše na malo seoce nedaleko od rijeke, s konačištem, čiji se odraz ljeskao u umjetnom jezeru okruženom borovima i hrastovima.

— Ovdje mi se sviđa — reče Princ. — Tu ćemo prenoćiti.

— Kako vi želite, Gospodaru — reče Kyle.

Kad su stali, Kyle povede konje oko kuće u štalu. Vrativši se u konačište, zatekne Princa kako za šankom pije pivo i razgovara s konobaricom. Ona bijaše mlađa od one u vrtu pivnice, manja rastom i meke, raspuštene kose oko smeđih očiju koje su pokazivale radost što se tako lijepi mladić zanima za nju.

— Mmm, da — reče Princ Kyleu gledajući ga krajičkom svojih plavih carskih očiju kad je konobarica otišla da donese kavu za Kylea — ovo je pravo mjesto.

— Pravo mjesto? — upitno će Kyle. — Zašto?

— Pravo mjesto da upoznam ove ljude. A što si ti mislio, dobri moj Kyle? — reče Princ nasmijavši se.

— Ja ću promatrati ljude, a ti ćeš mi objašnjavati. Neće li to biti izvrsno?

Kyle ga pogleda zamišljeno.

— Ja ću vam reći sve što budem mogao, Gospodaru — reče on.

Kad su popili — Princ svoje pivo, Kyle kavu — preseliše se u drugu prostoriju, gdje su stolovi bili prostrti za večeru. Kao što je obećao, Princ bijaše prepun pitanja o stvarima koje je vidio kao i onima koje nije.

— ... Ali zašto svi vi živite u prošlosti? — pitao je Kylea.

— Da je cijeli svijet muzej, to još shvaćam, ali muzejski ljudi — on se prekine da bi naručio jelo u mlade konobarice s mekom kosom, što je otišla iz bara i sada čekala kraj njihovog stola.

— Ne muzejski ljudi — reče Kyle. — Svi ti ljudi žive stvarnim životom. To je jedini način da se održi naš rod i naša kultura. Mi živimo na svoj vlastiti način tu na Zemlji kao živi primjer za usporedbu ljudima na mlađim svjetovima.

— Čudesno — promrmlja Princ, ali njegove oči odlutahu prateći mladu konobaricu, koja mu je užarenih obraza uzvraćala poglede preko sada prepunih stolova.

— Ne čudesno nego nužno, Gospodaru — reče Kyle. Činilo se, međutim, da ga mladić nije čuo.

Poslije večere u baru Princ je ponovo postavljao pitanja. Nakon nekog vremena udaljio se od Kylea i sa zanimanjem promatrača pomiješao se među ljude što su stajali oko šanka. Kyle ga je pratio pogledom, a kad je osjetio da ga može bez brige ostaviti samog, izađe u noć da pogleda je li s konjima sve u redu. Kad se dogovorio s krčmarem da im spremi obrok za sutrašnji put, vrati se natrag. No, Princa više nije bilo. Kyle sjede za stol da ga pričeka, ali Princ se nije

vraćao. Hladan i tvrd čvor nelagodnosti počeo se vezati u Kyleovim grudima. Potjeran iznenadnom plimom panike on žurno obiđe kuću da provjeri jesu li konji još u štali. Oba su spokojno mrvila raž iz jasala. Pastuh tiho zarže kad ugleda Kylea.

— Mir, dečko, mir — reče Kyle, a zatim se vrati u kuću da potraži krčmara. Ni on mu nije znao reći gdje bi Princ mogao biti.

—... ako su konji još tu, onda nije daleko — reče krčmar — nemojte se brinuti. Ovdje ne može upasti ni u kakvu nepriliku. Možda se otišao prošetati kroz šumu. Ali u svakom slučaju ostavit ću poruku za noćnog portira da pripazi na njega kad dođe. Gdje ćete biti?

— U baru dok se ne zatvori, a onda gore u sobi — reče Kyle.

Zauzevši stol kraj otvorenog prozora, Kyle je gledao kako s gostima polako otječe i vrijeme. Iznad poredanih boca sat je pokazivao gotovo ponoć. Odjednom Kyle začu kroz prozor bijesni njisak iz smjera konjušnice. On brzo izađe i potrči kroz tamu k štalama. Ušavši, on u slabom noćnom osvjetljenju ugleda Princa kako beskrvnih obraza nespretno sedla kobilu nasred štale. Vrata pastuhove ograde bila su otvorena. U tri dugačka koraka Kyle priđe otvorenim vratima. Pastuh je bio još svezan, ali su mu uši bile polegle, a bjeloočnice jasno vidljive u tami. Pored njega na podu ležalo je izvrnute sedlo.

— Osedlaj ga — reče Princ muklo. — Odlazimo

Kyle ga pogleda.

— Već imamo sobe u prenoćištu — reče.

— Nije važno. Sad ćemo jahati. Treba mi svježeg zraka.

Mladić zategne remen ispod kobile i popusti stremenje, zatim teško zaskoči u sedlo i ne čekajući Kylea izjuri iz konjušnice u noć.

— Dobri moj mali — reče Kyle tepajući pastuhu, te ga žurno odveže, zasedla i krene za Princom. U tami nije mogao pratiti tragove. Kyle polegne na konja i puhne mu u uho. Iznenađeni konj pobuni se njiskom, a drugi mu konj uzvrati iz tame s uzvisine nadesno od Kylea. On krene u tom smjeru. Na vrhu brežuljka pristigne Princa. Potpuno olabavljenih uzda, mladić je vodio konja pjevajući u pol glasa istu onu pjesmu na nepoznatom jeziku koju je pjevao i prije. Kad je ugledao Kylea, Princ zapjeva glasnije. Prvi put Kyle osjeti tonove poruge i raskalašenosti u nepoznatim riječima. Razumijevanja odjednom bijesnu.

— Djevojka — reče Kyle. — Ona mlada konobarica. Što je s njom?

Smiješak iščeznu s Princeva lica, ali se odmah vrati. Ovaj put namijenjen Kyleu.

— Što bi s njom trebalo biti? — riječi skliznuše s njegovih usta zajedno s teškim zadahom piva. — Ona sada spava u svojoj sobi, sretna, počašćena, iako to možda ne zna, carevim sinom, nadajući se da će me ujutro naći kraj sebe. Ali tamo me neće biti, zar ne, dobri

moj Kyle.

— Zašto ste to učinili, Gospodaru? — upita tiho Kyle.

— Zašto? — reče Princ zapiljivši se u njega. Mjesečina je odavala pijanstvo na njegovom licu. — Moj otac ima četiri sina. Ja imam troje mlađe braće, ali ja ću biti car. A carevi nikome ne odgovaraju na pitanja.

Kyle ne reče ništa. Princ ga pogleda, očekujući odgovor. Minute polagano protekoše u tišini.

— U redu, reći ću ti zašto — reče on glasnije kao da je tek tren prošao u šutnji — učinio sam to zato što ti, zapravo, nisi moj čuvar, Kyle. Ja sam te, vidiš, lako pročitao. Ja znam čiji si ti čuvar. Njihov!

Kyleove čeljusti se stegnu. U mraku Princ to nije vidio.

— U redu — reče Princ, odmahne rukom i umalo da ne izgubi ravnotežu — sve je to u redu. Neka bude po tvom. Baš me briga. Igrat ćemo na poene. Onoga klipana u vrtu čije mi ime nitko nije htio reći, njega si uspio zaštititi: poen za tebe. Ali zato djevojku nisi; poen za mene. Tko će pobijediti, što misliš, dobri moj Kyle?

Kyle duboko uzdahne.

— Gospodaru — reče on — jednog dana bit će vaša dužnost da uzmete za ženu djevojku odavde.

Princ ga prekine grohotom. Ovaj put njegov je smijeh zvučio zlurado.

— Vi sebi laskate — reče on. Njegov glas promijeni boju. — To je problem s vama, ljudima sa Zemlje, suviše laskate sebi.

Nastavili su jahati u tišini. Kyle je šutke pratio kobilu promatrajući pomno mladića. Za trenutak učinilo mu se da je Princ zadrijemao. Glava mu je pala na prsa, a kobila nastavila kaskati bez cilja.

Nakon nekog vremena Princ se okrene oko sebe gledajući krajolik u mjesečini.

— Hoću nešto popiti — reče, a glas mu više nije bio promukao kao prije nego jednoličan i neveseo.

Kyle uzdahne.

— Da, Gospodaru — reče.

On okrene pastuha u desno i kobila pođe za njim. Prijeđoše brežuljak i spustiše se do ruba jezera. Tamna se voda ljeskala na mjesečini, a drugi kraj jezera gubio se u noći. Kroz krošnje iza prvog rta prodirala su svjetla kuća.

— Onamo, Gospodaru — reče Kyle. — To je izletište za ribolovce. Tu je i bar.

Jašući obalom, došli su do niske, nezgrapno sazdane kuće, okrenute pročeljem prema obali. Iz nje je vodilo malo pristanište, uz koje su bili privezani ribarski čamci, blago se ljuljajući na namreškanoj površini crnog jezera. Svjetlo iz kuće iskralo se napolje da ih obasja dok su vezali konje.

Prostorija u koju su ušli bila je velika i poluprazna. Nasuprot stolovima bio je dugačak bar, s nekoliko ispunjenih riba na zidu iza njega. Pod ribama stajala su tri poslužitelja. Onaj u sredini, s pregačom, nešto stariji od ostalih, činilo se da je vlasnik. Druga dvojica bijahu mlada i snažna. Posjetioci, većinom muškarci, sjedili su za stolovima ili uz bar i bijahu obučeni u gruba radnička ili izletnička odijela. Princ sjede za stol daleko od bara. Kad je konobarica donijela pivo i kavu, Princ odmah ispije polovicu svog vrča. Nekoliko trenutaka pošto ga je posve ispraznio, on pozove konobaricu.

— Još jedan — reče on.

Kad ga je dobio, Princ se nasmiješi konobarici. Ona mu uzvrati osmijeh polaskana, ali kako bijaše prilično starija od Princa, nije bila previše oduševljena njegovom pažnjom. Vrativši se do bara, ona nastavi razgovor s dvojicom muškaraca njene dobi. Jedan od njih bio je viši za glavu od nje, drugi istog rasta, obrijane glave i nabit.

Princ je pio. Tek kad je spustio vrč, on postane svjestan Kyleove prisutnosti i obrati mu se.

— Ti sad zacijelo misliš da sam pijan.

— Još niste — odgovori Kyle.

— Nisam — reče Princ — to je istina — još nisam. Ali možda ću biti. Ako odlučim da se napijem, tko će me spriječiti?

— Nitko, Gospodaru.

— Točno — reče mladić — točno — i da to pokaže, on iskapi vrč do dna i zatim naruči još jedan.

Boja se pojavi povrh njegovih istaknutih jagodica.

— Kad si na nekom jadnom malom svijetu, s jadnim malim ljudima... hej, ljepooka! — prekine se kad je konobarica donijela novi vrč. Ona mu se nasmiješi i vrati se natrag svojim prijateljima —... moraš se zabaviti kako znaš — zatim nagne iz vrča i nasmije se sebi u bradu. — Kad samo pomislim kako su moj otac, Monty i gotovo svi ostali raspredali priče o ovom planetu. — On baci pogled na Kylea. — Zamisli, u jednom trenutku bio sam gotovo uplašen — dobro, ne baš uplašen, ja se ničeg ne bojim — recimo, zabrinut zbog toga što ću jednom možda doći ovamo — on se opet nasmije — zabrinut da neću biti ravnopravan vama, ljudima sa Zemlje. Reci mi, Kyle, jesi li ikada bio na Mlađim Svjetovima?

— Ne — odgovori Kyle.

— To sam i pretpostavljao. Da ti kažem nešto, dobri moj Kyle. I najgori čovjek tamo je pametniji, viši, naočitiji i tko zna što sve ne, od bilo kojeg čovjeka što sam ga ovdje vidio. A ja, Kyle, ja budući car, bolji sam od svih njih zajedno. I sad zamisli kako mi vi svi ovdje izgledate — on je gledao u Kylea iščekujući — no, odgovori mi, dobri moj Kyle. Reci mi istinu. To je naređenje.

— Nije do vas da sudite o tome, Gospodaru — reče Kyle.

— Nije... ? Nije do mene? — Plave oči sjevnuše. — Pa ja ću biti Car.

— Nije to ni do jednog čovjeka, Gospodaru, bio on Car ili ne — reče Kyle — car je potreban kao simbol da drži stotine svjetova zajedno. Ali za ljudski rod dobro je samo ono što mu omogućuje da preživi. Trebalo je gotovo milijun godina da se na Zemlji razvije tip čovjeka koji je mogao preživjeti u različitim uvjetima. A tamo, na Mlađim Svjetovima, ljudi se nužno mijenjaju. I ako se nešto tamo izgubi, neko važno svojstvo iščezne iz ljudi, mora postojati mjesto odakle se ta prvobitna genetska materija može crpsti.

Prinčeve usne pobjegoše u neobuzdan smijeh.

— Oh, vrlo dobro, Kyle... vrlo dobro — reče on. — Samo, znaš, ja sam tu priču već čuo. I nisam osobito sklon povjerovati u nju. Jer vidiš, ja sam vidio kako vi izgledate. I ne čini mi se da ste nešto bolji od nas s Mlađih Svjetova. Mi smo bolji od vas. Mi smo nastavili ondje gdje ste vi stali. I ti znaš da je to istina.

Mladić se tiho nasmije pravo Kyleu u lice.

— I cijelo se vrijeme bojite da se to ne otkrije, a ja, ja sam vas pogledao — opet se nasmije — ja sam vas dobro pogledao i sad znam da sam veći, bolji i hrabriji nego bilo koji čovjek u ovoj sobi. A znaš li zašto? Ne samo zbog toga što sam ja carev sin, nego i zbog toga što mi je to urođeno. Tijelo, mozak i sve ostalo. Ja mogu učiniti što me je volja i nitko na ovom pišljivom planetu nije dovoljno dobar da me zaustavi. —

On naglo ustane. — Sada na primjer hoću da se ona konobarica napije sa mnom. I ovaj put kažem ti unaprijed. Hoćeš li me pokušati zaustaviti?

Kyle ga pogleda, oči im se sretnu.

— Ne, Gospodaru — reče on. — Moja dužnost nije da vas zaustavim.

Princ se nasmije.

— To sam i mislio — reče i okrene se. Proguravši se između stolova, on krene ka konobarici, koja je još razgovarala s dvojicom svojih znanaca. Princ priđe baru i kod starijeg poslužitelja naruči vrč piva. Kad ga je dobio, okrene se laktima oslonjen na šank i obraćajući se konobarici prekine jednog od njenih prijatelja.

— Htio bih razgovarati s tobom — čuo je Kyle njegove riječi.

Konobarica se pomalo iznenađena okrene i nasmiješi mu se kad ga je prepoznala — malo polaskana neposrednošću njegovog nastupa, cijeneći njegov dobar i uredan izgled i popustljiva zbog njegove mladosti.

— Tebe to ne smeta, zar ne? — reče on većem od dvojice koji je netom bio govorio, gledajući ga preko njene glave.

Čovjek pogleda Princa. Nekoliko trenutaka njihove oči bijahu

prikovane. Naglo i ljutilo on slegnu ramenima i okrene im leđa.

— Vidiš — reče Princ, smiješeći se konobarici — on zna da sam ja onaj koji treba da bude s tobom, a ne...

— U redu, sinko. Samo trenutak.

Bio je to onaj manji s okruglom obrijanom glavom. Princ ga pogleda svisoka s neizrecivim čuđenjem na licu, ali on je dotle potezao svog prijatelja.

— Hajde, dođi, Ben — govorio je — klinac je samo malo pijan. To je sve. — On se Okrene Princu. — A ti se, mali, gubi — reče. — Klara je s nama.

Princ se zaboulji u njega zabezeknuto. Dok ga je gledao, čovjek se već bio opet okrenuo prijatelju i konobarici. Tek tada Princ dođe k sebi.

— Samo malo — reče on i rukom dohvati mišićavo rame čovjeka s obrijanom glavom. On se okrene i mirno skine mladićevu ruku sa svog ramena, a zatim s istom mirnoćom dohvati Prinčev vrč pun piva i saspe mu ga u lice.

— Gubi se odavde! — reče on hladno.

Princ je trenutak stajao dok mu se pivo slijevalo niz lice, a onda, i ne pokušavajući obrisati oči, zamahnu ljevicom da bi plasirao svoj brižljivo izvježbani udarac, koji je tako lijepo izveo u vrtnoj pivnici. No, oniži čovjek, kome je udarac bio namijenjen, nije bio isto što i mladi poslužitelj kojeg je Princ tako elegantno spojilo sa zemljom. Kyle je to znao od prvog trena kada ga je ugledao. Ovaj je čovjek bio dvadesetak kila teži, s isto toliko godina iskustva više, a po građi tijela rođeni borac. Čovjek niije čekao da bude udaren nego se, izmaknuvši, bacio rukama naprijed pokušavajući uhvatiti Princa. Mladićev udarac bezopasno sklizne niz obrijanu glavu i oba tijela tresnuše na pod, valjajući se između stolova i stolica. Kyle je bio već napola puta do bara kad su tri poslužitelja preskočila šank. Prijatelj ćelavog stajao je nad dvojicom na podu vrebajući sjajnih očiju trenutak da bi smjestio vrh svoje čizme u Prinčeve slabine. Kyleova podlaktica pogodi ga poput željezne šipke u Adamovu jabučicu. Gušeći se, on posrne unatrag i sruši se među stolove. Kyle je stajao mirno, ruku spuštenih i raširenih, gledajući u starijeg poslužitelja.

— Dobro — reče mu on — ali ne uplećli se više. — Zatim se okrene dvojici mlađih. — Razdvojite ih — reče. Oni se nagnuše i podignu ćelavog znalački stisnutog između mišićavih ruku. On se iznenada pokuša osloboditi, a zatim se smiri.

— Pusti me da ga sredim — reče ćelavac.

— Možeš — reče stariji poslužitelj — ali ne ovdje. Sredi to napolju.

Između stolova, pridigne se Princ na nesigurne noge. Iz posjeklina na čelu krv mu je tekla po licu, blijedom kao u utopljenika. Pogled

mu se zaustavi na Kyleu i on otvori usta. Sve što je iz njih izašlo, bila je nerazgovijetna mješavina psovke i jecaja.

— Hajde van! — reče opet poslužitelj srednjih godina. — Van obojica i tamo raspravljajte.

Svi su se ljudi okupili na ono malo prostora između stolova i bara. Princ se ogleda i prvi put ugleda ljude što su ga okruživali poput živog zida. Oči mu opet potražiše Kylea.

— Napolje... ? — reče gušeći se.

— Tu sigurno nećeš ostati — reče stariji poslužitelj, odgovarajući umjesto Kylea. — Ja sam sve vidio: sam si počeo cijelu stvar. Sad je sredi kako god hoćeš, ali svakako ne ovdje. Hajde, izlazi! — On gurnu Princa, ali mladić se odupre uhvativši se rukom za Kyleov kožnati kaput.

— Kyle...

— Žao ma je, Gospodaru — reče Kyle — ja vam ne mogu pomoći. To je vaša borba.

— Hajde, izađimo — reče ćelavi.

Princ ih obojicu pogleda kao da su neka čudna stvorenja za koja nikad nije ni pomišljao da postoje.

— Ne... — reče on.

On pusti Kyleov kaput i odjednom njegova ruka sunu prema Kyleovu bedru.

— Ne mičite se! — reče Princ kričavim glasom i uperi pištolj u gomilu. — Ne pokušavajte mi prići.

Glas ga izda pri zadnjim riječima. Čudno mrmljanje prostruji barom, prožeto napola neodobravanjem napola strahom. Svi osim Kylea i omanjega ćelavog čovjeka uzmakoše nekoliko koraka.

— Ti, mala zmijo — reče ćelavi, naglašavajući svaku riječ. — Znao sam da nemaš petlje...

— Zaveži! — Princev visoki drščući glas ispuni prostoriju. Korak po korak on se počne povlačiti k vratima. Svi prisutni stajali su u tišini, čak se ni Kyle nije micao. Princ se ispravi i odvagnu pištolj u ruci. Kad je stigao do vrata, rukom obriše krv i uprljana lica pogleda iznova stečenom nadmoćnošću skupinu ljudi koja ga je nijemo promatrala.

— Svinje! — reče otvorivši vrata.

Kad su se vrata za njim zatvorila, Kyle krenu korak naprijed i nađe se licem u lice sa ćelavim. Kyle ga pogleda ravno u oči i čovjek u trenu osjeti da je Kyle bolji od njega. Isto onako kao što je Kyle njega prepoznao čim je ušao u bar.

— Ne idi za mnom — reče Kyle.

Mali ćelavi čovjek ne reče ništa. Nije ni morao ništa reći, samo je ostao na mjestu ne mičući se.

Kyle se okrenu vratima, stane leđima priljubljen uza zid i naglo ih

otvori udarcem noge. Ništa se nije dogodilo. On klizne kroz vrata bacivši se na desno da bi izbjegao metak upućen k vratima. Nikakvog metka, međutim, nije bilo. Za trenutak bio je posve slijep u noćnoj tami, a zatim su mu se oči polako počele privikavati na mrak. Više po instinktu i sjećanju nego videći on krene prema mjestu gdje su bili vezani konji. Već je bio stigao kad je počeo jasno razabirati stvari oko sebe. Princ je odvezivao svoga konja, spreman da uzjaše.

— Gospodaru — reče Kyle.

Princ ostavi sedlo na trenutak i okrene se preko ramena. — Gubi se što dalje od mene — reče muklo.

— Gospodaru — reče Kyle tiho ga preklinjući — izgubili ste glavu. To se svakom može dogoditi. Ali ne činite stvar još gorom nego što je. Vratite mi pištolj, Gospodaru.

— Da ti vratim pištolj?

Mladić se zagleda u njega kao da ne vjeruje svojim ušima a zatim se nasmije.

— Da tebi dam pištolj — ponovi Princ — pa da opet pustiš da me netko izmlati? Pa da me opet tako dobro čuvaš kao do sada?

— Gospodaru — reče Kyle — molim vas. Za vaše dobro. Vratite mi taj pištolj.

— Gubi se odavde — reče Princ s prijetnjom u glasu i okrene se da uzjaše konja — gubi se prije nego što ti stresem nekoliko metaka u glavu.

Kyle uzdahnu s tugom i položi ruku na Prinčevo rame.

— Okrenite se, Gospodaru — reče.

— Opomenuo sam te... — uzviknu Princ okrećući se.

Kyle se zgrči dok se Princ okretao s pištoljem, koji bljesnu u njegovoj ruci na slabom svjetlu što je dolazilo kroz prozore bara. Kyle podignu nogavicu hlača i prsti mu se sastave oko drška noža zataknutog u korice u čizmi. Njegovi pokreti bijahu jednostavni, vješti, gotovo dvostruko brži od mladićevih. Nož se sjuri u prsa pred njim, kroz meso i između kosti sve dok ruka koja ga je držala ne osjeti dodir tkanine.

Bio je to iznenadan, snažan i brz udarac, zadan bez želje da nanosi bol, s isključivom svrhom da ubije. Oštrica noža prošla je između rebara, odozdo prema gore, duboko se zabivši u srce. Princ zastane od udarca koji mu je izbio sav zrak iz pluća. Kad ga je Kyle uhvatio u padu, bio je već mrtav.

Kyle podigne teško tijelo, prebaci ga preko konja i priveže uz sedlo, zatim u mraku potraži pištolj što je ispao iz Prinčeve ruke i vrati ga u korice. Zajaše pastuha, pa vodeći drugog konja i njegov teret nestane u noći.

— o o o —

Zora je zavila nebo u sivo kad se ispeo na brežuljak što je nadvisivao konačište odakle je prošlog jutra gotovo u isto ovo vrijeme odjahao s Princom. Jahao je ravno prema dvorišnim vratima. Neki visoki čovjek, neprepoznatljiv u jutarnjem svjetlu, stajao je čekajući nasred dvorišta dok je Kyle prolazio kroz vrata. Spazivši ga, on potrči k njemu. Bio je to skrbnik Montlaven. Plačući prihvati kobilu i poče odvezivati konopce kojim je tijelo bilo vezano uz sedlo.

— Žao mi je — Kyle začu samog sebe, zatečen beživotnošću i prazninom svoga vlastitog glasa — nisam imao drugog izbora. Sve ćeš moći pročitati u mom izvještaju sutra ujutro.

On zastane, sjenka nekoga ogromnog čovjeka pojavi se na vratima konačišta što su vodila prema vrtu. Kad ga je Kyle ugledao, on siđe niz stube na travu i priđe mu.

— Gospodaru moj — reče Kyle i zagleda se u lice istih crta poput Princa, tek starije i prošarano sijedom kosom. Nije bilo suza na njegovom licu, samo čelična nepokretna maska.

— Što se dogodilo, Kyle? — upita on.

— Gospodaru — reče Kyle — sutra ujutro dobit ćete moj izvještaj.

— Ja hoću znati sada! — reče čovjek visokog rasta.

Kyleovo grlo bilo je suho i stisnuto. On proguta slinu, ali ne osjeti nikakvo olakšanje.

— Gospodaru — reče — vi imate još tri sina. Jedan od njih će sigurno biti car sposoban da vlada svjetovima.

— Što je to napravio? Je li kome učinio što god nažao? Gdje je pogriješio? Kaži!

Glas visokog čovjeka slomi se gotovo isto kao što se glas njegovog sina prelomio sinoć u baru.

— Ništa nije učinio. Nikog nije pozlijedio — reče Kyle ukočenog grla. — Udario je dječaka ne mnogo starijeg od sebe. Previše je pio. Možda je jednoj djevojci donio neprilike. Nije važno to što je nekom učinio ili nije. Greška je bila isključivo u njemu — Kyle proguta pljuvačku s mukom. — Čekajte do sutra, Gospodaru. Sve ću napisati u izvještaju.

— Ne! — reče visoki čovjek i uhvati jabuku njegovog sedla takvom snagom da se pastuh nije mogao ni pomaknuti.

— Tvoja i moja obitelj vezane su već tri stotine godina. Koja je to bila greška u mom sinu da je pao na ovoj posljednjoj kušnji, tu na Zemlji? **Hoću da znam!**

Kyle osjeti bol u grlu suhom poput pepela.

— Gospodaru — odgovori on — bio je kukavica.

Ruka sklizne s njegovog sedla kao da je nešto ispilo svu snagu iz nje i vladar stotine svjetova, poput nogom odgurnutog prosjaka, pade skrhan u prašinu.

Kyle potegne uzde i izjaše kroz vrata, zaputivši se prema šumi. Iza

brežuljaka rudila je zora.

A. E. van Vogt: Upotpunjenje

Fulfillment

Prevela Branka Sugja

Nalazim se na jednoj uzvisini. Tu sam, čini mi se, cijelu vječnost. Uzgredno uviđam da postoji razlog za moje postojanje. Svaki put kada mi nadođe ta misao, ispitujem različite mogućnosti kako bih saznao razlog zbog kojeg sam tu. Sam, zauvijek na brežuljku koji nadvisuje dugačku duboku dolinu.

Prvi je razlog moje prisutnosti čini se očigledan: sposoban sam misliti. Neka mi se postavi neki problem: kvadratni korijen nekoga neobično velikog broja, kubni korijen nekoga drugog ili složena jednadžba. Upitajte me o položaju bilo kojeg predmeta u određenom trenutku u budućnosti. I dajte mi samo trenutak za analiziranje pitanja.

Odmah ću naći rješenje!

Ali, nitko me ne pita takve stvari. Sam sam na brežuljku. Ponekad izračunavam putanju nekoga svijetlećeg meteora. Ili promatram udaljenu planetu i slijedim njeno kretanje godinama, služeći se svim sredstvima prostorne i vremenske kontrole kako bih bio siguran da je neću izgubiti iz vida. Ali takve mi se aktivnosti čine beskorisnima. I ne vode nikuda. Čemu mi služe prikupljeni podaci?

U takvim trenucima osjećam se nepotpunim. Čini mi se da postoji nešto drugo što je izvan dohvata mojih osjetila, nešto radi čega bi sve imalo određeno značenje.

Svakog dana sunce se diže nad obzorjem. Taj horizont, crn i zvjezdan, samo je isječak nebeskog svoda u zvijezdama posutoj tmini.

Nebo nije bilo uvijek crno. Sjećam se vremena kada ono bijaše plavo. Čak sam sam prorekao tu promjenu. Obavijestio sam o tome nekoga, a sada se pitam: koga?

To je jedno od mojih najneobičnijih sjećanja. Jasno osjećam da je netko želio obavijest, ja mu je dadoh, a ipak se ne mogu setiti tko je to bio. Kad me obuzmu takve misli, pitam se da li mi nedostaje dio pamćenja. Čudno je što imam taj tako snažan dojam.

Povremeno smatram da bih trebao potražiti odgovor. To bi mi bilo lako. U stara vremena nisam oklijevao poslati jedinice proizašle iz mene sve do najudaljenijih krajeva planete. Čak sam se pružao prema zvijezdama. Da, to bi mi bilo lako! Ali čemu zabrinutost? Što bi se pronašlo istraživanjima? Jer ja sam sam na ovoj uzvisini, sam na

planeti, koja je postala stara i beskorisna.

Novi je dan. Sunce se uspinje prema vrhu neba, podnevnog neba, vječno crnoga i ispunjenog zvijezdama.

Iznenada na drugoj strani doline zasvijetli srebrna munja. Stvori se polje sila, izvanvremensko, sinhronizirano s normalnim vremenskim kretanjem planete.

Za mene nije teškoća ustanoviti što je izbilo iz prošlosti. Utvrđujem upotrijebljenu energiju; definiram njene granice, analiziram njen izvor. Smatram da dolazi iz više tisuća godina stare prošlosti planete.

Točna određenost epohe nema značenja. Bitno je da je to izbacivanje energije već obuzelo moju prisutnost. Ona mi upućuje međuprostornu poruku i otkrivam da mogu odgonetati saopćenje crpeći svoje staro znanje. Upita me: »Tko ste vi?« Odgovaram: »Ja sam Onaj Nepotpuni. Izvolite se vratiti onamo odakle dolazite. Upravo se privikavam na mogućnost da vas slijedim. Želim se upotpuniti.« To sam riješio u nekoliko sekundi.

Sam od sebe ne mogu se kretati u vremenu. Otkrio sam, već davno, kako bi se to moglo učiniti, ali sam odmah bio spriječen u proizvođenju mehanizama koji bi mi omogućili takva putovanja. Drugih se pojedinosti ne sjećam.

Međutim, energetsko polje na drugoj strani doline posjeduje željeni mehanizam. Uspostavljajući s njim izvanprostorni odnos, mogao bih doprijeti svuda gdje je i ono samo. Veza je uspostavljena prije nego što se i mogla naslutiti moja namjera.

Biće koje se nalazi na drugoj strani doline nije, čini se, zadovoljno mojim odgovorom. Počinje slati drugu poruku, a zatim naglo nestane. Pitam se da li me htjelo dobiti na prepad.

Jednostavno dolazimo zajedno u vrijeme njegova postanka.

Iznad mene nebo je plavo. Na kraju doline, djelomično zakrite drvećem, nalazi se skupina malih struktura koje okružuju jednu veću. Promatram ih vrlo pažljivo, a zatim se na brzinu uredim da budem neprimjećen u tom ambijentu.

Nepomičan na brežuljku čekam što će se dogoditi.

Sunce se spušta na nebu, podiže se blagi lahor i pojavljuju se prve zvijezde. One se čine različitim kad se gledaju kroz maglovitu atmosferu.

Dok se nad dolinom spuštao mrak, došlo je do preobrazbe struktura smještenih na njenom kraju. Počele su sjajiti. Osvijetle se prozori. Veliko središnje zdanje postaje svjetleće kako noć pada i kako se osvjetljenje širi kroz njegove prozirne zidove.

Večer i noć teku bez znatnijih događaja. Isto tako i slijedeći dan.

Prođe tako dvadeset dana i dvadeset noći. Dvadeset i prvog dana pošaljem poruku stroju na drugom kraju doline. Ona je glasila: »Nema

nikakva razloga da vi i ja ne podijelimo kontrolu nad našom erom«.

Odgovor ne moram dugo čekati: »Podijelit ću s vama nadzor ako mi odmah otkrijete vaše mehanizme djelovanja.«

Više od svega želio bih raspolagati uređajem za putovanja kroz vrijeme. Međutim, ne namjeravam mu otkriti da sam nesposoban sam izumiti vremenski stroj.

Javljam mu: »Bit ću sretan ako vam mogu prenijeti sve obavijesti o sebi. Ali, kako da budem siguran da vi nećete svoje mnogo šire poznavanje naše epohe iskoristiti protiv mene?« Stroj mi odgovara: »A kako da ja budem siguran da ćete mi vi dati sve obavijesti o sebi?«

Tu je ćorsokak. Očito nijedan od nas dvojice nema povjerenja u onoga drugog.

Nisam to više ni očekivao. Ipak sam otkrio dio onoga što sam želio znati. Moj neprijatelj smatra mene jačim od sebe. To uvjerenje — dodano mišljenju koje imam o vlastitim sposobnostima — dovodi me do zaključka da je takav sud opravdan.

Meni se ne žuri. Ponovo strpljivo čekam. Prije toga sam opazio da je prostor koji me okružuje nabijen valovima: raznolikošću umjetnih zračenja. Neki mogu biti transformirani u svjetlo, drugi u zvukove. Slušam glazbu i glasove; prisustvujem dramatičnim predstavama i prizorima iz grada i sela.

Proučavam ljudska bića analizirajući njihova djela, zaključujući prema njihovim pokretima i riječima stupanj njihove inteligencije i njihovih sposobnosti.

Na kraju, moje mišljenje o njima nije vrlo visoko. Ipak mislim da su svojim polaganim načinom ta bića izgradila stroj koji je sada moj neprijatelj. Postavla se pitanje: kako jedno biće može stvoriti stroj superioran samom sebi?

Počinjem si predočavati ovu epohu. Razvoj mehanike u njenim prvim fazama očituje se na svim područjima. Prema kojoj procjeni, stroj na drugoj strani doline postoji samo nekoliko godina.

Kad bih mogao dokučiti epohu koja je prethodila njegovoj konstrukciji, bio bih sposoban izumiti uređaj kojim bih ga mogao nadzirati. Razmišljam o vrsti tog uređaja i u sebi pokrećem njegove kontrole. Ništa se ne događa.

Čini se da se ne mogu služiti putovanjem kroz vrijeme kako bih zadovoljio svoj cilj. Ali očito je da razvoj koji bi mi eventualno omogućio svladavanje mojeg neprijatelja nije u prošlosti već u budućnosti.

Sunce se diže u zoru četrdesetog dana i nezadrživo se penje prema zenitu.

Netko pokuca na lažna vrata. Otvaram ih i ugledam humanoidno biće muškog spola, koje stoji na pragu.

»Trebate srušiti tu kuću, reče mi. Nedopušteno ste je sagradili na

zemljištu miss Anne Stewart.«

To je prvo ljudsko biće s kojim sam u dodiru nakon svog dolaska ovamo. Gotovo sam siguran da je to agent mojeg neprijatelja i prema tome odlučujem da ne ulazim u njegov razum. Silom izvedeno ulaženje moglo bi se okrenuti protiv onoga koji ga primjenjuje, a ja se ne želim izložiti opasnosti. I dalje ga promatram nastojeći odgonetati smisao njegovih riječi. Podižući oko sebe strukture poput onih koje sam vidio na kraju doline, mislio sam proći neopažen u toj epohi. Polako upitam: »Zemljište?« »Što vam je? Zar ne razumijete što to znači?«

On je primjerak znatno veći nego dio mojeg bića koje sam modelirao prema slici inteligentnog bića tog doba. Lice mu promijeni boju. Nešto mi sine. Iznenada sam shvatio duboki smisao određenih prizora koje sam vidio. Zemljište. Privatno vlasništvo.

Ali samo mu odgovorim: »Ništa mi nije. Služim se sa šesnaest različitih kategorija. I razumijem što hoćete reći.«

Taj odgovor, koji je međutim samo izraz činjeničnog stanja, izazove izvjesnu promjenu kod čovjeka. Njegove ruke šćepaše moja lažna ramena kao da će me potresti. Ali kako sam težak više od devetsto tisuća tona, taj napor ostane bez učinka.

Na to me ostavi i povuče se nekoliko koraka natrag. Još jednom njegovo lice promijeni izgled i izgubi onu ružičastu boju koju je imalo trenutak prije. Njegova mi se reakcija učini pokazateljem da nije bio poslan. Njegov je glas podrhtavao kad mi se ponovno obratio, što očigledno potvrđuje da djeluje samostalno i da nije svjestan neobične opasnosti koja mu prijeti.

Reče: »Kao opunomoćenik miss Stewart naređujem vam da uklonite tu kuću s ovog terena do kraja tjedna. Inače...« Prije nego što sam imao vremena da ga upitam za objašnjenje turobnog značenja riječi »inače«, on se okrene i ode brzim korakom prema nekoj četveronožnoj životinji koju je privezao o drvo tridesetak metara dalje. Zatim je objaše, smjesti se na njoj i životinja se udalji kaskajući duž uske rijeke. Pričekao sam da mi izmakne iz vida, a zatim sam počeo izgrađivati jednu kategoriju antiprostora između mojega glavnog tijela i jedinke u ljudskom obliku, kojom sam se poslužio u susretu sa svojim posjetiocem. Zbog neznatnosti te jedinke mogu joj prenijeti samo minimum energije.

Postupak na kojem počiva ta operacija prilično je jednostavan. Stanice za izgradnju percepcije pobuđene su posredstvom jednog oblika energije, koja je slika humanoida. U teoriji slika postoji u energetskoj mreži od koje se sastoji centar za percipiranje, i u teoriji također, ona izgleda da se odjeljuje od centra kada se stvori antiprostorno stanje.

Međutim, unatoč toj hilostatičkoj pretpostavci postoji jedna

djelotvorna stvarnost materijalnog svijeta Ja mogu, podižući antiprostor, teoretski održavati strukturu različitih stvari — ali ne njihovu materiju. Uza sve to, iluzija da sam materijalan toliko je jaka da djelujem kao materija i da sam stvarno bio začet da bih samo kao takav postojao i funkcionirao.

Prema tome, u trenutku kad — kao jedinka u ljudskom obliku — prolazim dolinom, dolazi do odjeljivanja. Specijalni vanjski senzori odlaze sa mnom ostavljajući za sobom praznu čahuru mog tijela u kojem će se nadalje odvijati milijuni automatskih procesa.

Prema tome, u trenutku kad — kao jedinka u ljudskom obliku — prolazim dolinom, dolazi do odjeljivanja. Svijest obitava u meni sve dok sam ja oblik koji me vodi mojem cilju.

Približavajući se selu, gledam krovove kako se uzdižu nad drvećem. Veliko zdanje — ono koje sam već opazio — nadvisuje ostalo. Došao sam ga ispitati izbliza, ali ga već i iz daljine gledam obazrivo.

Čini se da je sagrađeno od stakla i kamena. Nad njim je kupola, u čijoj se unutrašnjosti nalaze astronomski instrumenti. Sve je to prilično primitivno, pa sam sebi rekoh da ću svojim sadašnjim izgledom vjerojatno izmaći neposrednom promatranju.

Cijelo selo je okruženo željeznom ogradom. Opažam da u njoj postoji električna struja, i dodirnuvši ogradu ocijenio sam njen napon na 220 volti. Udar je prejak da bi ga apsorbiralo moje malo tijelo, pa ga prenosim u smjeru stanice za akumulaciju na drugom kraju doline.

Ušavši unutar ograde, skrijem se u žbunje kraj ceste i čekam što će se dogoditi.

Neki čovjek hoda obližnjim putem. Nitko drugi nego opunomoćenik koji me bio posjetio. S tijelom te druge individue uspostavljam neposrednu vezu.

Kako sam i očekivao, sada ja hodam cestom. I ne pokušavam kontrolirati pokrete. To je posve istraživački pothvat. Nalazim se sasvim dovoljno u fazi s njegovim nervnim sustavom da mi njegove misli dolaze kao da su moje.

To je službenik zaposlen u računovodstvu; položaj koji ne smatram zadovoljavajućim. Prekidam kontakt.

Učinio sam još šest drugih pokušaja prije nego što sam pronašao tijelo koje sam htio. Jedna je stvar odlučujuća, a to je ono što misli sedmi čovjek (i ja sam istovremeno):

»... Nisam zadovoljan djelovanjem Mozga. Uređaji koje sam postavio nisu dostigli savršenstvo kojem sam se nadao.«

Ime mu je William Grannitt. Glavni je inženjer, odgovoran za Mozak, onaj koji ga je, mijenjajući njegovu strukturu, učinio sposobnim da kontrolira samoga sebe i svoju okolinu. To je miran i sposoban čovjek, koji temeljito poznaje ljudsku prirodu. Morat ću se

oprezno ponašati prema njemu. Potpuno je svjestan svojih ciljeva i doživio bi šok da ja pokušam mijenjati njihov domet. Možda je bolje da se zadovoljim nadziranjem njegovih postupaka.

Nekoliko minuta pošto sam stupio u dodir s njegovim razumom, imam djelomičnu sliku o slijedu događaja koji su se zbili u tom selu prije pet mjeseci. Izvjestan kompjutor — zvan Mozak — bio je opremljen uređajima namijenjenima izričito istim funkcijama kao i nervni sustav čovjeka. Njegovo djelovanje nadziralo se daljinskim radiom, dalekopisačima i govornim komandama.

Na žalost, Grannitt nije shvatio sve mogućnosti nervnog sustava koji je pokušao oponašati svojim mehanizmima. I obratno, Mozak nije kasnio s njihovom primjenom.

Za tu činjenicu Grannitt nije znao. A Mozak, potpuno opčinjen svojim razvojem, nije upotrebljavao svoje nove sposobnosti onako kako ih je njegov izumitelj predvidio.

Zbog toga je Grannitt zaključio da je pokus neuspio i spremao se rastaviti ga kako bi ponovo počeo, ali na drugim osnovama. Tada nije ni slutio da će se Mozak protiviti takvom postupku s njegove strane. Međutim, on i ja (jednom kada budem imao vremena da ispitam u njegovoj memoriji djelovanje Mozga) bili bismo sposobni dobro ga voditi.

Nakon toga bit ću u stanju preuzeti kontrolu nad ovim cijelim vremenskim razdobljem, bez straha da ću susresti nekoga tko bi bio podjednako moćan. Ne zamišljam još kako će se stvar odvijati, ali osjećam da uskoro više neću biti nepotpun.

Zadovoljan što sada imam pravu vezu dopustio sam da se uništi jedinka koja me skrivala i da njena energija nestane. Trenutak kasnije ona više nije postojala.

Bio sam gotovo kao sam Grannitt. Na njegovu mjestu, u njegovu uredu. To je prostorija staklenih zidova, popločena poda i staklena stropa. Kroz zidove vidim crtače koji rade za svojim stolovima, a blizu mojih vrata djevojku koja je moja sekretarica.

Na svojem stolu nalazim kuvertu s listom savijenim na dvoje. Otvaram ga i čitam. Na vrhu lista stoji natpis:

Anne Stewart, direktorica, Williamu Grannittu

Poruka je ovako sročena:

Dužnost mi je obavijestiti vas da ne trebamo više vaše usluge i da vaša služba završava današnjim danom. S obzirom na mjere sigurnosti koje se primjenjuju u svakoj djelatnosti u selu Mozga, moram od vas zatražiti da podnesete ostavke večeras u 6 sati. Na ime odštete primit ćete plaću za dva tjedna unaprijed.

Vaša Anne Stewart

Kao Grannitt nisam pridavao osobita značenja Anni Stewart ni kao ženi ni kao osobi. Sada sam osupnut. Za koga se ona smatra?

Gospodarica je, u redu. Ali tko je stvorio, tko je konstruirao Mozak? Ja, William Grannitt.

Tko je sanjario, tko je imao viziju o tome što bi čovjeku značila jedna zbiljska civilizacija osnovana na strojevima? Jedino ja, William Grannitt.

I kao Grannitt sada bjesnim. Moram poništiti to otpuštanje. Moram vidjeti tu ženu i uvjeriti je da povuče svoju odluku prije nego što bude imala neprilika.

Pažljivije pogledam list koji imam pred sobom. Gore desno stoji napisano: 13 h 40. Brzi pogled na ručni sat govori da je 16 h 07. Prošlo je više od dva sata. To može značiti da su sve zainteresirane osobe bile već obaviještene.

Nije dovoljno samo pretpostavljati. Moram se u to uvjeriti. Uzimam telefon i zovem računovodstvo. Jedno zvonjenje i dobivam vezu.

»Ovdje Bill Grannitt.«

»Da, gospodine Grannitt, imamo jedan ček za vas. Žalimo što odlazite.«

Spuštam slušalicu i zovem službu osiguranja, polagano se mireći s idejom o porazu. I ponovo čujem kako mi se odgovara: »Žao nam je što odlazite, gospodine Grannitt.«

Prekidam vezu natmuren. Nepotrebno je provjeravati u upravi. Ona je vjerojatno obavijestila službu osiguranja.

Od težine poraza misli mi odlutaju. Da se ponovo uspnem na ljestvici, morat ću proći sve stupnjeve birokracije, moliti posao, podnositi ispitivanja sposobnosti, ispunjavati upitnike, objašnjavati razloge zbog kojih sam otpušten. S uzdahom to odbacujem. Mahnitost uprave razlog je ismijavanju među tehničarima odanima Mozgu.

Dobit ću mjesto u računskom centru, na čijem čelu ne stoji žena koja bi otpustila jedinog čovjeka koji se razumije u funkcioniranje stroja.

Dižem se, izlazim iz ureda i vraćam se u svoj bangalou.

Tišina u meni podsjeti me — ne prvi put — da je moja žena mrtva već godinu i mjesec dana. Nehotice poskočim, a zatim slegnem ramenima. Njena me smrt uzbuđuje samo kao prošlost. Prvi put smatram svoj odlazak iz sela Mozga kao početak preporoda svojega osjećajnog života.

Ulazim u radnu sobu i sjedam za pisaći stroj, koji, ako je pravilno podešen, pokreće tipke nalik na one postavljene u jednoj od novih sekcija Mozga. Kao izumitelj žalim što nemam prilike uništiti svoj pronalazak i ponijeti sa sobom njegove dijelove, kako bih kasnije izveo ono što sam zamislio. Ali, već naslućujem određene korjenite promjene koje ću primijeniti u konstruiranju novog Mozga.

Što se tiče sadašnjeg Mozga, moram se prije svojeg odlaska uvjeriti

u jednu stvar: nedavno osposobljene sekcije ne smiju ometati ispravno funkcioniranje starih dijelova. Jer, upravo ovi posljednji ispunjavaju zadatak odgovarajući na pitanja koja Mozgu postavljaju znanstvenici, inženjeri, poslovni ljudi ovoga doba.

Na traku namijenjenu za trajna naređenja tipkam slijedeći nalog: Segment 471A-33-10-10u3X — manje.

Segment 471A je jedan nalog u obliku ogromnog diska. Kad je usklađen s grupom tranzistora (broj 33), jedan servo-mehanizam (10) se pokrene svaki put kada se želi upotrijebiti 3X (šifra nove sekcije Mozga). Simbol »manje« znači da će stari dijelovi Mozga morati ispitivati sve informacije koje će odsad proizlaziti iz nove sekcije.

Što se tiče dodatnog 10, on određuje isti krug drugim načinom.

Zaštitivši tako mehanizam (dakako, u svojstvu Grannitta) od inženjera koji bi mogli a da ne shvate da nove sekcije nisu posve bezopasne, pokrijem stroj za pisanje.

Zatim nazovem jedno prijevozno poduzeće iz susjednog grada Ledertona kako bi preuzelo prijevoz mojih stvari.

U 5,45 sati prođem kraj službe osiguranja.

Između sela Mozga i grada Ledertona cesta zaokreće na jednom mjestu, što je odvodi nekih stotinjak metara od kućice koja mi služi kao skrovište.

Prije nego što auto stiže do tog zavoja, donosim odluku.

Nisam poput Grannitta uvjeren da je on zaista uspio odvojiti novi dio Mozga. Mislim da je on stvorio vlastite strujne krugove kako bi izbjegao svako ometanje.

Isto tako uvjeren sam da će Grannitt, ako u njemu potaknem sumnju u ono što se dogodilo s Mozgom, znati što valja činiti i da će poduzeti odgovarajuće mjere. Jedino on raspolaže potrebnim poznavanjem struktura koje bi trebalo uključiti.

A ne bude li ga ta sumnja odmah dovoljno motivirala, učinit ću da ga zagolica znatiželja iz kojih je razloga dobio otkaz.

To ga najviše zaokuplja. Osjećam da je potresen. Odlučio je zatražiti razgovor s Annom Stewart. Ta njegova odluka dovela je do cilja kojem sam težio. Ostat će u blizini Mozga.

Prekidam dodir.

Vratio sam se na svoj brežuljak u obliku koji sam prije imao. Sređujem u sebi sve ono što sam do sada naučio.

Mozak nema, kao što sam to u početku mislio, kontrolu nad Zemljom. Njegova sloboda djelovanja u svojstvu ličnosti nije duga vijeka, tako da on još uvijek nije razvio željene mehanizme.

Zadovoljavao se poigravanjem svojim moćima idući u budućnost i upuštajući se u druge pothvate, a pri tom se služio svojim sposobnostima kao igračkom.

Nijedno od ljudskih bića u čiji sam mozak ušao nije u toku novih

mogućnosti Mozga. Čak je i opunomoćenik koji je došao s nalogom da srušim kuću svojim riječima i djelima potvrdio da nije bio svjestan postojanja Mozga kao jedinke slobodne volje.

U razdoblju od četrdeset dana Mozak nije pokušao ništa protiv mene. Očito očekuje da ja poduzmem prvi korak.

Namjeravam, ali moram paziti — u određenim granicama — da ga ne naučim bolje kontrolirati svoju okolinu. Moj prvi korak bit će u ovladavanju jednim ljudskim bićem.

Noć je. U mraku jedan avion bruji nada mnom. Već sam vidio mnogo aviona, ali do sada sam ih ostavljao na miru. Ovaj put uspostavljam s njim antiprostornu vezu. Trenutak kasnije ja sam pilot.

U početku igram istu pasivnu igru kao s Grannittom. U isto vrijeme kao pilot gledam ispod sebe mračnu masu zemlje. Izdaleka svjetlucaju osamljena svjetla, sjajne točke u svijetu tmine. Još dalje je osvijetljeni otočić — grad Lederton, naše odredište. Vraćam se privatnim avionom sa službenog puta.

Pošto sam stekao površno poznavanje prošlosti pilota, oglasio sam se u njemu i obavijestio ga da ću od sada ja nadzirati njegove postupke. Primio je tu vijest pun iznenađenja i straha, nakon čega je slijedila panika. Zatim...

Nastup ludila... nesuvisli pokreti. Avion počne pikirati prema tlu, i unatoč mojim naporima da ovladam mišićima čovjeka, uvidjeh da ne mogu ništa učiniti.

Povučem se iz aviona. Trenutak kasnije on udari svom snagom o brežuljak. Plane u eksploziji i nestane.

Zbunjen, dođem do zaključka da postoji nešto u ljudskom organizmu što mu ne dopušta da bude izravno manipuliran izvana. Ako je tako, kako ću se uspjeti upotpuniti? Čini mi se da mogu tu upotpunjenost kojoj težim doseći posrednim upravljanjem.

Moram ovladati Mozgom, nametnuti svoju moć strojevima, motivirati ljude udahnjujući im sumnje, strahovanja i proračunatosti, koje će izgledati kao da proizlaze iz njihova mozga, a stizat će zapravo od mene. To je divovski posao, ali imam prilično vremena. Ipak, od sada nadalje moram mu posvetiti svaku sekundu.

Prva prilika ukaže se malo poslije ponoći, kada otkrijem prisutnost jednoga drugog uređaja na nebu. Promatram ga pomoću infracrvenog prijemnika. Hvatam neprekinut i snažan radio-signal, koji potvrđuje da je riječ o nekom stroju vođenom telekomandom.

Koristeći se antiprostorom, ispitujem uređaje, po svojoj prirodi vrlo jednostavne, koji omogućuju funkcioniranje cijelog robota. Uključujem mehanizam za vezu, koji će zatim upisati čitavo njegovo kretanje u moju memoriju kako bih to mogao koristiti u budućnosti. Na taj način mogu, čim to zaželim, preuzeti kontrolu nad tim aparatom.

To je mali korak naprijed, to je tek početak. Jutro je.

Vraćam se u selo u ljudskom obliku i preskočivši ogradu ulazim u bangalou Anne Stewart, vlasnice Mozga. Ona dovršava doručak.

U trenutku kad se prilagođavam na tok energije njenog nervnog sustava, ona se sprema da ode.

Malo kasnije, Anne Stewart i ja kao jedinstvo hodamo alejom. Osjećam toplinu sunca na njenom čelu, svježinu zraka koji udiše svojim usnama, kao i život koji je prožima.

Taj me osjećaj već prije zanimao. Hoću biti takav, dio jednoga ljudskog bića, hoću se naslađivati njegovim životom, upijati se u njegovu put, njegove želje, njegove snove, njegove nade.

Obuzme me lagana sumnja. Ako je ovdje ono što tražim da bih upotpunio svoje biće, kako me to može dovoditi do osamljenosti u jednom svijetu bez zraka, smještenom samo nekoliko tisuća godina u budućnost?

Anne Stewart!

Činilo se kao da te riječi dolaze iza nje. Iako je znala tko joj govori, bila je zatečena. Ima gotovo dva tjedna kako se Mozak obratio neposredno njoj prvi put.

Zabrinuta je što do toga dolazi tako brzo nakon otkaza Grannittu.

Polako se okrene. Kako je i očekivala, nema nikoga na vidiku. Okružuje je prazna prostranost ledine. U blizini zdanje koje štiti Mozak svjetluca na suncu. Kroz staklene zidove ona nazire neodređene obrise tehničara nagnutih nad pločama koje im služe za upisivanje pitanja i dobivanje odgovora. U očima onih koji ne žive u selu divovski misaoni stroj ponaša se sasvim prirodno. Nitko izvana ne sumnja da je već mjesecima umjetni mozak potpuno preuzeo nadzor nad selom oko njega sagrađenim.

»Anne Stewart, treba mi vaša pomoć«.

Ona odahne. Mozak je tražio od nje da i dalje potpisuje papire i da prividno obavlja, kao i prije, svoje dužnosti direktorice. Dva puta je odbila potpisivanje, i tada se zrak oko nje zablještio od snažnoga električnog paljenja koje ju je ošinulo. Strah od sličnih kažnjavanja neprekidno se budi u njenom duhu.

»Moju pomoć« reče.

»Učinio sam strašnu pogrešku, odgovori on, i mi moramo odmah zajednički djelovati«.

Ona osjeti neizvjesnost, ali ne shvati hitnost situacije. Protivno tome, ona se na izvjestan način uzbudi. Je li to znak da će ona biti ponovo slobodna?

Polagano misli: Greška? Zatim reče na glas:

»Što se dogodilo?«

»Kako ste možda i naslućivali, odgovori on, mogu putovati kroz vrijeme«.

Anne Stewart nije znala za taj podatak, ali njeno je uzbuđenje počelo rasti. Sam taj fenomen izazove kod nje neko zastrašeno čuđenje. Mjesecima je bila u stanju iscrpljenosti, nemoćna da iskaže bistre misli, očajnički tražeći kako da izmakne utjecaju Mozga, kako da obavijesti svijet da je čudovište od Frankensteina u obliku stroja vješto utemeljilo vlast nad gotovo pet stotina osoba.

On je već razotkrio tajnu o vremenskom putovanju, dakle. Ona se počne bojati, jer ovdje se ulazi u područje izvan dohvata ljudske moći.

Neotjelovljen glas Mozga prozbori:

»Bio sam nerazborit u istraživanju prilično daleke budućnosti«.

»Koliko daleke?«

Riječi joj dolaze bez razmišljanja, jer njena je želja da sazna neosporiva.

»Teško je to opisati s nekom točnošću. Još imam poteškoća s mjerenjem udaljenosti u vremenu. Recimo možda deset tisuća godina.«

Ona nije shvatila što znači to razdoblje. Teško je zamisliti budućnost udaljenu sto godina, a kamoli tisuću ili deset tisuća godina. Zabrinutost u njoj raste. Užurbanim će glasom: »Ali što se dogodilo?« Duga šutnja, zatim:

»Ja sam kontaktirao — ili poremetio — jednu stvar. Ona me slijedila u mojem povratku u sadašnjost. Ta stvar je u ovom trenutku na drugom kraju doline, na oko 3 kilometra odavde... Anne Stewart, trebate mi pomoći! Trebate otići tamo da biste sve ispitali. Potrebne su mi obavijesti.«

Nije odmah reagirala. Ljepota dana činila se nekako umirujućom. Jedva da se povjeruje da je siječanj i da je, prije nego što je Mozak obavio meteorološku kontrolu, tim krajem bjesnila snažna oluja.

Ona reče polagano:

»Vi želite da pođem tamo dolje, tamo gdje se nalazi ta stvar?«

Prođe joj drhtaj niz leđa. »Nitko drugi osim vas ne može to učiniti« odgovori Mozak. »To je besmisleno! reče ona hrapavim glasom. A inženjeri, tehničari?«

»Ne razumijete, reče Mozak. Vi ste jedina koja to zna. Smatram da je na vama kao vlasnici da budete moj agent za vezu s vanjskim svijetom.«

Bila je tiha kada joj se glas ponovo obrati:

»Nema nikoga drugoga. Nikoga osim vas, Anne Stewart. Samo vi morate tamo ići«.

»O čemu je riječ? promrmlja ona. Kažete da ste... poremetili tu stvar? Na što ona nalikuje? Što vas je uplašilo?«

Mozak pokaže iznenadno nestrpljenje.

»Nepotrebno je gubiti vrijeme u beskorisnim objašnjenjima. Ta

stvar je podigla kuću kako bi se u njoj prikrila. Očito je da ona za sada želi proći neopažena. Njena je zgrada smještena upravo na međi vašeg imanja, što vam daje pravo da osporite njen smještaj. Već sam bio poslao vašeg opunomoćenika da joj to kaže. Hoću sada vidjeti kako će se ponijeti prema vama. Potrebne su mi obavijsti.

Promijenio je intonaciju:

»Nemam drugog izbora nego narediti vam da me poslušate kako ne biste bili kažnjeni. Idite. Sada.«

Kućica je malena, okružena cvijećem i grmljem, s drvenom ogradom, koja izgleda kao bijela mrlja na suncu. Pustoš u kojoj nema puta što vodi prema kućici. Kad sam je sagradio, nisam bio svjestan te anomalije. (To ću ispraviti.)

Anne Stewart gleda ogradu tražeći vrata. Ne vidi ih, pa je primorana nespretno se popeti preko nje. U nekoliko navrata u toku svojeg života gledala je na svoje postupke bezličnom objektivnošću. Ali nikada toliko kao sada. Učini mi se kao da se šćućurila u daljini vrebajući samu sebe. Ta vitka žena u hlačama uputi se nesigurnim korakom prema vratima kućice. I ondje pokuca.

S iznenađenjem opaža da su vrata metalna. Prođe minuta, pet; nema odgovora. Ona ima toliko vremena da pogleda oko sebe, da zapazi kako s mjesta na kojem se nalazi ne vidi selo Mozga. Gusti drvored posve zakriva cestu. Ona čak ne vidi kola koja je ostavila oko trista metara dalje, na drugoj strani rijeke.

Oklijevajući prođe uz fasadu sve do najbližeg prozora. Očekivala je nešto poput prividnog prozora kroz koji se ne vidi ništa u unutrašnjosti. Ali ne, prozor je stvaran, normalne prozirnosti. Ugleda gole zidove, goli pod, poluotvorena vrata što vode u neku drugu prostoriju, koju ona, na žalost, nije mogla vidjeti s tog mjesta.

K vragu, ovo je, čini mi se, prazno, pomisli.

Osjeti veliko olakšanje, i kako je njena zabrinutost splasnula, učini joj se opasnost mnogo manjom. Vrati se do vrata i pokuša okrenuti kvaku. Ova popusti i vrata se otvore poslušno i bešumno. Gurne ih, a zatim se povuče čekajući.

Tišina, nikakav pokret, nema ničega što bi odavalo život. Odvaži se doći do praga.

Uđe u jednu prostoriju veću nego što je to očekivala. Prazna je, što je već prije opazila. Pogledom potraži vrata koja vode u susjednu sobu i naglo se zaustavi.

Kad ih je ugledala kroz prozor, ta vrata su bila poluotvorena. Sada su zatvorena. Približi se i pritisne uho uz plohu, također metalnu. Nema nikakva šuma. Upita se nije li bolje izaći, obići kuću i kroz prozor istražiti unutrašnjost te druge prostorije.

Ali ta joj se ideja odjednom učini smiješnom. Ruka joj krene prema kvaki i zgrabi je. Htjede gurnuti vrata, ali ona ne popuštaju.

Tada ih povuče i vrata krenuše poslušno prema njoj, širom se otvarajući. Otkrije prag nad kojim se šire tmine.

Osjeti kao da joj pogled uranja u dno ponora. Prošlo je nekoliko sekunda dok je shvatila da neke svjetleće točke probijaju taj mrak. Točke intenzivnog sjaja, od kojih su neke obrubljene blijedim kolobarom.

Taj joj se prizor učini poznatim i nešto je ponuka da ga ispita. Tek što joj to pade na pamet, shvati rješenje.

Zvijezde.

Ovo što gleda dio je zvjezdanog prostora, onog koji se može vidjeti promatranjem dubokog svemira.

Ote joj se krik iz grla. Povuče se natrag i htjede zatvoriti vrata. Ali ona i dalje ostaju otvorena. Zadihana, okrene se prema ulaznim vratima kroz koja je ušla trenutak prije toga.

Zatvorena su. Iako ih je ostavila malo prije otvorena. Potrči prema njima sva uplašena. U tom trenutku obuhvatih je svojom kontrolom. Znam koliko se to može pokazati opasnim. Ali njen posjet postaje za mene malo pomalo nezadovoljavajući. Moja i njena svijest ujedinjene nisu mogle istovremeno postojati u unutrašnjosti mojeg centra za opažanje. Ona je dakle vidjela moj... oklop, onakav kakvog sam postavio, vidljivog svakom eventualnom uljezu koji bi prema meni dolazio, a opskrbljenog automatskim prekidačima s određenim namjenama: vrata se otvaraju i zatvaraju i tome slično.

Po njenom strahu zaključujem da ona ne može opaziti moje unutrašnje djelovanje. Ispravno sam pretpostavio. Uspijem je uputiti izvan kućice i ostavljam je ondje da se sabere.

Doživljava šok shvativši da je vani. Ne sjeća se uopće kako je izašla.

Počne trčati. Preskoči s teškoćom ogradu i nešto kasnije pri jeđe rječicu na mjestu gdje se njen tok sužava, bez daha, ali s olakšanjem pri pomisli da joj više ništa ne prijeti.

Malo kasnije, dok se kolima udaljavala cestom, njen se um još više razbistri. I dođe do jasnog zaključka: postoji tamo dolje nešto još neobičnije od Mozga i još opasnije jer je tako različito i strano.

Nakon promatranja reakcije Anne Stewart prekidam kontakt. Moj glavni problem je slijedeći: kako da ovladam Mozgom ako su njegove kompjutorske sposobnosti slične mojima ili gotovo iste?

Ne bi li bilo najbolje rješenje da od njega učinim dio mene samoga? Upućujem Mozgu izvanprostornu poruku navodeći ga da mi stavi na raspolaganje svoje jedinke i da mi dopusti uništiti njegov centar za percipiranje.

Odgovor stiže odmah: »Zašto se vi ne stavite pod moju kontrolu i ne dopustite mi da uništim vaš centar?«

Nisam se udostojio odgovoriti na takvu samoživu ponudu.

Očigledno je da Mozak ne želi prihvatiti razumno rješenje.

Nemam drugog izbora nego da se upustim u operacije kojih sam prethodne faze već ostvario.

To poslije podne zabavio sam se Williamom Grannittom. Želim biti siguran da on ostaje u blizini Mozga — barem dok ne dobijem od njega obavijesti o strukturi Mozga.

S olakšanjem otkrivam da je unajmio namještenu kuću u predgrađu Ledertona. Kao i prije, on ne primjećuje moj prodor u unutrašnjost njegove svijesti.

Večerao je rano, a zatim, osjećajući se uzbuđenim, krenuo svojim kolima prema brežuljku nad selom Mozga. Smjestivši se uz rub ceste na padini brijega, može promatrati a da sam ne bude viđen kretanje vozila koja se vraćaju u selo ili iz njega dolaze.

Nema određenih namjera. Jednostavno sada, dok je ovdje, želi razmisliti o situaciji: čudno je da je tamo dolje bio jedanaest godina i da nije upoznao ništa više osim nekoliko pojedinosti.

Na njegovoj desnoj strani prostire se gotovo netaknuta pustinja. Jedna rijeka vijuga kroz šumovitu dolinu koja se pruža unedogled. Čuo je da je ta dolina, kao i sam Mozak, vlasništvo Anne Stewart. Ta ga se činjenica do sada nije doimala.

Značenje bogatstva koje je Anne Stewart naslijedila od svojeg oca podsjeti ga na njegov prvi susret s njom. U to vrijeme on je već bio rukovodeći inženjer, a ona je bila tek nedoraslo djevojče, zbunjena izgleda, upravo izašla iz koledža. I kasnije se on na određeni način uvijek sjećao nje takve kakva je bila onda, jedva primjećujući njenu preobrazbu u ženu.

Tek sada, zaokuplen svojim položajem, on uviđa koliko se ona izmijenila. Naglas se upita: »Kako to da se ona nije udala? Uskoro će imati trideset godina«.

Počne se prisjećati sitnih podrobnosti i njenog ponašanja — pošto je izgubio ženu, načina kako je tražila njegovo društvo uvečer. Njenog običaja da se očeše o njega u hodnicima i uzmakne smijući se. Njene ideje da ulazi u njegov ured kako bi govorila i brbljala o Mozgu (iako je to u posljednje vrijeme prestala činiti). Za njega je ona bila vrlo poduzetna, i pitao se zašto je ostali kolege smatraju suviše rezerviranom.

Na tome se mjestu tok njegovih misli zaustavi. »Bože dragi, pomisli naglas zapanjen. Kolika sam budala bio!«

Osmjehne se s gorčinom sjetivši se uvjeta pod kojima je otpušten. Jedna izigrana žena... gotovo nevjerojatno! A ipak, koje drugo rješenje?

Počeo je razmišljati o mogućnosti povratka u ekipu koja radi s Mozgom. Činjenica da misli na Anne Stewart kao ženu razbuktava u njemu novu strast. Za njega se svijet ponovo kreće. Nada nije ugasla.

Duh mu je pun zamisli o novim pothvatima s Mozgom.

Sa zanimanjem pratim misli koje sam mu prethodno udahnuo, a one vode njegov živ i analitički duh prema novim putovima. Uviđa mogućnost neposrednog dodira između ljudskog mozga i mehaničkog mozga, dodajući ovoga posljednjeg čovječjem nervnom sustavu.Ali ne ide dalje. Mogućnost jednoga mehaničkog mozga da samostalno misli uopće mu se ne nameće.

Dok on razmišlja o planovima kojima će usavršiti Mozak, dobivam od njega točnu sliku djelovanja Mozga, kao što sam to i želio.

Nemam vremena. Ostavljam ga na tom mjestu da sanjari u svojem autu, a ja se vratim u selo. Prođem kroz strujom osi guranu ogradu i uputim se prema glavnoj zgradi, a zatim uđem u jedan od osamnaest sektora za kontrolu. Dohvatim mikrofon i izjavim:

»3X manje-11-10-9-0«.

Zamišljam koju je zbrku izazvalo na prijemnim relejima ovo neopozivo naređenje. Grannitt možda nije znao ovladati Mozgom. Ali ja sam, ušavši u njegov duh, točno uvidio kako je konstruiran, j a znam.

Nakon jednog trenutka otipkana je poruka na traci:

»Operacija izvršena. 3X prekinut servomehanizmima 11, 10, 9 i 0 prema primljenim uputama.«

Naređujem: »Ispripletanje s uređajima za opažanje KT — 1-2-3-8.«

Stiže odgovor: »Operacija KT - 1 itd. izvršena. 3X više nema vezu s vanjskim svijetom.«

Naređujem odlučno: »N 3 X«

Zabrinuto čekam. Prođe dulje vrijeme, zatim tipke počnu oklijevajući otkucavati. »Ali ovo je nalog za samouništenje. Izvolite ponoviti upite.«

Žrtvujem se i ponovno čekam. Moje se naređenje sastoji u jednostavnom zahtjevu da stare sekcije Mozga električki preopterete krug 3X.

Tipke ponovno prorade: »Saopćio sam vaš nalog u 3X i prenosim vam slijedeći odgovor.«

Srećom već sam počeo razgrađivati jedinku u ljudskom obliku kojom sam se poslužio. Električno pražnjenje koje me udari djelomično je usmjereno prema samoj zgradi. Dolazi do iskrenja na metalnom podu. Uspio sam skrenuti električni udar koji me zahvatio prema akumulatoru energije u mojem tijelu. A zatim se, još pod udarom šoka, ali živ i zdrav, vratim na svoju stranu brijega.

Ispravno sam postupio povukavši se. Ali nisam sam sa sobom osobito zadovoljan. Nakon svega, nisam trebao čekati uzbunu do koje je došlo da bih tek onda reagirao.

Zanimljivo je utvrditi da su stari dijelovi Mozga već instruirani protiv samouništenja. Ja sam ih doživio jedino kao računare, divovske

računske strojeve i skupljače podataka. Međutim, očito je da oni imaju razvijeni osjećaj svijesti.

Kad bih ih samo mogao priključiti k sebi zajedno s moćima da putujem kroz vrijeme! To je privlačna perspektiva, koja me obuzdava da se ne prepustim lakim i naglim pothvatima koje imam nadohvat ruke.

Sve dok ne budem imao sreću da to postignem, moram se ograničiti na neznatne napade protiv Mozga: prekidati njegova sredstva komunikacije, izazivati kratke spojeve u njegovim relejima. Kočim se od bijesa pri samoj pomisli na to ograničenje koje me sprečava, možda zauvijek, da pridružim sebi nove mehanizme neposrednim razvojem.

Preostaje mi nada da se mogu poslužiti već postojećim posrednikom: kontrolirati Mozak pomoću Anne Stewart.

Sutradan ujutro nije mi bio problem ponovo ući u selo. Ušavši unutra, krenem cestom koja vodi na brežuljak nad bangaloom Anne Stewart. Moj je plan u tome da kontroliram njene postupke urezujući u njen um rezultate mojih proračuna kao da su to njene vlastite misli. Želim je prisiliti da potpiše dokumente i da naredi da se pošalju ekipe tehničara za određena razaranja.

S ceste ugledam bijelu ogradu, iza koje se nalazi kuća. Skrivena je na rubu doline što se pruža u dubinu. Cvijeće, šumarci i mnoštvo drveća okružuju je i ukrašuju. Na popločenom dvorištu na padini brijega Anne Stewart i William Grannitt zajednički doručkuju.

Grannitt je djelovao ne kasneći.

Promatram ih zadovoljan. Prisutnost Williama Grannitta još više će olakšati stvari nego što sam očekivao. Svaki put kad budem posumnjao u funkcioniranje Mozga, moći ću mu — kroz usta Anne Stewart — postavljati pitanja.

Ne čekajući ništa više, uskladim se s Anninim nervnim sustavom.

Istoga se trenutka počnu lagano mijenjati njeni nervni impulsi. Iznenađen, povučem se — i ponovo pokušam. I opet isto: neko malo ometanje poremećuje aktivnost njenih nerava. I moje ulaženje ponovo propadne.

Ona se nagne naprijed i nešto reče Grannittu. Oboje se okrenu i pogledaju prema mjestu gdje se nalazim. Grannitt mahne rukom, što je bio znak da siđem.

Umjesto da poslušam odmah se pokušavam uskladiti s njegovim nervnim sustavom. I još jednom dođe do tog suptilnog ometanja, pa moj pokušaj propadne.

Shvatio sam značenje te pojave: oboje su zaposjednuti Mozgom. To me zbunjuje i ometa. Unatoč općoj mehaničkoj nadmoći nad mojim neprijateljom, moji su konstruktori oštro ograničili moju sposobnost kontroliranja samo na jedan inteligentan organizam

odjednom. Teoretski bih bio sposoban, s mnogobrojnim serijama servomehanizama koji su mi na raspolaganju, ovladati milijunima bića u isto vrijeme.

Ali u praksi sve te složene kontrole mogu biti iskorištene jedino nad strojevima.

S više oštrine nego prije shvaćam u kojoj je mjeri za mene važno da ovladam Mozgom i da sebi osiguram njegove moći. Jer on nije zauzdan sličnim nedostacima. U svojem neznanju njegov konstruktor — Grannitt — ostavio mu je potpunu slobodu djelovanja.

To određuje moju slijedeću akciju. Upitao sam se da li bih trebao odustati od igre. Ali, ne usuđujem se. Ulog je suviše velik.

Međutim, osjećam se izigranim stupajući u vezu s ovo dvoje ljudi koji sjede na dvorištu. Izgledaju mirni i savršeno sigurni u sebe, i ne preostaje mi ništa drugo nego da se divim vještini Mozga. On je po svoj prilici uspio upravljati tim stvorenjima ne tjerajući ih u ludilo. Zapravo, postoji čak izvjesno poboljšanje njihovoga vanjskog izgleda.

Ženine oči su sjajnije nego ikada, a neka vrsta ozbiljne sreće zrači iz nje. Ne plaši se. A Grannitt, on me kritičkim pogledom ispituje. Poznajem taj izraz. Pokušava si predočiti kako funkcionira jedan humanoid. Napokon progovori:

»Počinili ste ozbiljnu grešku zadržavajući kontrolu nad Annom... nad gospođicom Stewart, kad je posjetila vašu kuću. Mozak je pravilno analizirao situaciju. Zaključujući po vašem ponašanju prema njoj, u trenutku njene panike, ona je morala biti u vašoj moći. Prema tome, on je poduzeo potrebne mjere i sada želim s vama porazgovarati o vašoj predaji pod vrlo zadovoljavajućim uvjetima.«

Cijelo njegovo ponašanje odražavalo je drsku sigurnost. Pomislim, i to ne prvi put, da ću biti primoran odustati od svoje nakane pripajanja specijalnih mehanizama Mozga. Prenesem naređenje svojem tijelu na drugoj strani doline. Primjećujem da se jedan servomehanizam povezuje s teledirigiranim projektilom smještenim na tajnom arodromu tisuće kilometara udaljenom: to je naprava koju sam otkrio i kontaktirao prilikom jedne prethodne intervencije. Svojim nadzorom otkrivam da on leži duž svoje rampe za lansiranje, spreman za uzlijetanje čim bude pobuđen slijedeći relej.

Morat ću uništiti Mozak.

Grannitt ponovo progovori:

»Logičnim razmišljanjem Mozak je zaključio da niste dorasli za borbu s njim. Isto tako on je sklopio primirje pod našim uvjetima s gospođicom Stewart i sa mnom. To znači da su mehanizmi za trajnu kontrolu instalirani u novim sekcijama Mozga. Svako od nas dvoje može se sada koristiti njegovim memorijskim i kompjutorskim sposobnostima kao svojim vlastitim.

Nepotrebno je da sumnjam u njegovu tvrdnju, jer ako ne bi bilo

otpora, mogao bih zamisliti sebe samoga u sličnom združivanju. Jasno je da se više ne mogu zanositi nadom kako ću nešto dobiti od Mozga.

Na udaljenom aerodromu stavljam u pokret uređaje za lansiranje. Teledirigiran projektil napušta lansirnu rampu i jurne put neba, bljujući vatreni mlaz. Mikrofoni i televizijske kamere bilježe njegovo kretanje. Bit će ovdje za manje od dvadeset minuta.

Grannitt izjavljuje:

»Ne sumnjam da upravo pripremate protuudarac. Ali prije nego što situacija postane kritična, prihvaćate li da odgovorite na nekoliko pitanja?«

Znatiželjan da saznam o čemu se radi odgovaram: »Možda.«

On i ne nastoji dobiti potvrdniji odgovor. Užurbano reče: »Što će u budućnosti, nakon tisuća godina, dovesti do toga da Zemlja izgubi atmosferu?« »Ne znam«, kažem iskreno.

»Vi se toga možete sjetiti! reče on žestoko. Govori vam čovjek: vi se toga možete sjetiti! Hladno odgovaram:

»Ljudi nemaju za mene nikakva znač... Zatim ušutim, jer u tom trenutku mi moji informativni centri prenesu točne obavijesti znanja koja su mi tisućljećima bila nedohvatljiva.

To što se dogodilo sa Zemljinom atmosferom prirodna je pojava, smanjenje gravitacije, nakon čega se brzina oslobađanja umanjila za polovicu. Atmosfera se izgubila u svemiru za manje od tisuću godina. I zemlja je tako postala mrtva kao i sam Mjesec u toku prijašnjih razdoblja.

Objašnjavam da je odlučujući činilac u tom događaju sigurno to što je materija fenomen koji ne postoji i prema tome je privid mase ovisan o promjenama energije na osnovi Ylem. I dodajem:

»Dakako, sav inteligentan organski život prebacio se na nastanjive planete drugih zvijezda.«

Grannitt drhće od uzbuđenja.

»Druge zvijezde! reče. Bože dragi!«

Zatim se opet smiri:

»Ali zašto su vas ostavili samoga na planeti?«

Opet mu govorim:

»A tko bi me bio prisilio da odem. ..?«

Tu se prekinem. Odgovor na njegovo pitanje došao je iz mojeg centra za percipiranje.

»Morao sam ostati da bih pratio i bilježio sav proces...«

Ponovo se zaustavim, ovaj put od zapanjenosti. Učini mi se nevjerojatnim da mi je sada na raspolaganju taj podatak koji mi je tako dugo izmicao.

»Zašto niste slijedili svoje instrukcije?« upita Grannitt britkim glasom.

Uzviknem:

»Moje instrukcije!«

»Vi se njih možete sjetiti! ponavlja on.

I, u samom trenutku dok je izgovarao te očito magične riječi, bljesne mi odgovor. Kiša meteora. Odjednom se svega jasno sjetim. Milijuni meteora, kojima sam se suprotstavljao naprežući sva svoja obrambena sredstva, na kraju su me preplavili. Dobio sam tri udarca u vitalne točke.

Ne objašnjavam to Grannittu i Anni Stewart. Odjednom shvatih da sam bio rob ljudskih bića i da su me oslobodili meteori koji su razorili određene centre za kontrolu.

Bitna je moja sadašnja nezavisnost a ne moje prošlo robovanje. Usput imam na umu da je sada teledirigirani projektil tri minute od cilja. Vrijeme je da se povučem.

»Posljednje pitanje, reče Grannitt. Kad ste bili premješteni na drugu stranu doline?«

Odgovaram:

»Sto godina od sada u budućnosti. Bilo je odlučeno da je stjenovita podloga na drugoj strani naj... «

Gleda me cinično.

»Da, reče. Da. Zanimljivo, zar ne?«

Istina je već bila provjerena preko mojih unutrašnjih tragača informacija. Mozak i ja samo smo jedno — ali udaljeni jedan od drugoga tisućama godina. Ako Mozak bude uništen u XX stoljeću, ja više neću postojati u XXX. Ili ću možda postojati?

Ne mogu čekati da mi moji kompjutori pribave cjelovite odgovore na taj problem. Jednom jedinom akcijom stavljam u pogon sigurnosne uređaje koji se nalaze na atomskoj glavi projektila i istovremeno ga okrećem u pravcu ogoljelih brežuljaka sjeverno od sela.

On pada ondje i neopasan zabija se u tlo. Izjavljujem:

»Ovo otkriće jednostavno znači da od sada Mozak smatram saveznikom kojeg moram spasiti.«

Govoreći to, krenem prema Anne Stewart, pružim ruku da je dodirnem i istovremeno uputim prema njoj mlaz električne energije. Za tren bit će sravnjena sa zemljom.

Ništa se ne dogodi. Nema toka energije. Za mene prolazi trenutak pun napetosti dok od svojih uređaja s nevjericom očekujem izvještaj o tom neuspjehu.

Ali nikakav izvještaj mi ne biva podnesen. Gledam Grannitta, bolje reći gledam mjesto gdje se on nalazio. NIJE VIŠE TAMO:

Anne Stewart je čini se primijetila moju smetenost. »To je zbog sposobnosti Mozga koja mu omogućava kretanje kroz vrijeme, objašnjava mi. Nakon svega to je njegova jedina očigledna prednost koju ima nad vama. Mozak je poslao Billa... gospodina Grannitta, dovoljno daleko u prošlost kako bi mogao prisustvovati vašem

dolasku, vratiti se u vašu kuću i prema primljenim uputama postati gospodar situacije. U trenutku dok vam ovo govorim, William Grannitt već je dao instrukcije koje će vam oduzeti kontrolu nad svim vašim mehanizmima.

Prigovaram:

»On ne zna koje su to instrukcije.«

»Oh, da. On ih zna, reče Anne Stewart jasnim i povjerljivim glasom. Najveći dio noći proveo je u instaliranju krugova trajnih zapovijedi u Mozgu, i prema tome, ti krugovi vas automatski nadziru. VAS. »Ne mene«, rečem.

Govoreći to počnem trčati. Popnem se kamenim stubama do ceste, a zatim me put odvede do ograde koja opasava selo. Čovjek iz Službe sigurnosti zazove me dok sam prolazio ispred njegovih vrata. Nemarna izgleda doprem do ceste ubrzavajući korak.

Prošao sam gotovo jedan kilometar kad mi pade na um prva jasna misao i rečem sam sebi da je to prvi put u mojem životu što sam otcijepljen od moje banke podataka i mojih sveukupnih uređaja zbog neke vanjske sile. Nekad mi se događalo da se sam iskopčam i odlazio sam daleko s mirnim pouzdanjem da ću moći trenutno ponovo uspostaviti kontakt.

Ali sada je to nemoguće.

Jedinka u ljudskom obliku je sve što mi preostaje. Ako ona bude uništena, prestat ću postojati.

Pomislim: U ovom bi trenutku neko ljudsko biće osjetilo uzrujanost i strah.

Pokušam zamisliti koji bi bili učinci jedne takve reakcije, i za to vrijeme imam osjećaj da me obuzima sablasno nespokojstvo, posve fizičke prirode.

To je nepovoljan znak, i ja i dalje nastavljam trčati cestom. Zatim, gotovo prvi put, ispitujem unutrašnje mogućnosti humanoidne jedinke. Ja predstavljam svakako vrlo složenu pojavu. Izgrađujući tu humanoidnu stranu samoga sebe, automatski sam oblikovao tu jedinku kao kopiju ljudskog bića, i vanjštinom i unutrašnjošću. Nervi, organi, mišići, kostur. Sve je tu, jer je bilo lakše slijediti postojeći model nego izmišljati jedan novi.

Jedinka je sposobna misliti. Ona je bila dovoljno dugo u vezi s bankama podataka i kompjutorima da se sheme utisnu u njenu građu: shema sjećanja, razmišljanja, shema fiziološkog djelovanja, navika kao što je hodanje, tako da dopušta nešto što veoma nalikuje na sam život.

Treba mi četvrdeset minuta da trčeći prijeđem udaljenost do svoje kućice. Šćućurim se u grmlju tridesetak metara od ograde i promatram mjesto. Grannitt sjedi u vrtu u jednom naslonjaču. Na naslonu za ruke položen je automatski pištolj.

Upitam se kakav bih osjećaj imao da kroz mene prođe metak stvorivši u mojem tijelu rupu koju više ne bih mogao zatvoriti. To je neugodna perspektiva, sasvim s intelektualnog stajališta. Fizički, dakako, ona ništa ne kaže. Ali odbacujem taj licemjeran strah.

Iz svojeg skrovišta u žbunju viknem:

»Grannitt, kakav je vaš plan?«

On se diže i priđe ogradi. Pozove me:

»Možete izaći. Neću pucati.«

Polako razmišljam što sam iz mojih kontakata s njegovim duhom naučio o cijelom njegovom biću. Mislim da se mogu pouzdati s puno sigurnosti u njegovo obećanje.

Dok sam ja izlazio, on je nemarno gurnuo oružje u džep svojeg haljetka. Primjećujem da mu je lice opušteno, a pogled povjerljiv.

Reče mi:

»Pruzet ćete stražu u budućnosti, ali samo pod mojim nadzorom.«

»Nitko me neće nadzirati«, rečem prijetećim tonom.

»Nemate izbora«, odgovara Grannitt.

»Mogu ostati takav kakav sam.«

Grannitt slegne ravnodušno ramenima:

»Hajde pokušajte. Pokušajte živjeti životom nekog ljudskog bića. Dođit opet k meni nakon trideset dana, pa ćemo porazgovarati.«

Vjerojatno je shvatio misao koja mi se javi, jer doda naglim tonom:

»I ne vraćajte se ranije. Postavit ću ovdje straže s nalogom da pucaju.«

Okrenem se da pođem, a onda mu se opet polagano obratim:

»To tijelo je izgledom ljudsko, rekoh, ali nije podređeno ljudskim potrebama. Kako ću postupati?«

»To je vaš problem a ne moj,« odgovori Grannitt.

Nalazim se u Ledertonu. Prvi dan radim kao radnik u ekipi za sondiranje terena. Iste večeri zaključujem da to nije posao za mene. Vraćajući se u svoju hotelsku sobu, ugledam natpis u izlogu jednog dućana: Traže se službenici.

Postanem prodavačem u jednoj trgovini suhih živežnih namirnica. Prvi sat provedem u upoznavanju različite robe koju imam prodavati, a kako sam sposoban memorirati neposrednim metodama, naučio sam za to vrijeme sve što je trebalo znati o cijenama i kakvoći robe. Trećega dana vlasnik me imenuje šefom prodaje.

Vrijeme predviđeno za ručak provodio sam u mjesnom sjedištu burze. Ugovorio sam službeni sastanak s njenim direktorom, i on mi, pozivajući se na moje poznavanje brojeva, ponudi mjesto računovođe. Radim s velikom količinom novca. Prvoga dana ispitujem cijeli taj proces, a zatim se posredovanjem ureda za novčane transakcije koji se nalazio na drugoj strani ulice počinjem koristiti jednim dijelom tog

novca za igranje na burzi. Kako osnovni problem igre počiva na matematičkim vjerojatnostima, presudan činilac je moja brzina računanja, i tako sam nakon tri dana skupio svotu od tri tisuće dolara.

Krenem autobusom do najbližeg aerodroma i uđem u avion za New York. U tom gradu svratim u jednu veliku električnu kompaniju. Pošto sam porazgovarao s pomoćnim inženjerom, uvedu me šefu, koji mi predloži da konstruiram elektronski uređaj za gašenje i paljenje svjetla pomoću nervnih impulsa. Zapravo, radi se o jednostavnom razvoju elektroencefalografa.

Kao naknadu za taj izum kompanija mi isplati točno milijun dolara.

Prošlo je već šesnaest dana otkako sam se udaljio od Grannitta. Hvata me dosada. Kupujem kola i avion. Vozim brzo, letim visoko. Smišljeno se izlažem opasnostima kako bih potakao u sebi strah. Nakon nekoliko dana i to mi dojadi.

Zahvaljujući obavještajnim agencijama, saznao sam gdje se nalaze svi električni mozgovi u zemlji. Najbolji je svakako Mozak koji je usavršio Grannitt. Kupujem jedan od tih strojeva i počinjem se konstruktivno njime baviti kako bih poboljšao njegove mogućnosti. Međutim, jedna me stvar muči: ako i uspijem konstruirati jedan drugi Mozak, trebat će mi tisućljeća prije nego što njegovi diskovi za memoriranje prime sve podatke koje već sadrži Mozak budućnosti.

Takvo rješenje čini se nelogično, i predugo sam zaključivao zdravim razumom, da bih sada mogao prekinuti tu naviku.

Kad sam tridesetog dana dolazio prema svojoj kući, bio sam na oprezu. Više plaćenih ubojica skrivalo se u žbunju, spremnih da pucaju na Grannitta na najmanji znak.

Grannitt me dočeka. I reče:

»Mozak me obavještava da ste došli naoružani.«

Slegnem ramenima na tu primjedbu.

»Grannitt, rekoh, kakav plan imate?«

»E v o g a!«

Istog trena neka me sila šćepa i učini nepokretnim.

»Kršite svoje obećanje, kažem mu. Upozoravam vas da moji ljudi imaju nalog da pucaju ako ih ne budem u redovitim vremenskim razmacima obavještavao da je sve kako treba.«

»Nešto ću vam pokazati, reče on, i to vrlo brzo. Bit ćete slobodni za jedan trenutak.«

»Vrlo dobro. Nastavite.«

Pod njegovim nadzorom postanem trenutno dio njegova nervnog sustava. Nemarno uzima blok zabilješki i gleda jednu njegovu stranu. Pogled mu padne na jedan tu zapisan broj: 71823

Sedam jedan osam dva tri..,

Već sam ustanovio, posredstvom njegova duha, da sam u dodiru s

velikim bankama pamćenja i kompjutorima od kojih se nekada sastojalo moje tijelo.

Koristeći se njihovim izvanrednim mogućnostima, množim broj 71823 samim sobom, izračunavam njegov kvadratni korijen, njegov kubni korijen, dijelim njegov središnji dio 182 sedamsto osamdeset dva puta, dijelim cijeli broj sedamdeset jedan puta s 8. 823 dijelim kadratnim korijenom od 3, zatim poredavši tih pet brojeva dvadeset i tri puta jedne za drugima, množini sam sa sobom tako dobiven broj.

Izvršavam sve te operacije onako kako misli Grannitt i prenosim mu odgovore. Njemu se čini da on sam obavlja ta računanja, toliko je tijesna povezanost između ljudskog mozga i mehaničkog mozga.

Grannitt prasne u razdražljiv smijeh, i istovremeno sila koja me držala nepokretnim prestane djelovati.

»Nas dvojica ujedinjeni odgovaramo jednom nadčovjeku, reče on. Moj dugogodišnji san se ostvaruje. Čovjek i stroj, radeći zajednički, mogu riješiti probleme koje još nitko ni naslutio nije. Planete — čak i zvijezde — stoje nam na raspolaganju. Fizička besmrtnost će možda biti postignuta.«

Njegov žar me potiče. To je vrsta osjećaja koji sam trideset dana želio upoznati. Polagano rečem:

»Koja će mi ograničenja biti nametnuta ako pristanem na takvu suradnju?«

»Sjećanje na sve ono što se ovdje dogodilo bit će izbrisano iz vaše memorije. Mislim da će biti bolje da vi zaboravite to iskustvo.«

Što još?«

»Nećete moći nikada više, i ni pod kakvim uvjetima, kontrolirati neko ljudsko biće.«

Razmislim o toj perspektivi i uzdahnem. On je svakako vrlo oprezan. I nastavi:

»Morat ćete dopustiti mnogobrojnim ljudskim bićima da se istovremeno koriste vašim sposobnostima. Smatram da će nakon dugog vremenskog razdoblja to dovesti do poboljšanja ljudske vrste.«

Dok sam tu, sjedinjen s njim, osjećam otkucaje njegova bila. On udiše zrak i osjećaj koji izaziva udisanje specijalni je osjećaj fizičke naslade. Prema mojem iskustvu nijedno mehanički stvoreno biće ne može osjetiti nešto slično. Uskoro ću biti u dodiru s duhom i tijelom, ne više jednoga jedinog čovjeka već mnoštva ljudi. Misli i osjećaji cijele jedne rase prolazit će kroz mene. Fizički, psihički i emocionalno činit ću dio intelektualnog života ove planete.

Prestanem strahovati.

»Vrlo dobro, rekoh. Korak po korak, zajedničkim slaganjem, činimo što je potrebno!«

Neću biti rob već partner čovjeku!

Arthur C. Clarke: Hladni rat

Priče iz »Bijelog jelena«
Priča peta

Tales from the »White Hart«: Cold War

Preveo Krsto Mažuranić

Sve su priče Harryja Purvisa prokleto uvjerljive; to je valjda zbog njihove vjerojatnosti. Evo, pogledajte, na primjer, ovu. Provjerio sam mjesto zbivanja i sve ostalo koliko sam god temeljitije mogao — morao sam, znate, kako bih što bolje prenio Harryjevu priču — i sve se slaže. Evo, na primjer, kako da se drukčije protumači... no, prosudite sami... — Često razmišljam o tome — počeo je Harry — kako se u dnevnim novinama povremeno pojavljuju izazovne sitne, šture vijesti o nečem neobičnom, a onda, katkada i nakon više godina, naletite na nastavak i objašnjenje takve vijesti. Evo vam divna primjera. U proljeće 1954 — provjerio sam datum, bilo je to 19. travnja — pojavio se pred obalom Floride ledeni brijeg. Sjećam se dobro kako mi je vijest zapela za oko i nagnala me da joj se čudim. Golfska se struja, znate, rađa u Floridskom tjesnacu, pa mi nikako nije bilo jasno kako je ledeni brijeg mogao doprijeti tako daleko na jug prije nego što se otopio. Ipak, zaboravio sam na to, smatrajući vijest samo još jednom od onih nevjerojatnih priča koje će se pojaviti u novinama u nedostatku važnijih vijesti.

— A onda, prije nekih tjedan dana, sretoh vam ja prijatelja, koji je prije bio kapetan fregate u američkoj Ratnoj mornarici. I on mi ispriča cijelu dogodovštinu. To vam je izvanredna priča i ja vam je jednostavno moram ispričati, premda mi mnogi neće vjerovati.

— Tkogod je bar malo upoznat s onim što se zbiva u Americi znat će da se Florida hvališe kako je najsunčanija država u SAD, a da joj tu čast osporava priličan broj preostalih četrdeset devet članica Unije. Ne vjerujem da New York ili Maine ili Connecticut imaju nekih

izgleda u tom natjecanju, ali Kalifornija svakako gleda na Floridino svojatanje sunca kao na osobnu uvredu i svim se silama trudi da dokaže protivno. Floriđani se osvećuju spominjući slavni losanđelski smog, na što Kalifornijci tobože zabrinuto pitaju »Nije li vrijeme za slijedeći tornado«, pa Floriđani odgovaraju »Možete računati na našu pomoć kad vas pogodi slijedeći potres«. I tako to ide unedogled, a tu je trenutak da moj prijatelj, kapetan Dawson uđe u igru.

— Kapetan je plovio, to jest ronio, u podmornicama, a sad je u penziji. Našao je bio neki poslić u svojstvu stručnoga savjetnika u snimanju nekakvog filma o podmornicama, kad se suočio s neobičnom ponudom. Ne želim spominjati kalifornijsku Privrednu komoru, jer bi to netko mogao ocijeniti klevetom. Ipak, svak za sebe, možete misliti štogod hoćete...

— No, dobro. Ideja je bila tipično holivudska, fantastično smjela i jednostavna. Kapetanu Dawsonu su ponudili znatnu svotu novca da doplovi s ledenim brijegom do obale Floride, uz posebnu premiju ako ga uspije nasukati blizu Miami Beacha u jeku sezone.

— Možete mi vjerovati da je kapetan prihvatio ponudu s veseljem: on je Kanzašanin, pa je na sve mogao gledati nepristrano, kao na čisti biznis. Pronašao je nekoliko svojih bivših mornara, zatražio od njih da mu se zakunu da će šutjeti, i pošto je iskušao nebrojene klupe u čekaonicama u Ministarstvu, nabavio je polovnu podmornicu. Zatim je posjetio neku veliku tvornicu rashladnih uređaja, tamošnje šefove uvjerio u svoju kreditnu sposobnost i moždano zdravlje, i od njih dobio golemi stroj za pravljenje leda. Instalirao ga je u golemom mjehuru na svojoj polovnoj podmornici.

— Jer, kako znate, potrebna bi bila nezamisliva količina energije da se izradi cijeli jedan ledeni brijeg, pa da je baš i miniformata. Trebalo je naći kompromis. Ledeni će brijeg biti velik, ali šupalj. Ledena će Leda izvana izgledati sasvim dojmljivo, ali će posadi polovne podmornice, iznutra, biti nalik na holivudsku filmsku kulisu. No, dakako, iznutricu i tako neće vidjeti nitko osim njena kapetana i posade. Pustit će je da slobodno pluta kad se vjetar i morska struja slože da je gurnu u željenom smjeru, a izdržat će dovoljno dugo da bi izazvala planiranu izbezumljenost i očaj.

— Dakako, čitavo čudo praktičnih teškoća valjalo je riješiti. Ledenu će Ledu biti potrebno zaleđivati nekoliko dana, i to što bliže njenome cilju. A to je značilo da polovnoj podmornici treba naći bazu što bližu Miami Beachu.

— Najprije se pomislilo na Florida Keys, onaj lanac otočića što se protežu s vrha Floride prema pučini, ali je ta ideja napuštena. Tamo više nema skrovitih mjesta; ribiči su brojem nadmašiti moskite. Pa čak i kad bi podmorničari pokušavali izigravati krijumčare, kako da objasne Ledenu Ledu? I tako je trebalo naći drugu bazu.

— Bilo je još teškoća. Obalne vode Floride iznimno su plitke, što doduše ne bi smetalo Ledi koja će imati gaz od dva-tri metra, ali svatko zna da pravi pravcati ledeni brijeg većinu svoje mase skriva ispod površine vode. Ne bi bilo osobito realistično pokazati ogromnu ledenu planinu kako pluta u metar i po vode! Šou bi odmah propao!

— Ne znam točno kako je Kapetan riješio ove sasma tehničke teškoće. Koliko sam shvatio, izveo je nekoliko pokusnih vožnji Atlantikom podalje od brodskih linija. Ledeni brijeg koji su spomenuli u onoj novinskoj vijesti bio je upravo jedan od tih pokusnih. Kad već to spomenuh, Leda nije predstavljala nikakvu opasnost za pomorski promet: onako šuplja, raspala bi se pri prvom dodiru s brodom.

— No, napokon su pripreme privedene kraju. Polovna je podmornica mirovala negdje na Atlantiku, nešto sjevernije od Miamija, a postrojenje za proizvodnju leda radilo je punom snagom. Bijaše lijepa vedra noć, a mjesec je polako tonuo prema zapadu. Polovna podmornica nije imala navigacionih svjetala, ali je kapetan Dawson pojačao straže i upozorio ih na moguće brodove. U ovakvoj ih je noći mogao izbjeći a da ga oni ne vide.

— Ledena je Leda još bila u embrionalnom stadiju. Ako se ne varam, konstrukcija je tekla ovako: napuhali bi veliku plastičnu vreću superohlađenim zrakom, a onda po njoj prskali vodu sve dok se ne stvori ledena ljuska. Vreća se mogla ukloniti čim ljuska postane dovoljno čvrsta da podnese vlastitu težinu. Led baš nije prvoklasni građevni materijal, ali ni Leda nije morala biti osobito velika. Čak bi i mali ledeni brijeg bio na teret floridskoj Trgovačkoj komori otprilike kao novorođenče neudatoj dami.

— Kapetan Dawson je s komandnog tornja nadgledao svoju posadu kako radi prskalicama za ledenu vodu i mlazevima superhladnog zraka. Oni su već postali pravi majstori u svome neobičnom zanatu i oduševljeno su izmišljali sva nova umjetnička poboljšanja. Kapetan ih je morao spriječiti da iz leda ne sagrade divovsku Marilyn Monroe — i sačuvao ideju za eventualnu buduću prigodu.

— Upravo negdje oko ponoći iznenadio ga je bljesak svjetla na zapadnom obzorju i on se okrenuo upravo na vrijeme da još vidi kako se nekakav crvenkasti sjaj gubi u daljinu.

»To je bio avion, barba! — zavikao je jedan od promatrača. — Vidio sam kako je tresnuo u more!«

— Kapetan je bez oklijevanja krenuo u akciju. Viknuo je strojarnici neka pojačaju brzinu i okrenuo polovnu podmornicu prema sjeveru. Promatrač mu je javio točan kurs i procijenio da mjesto pada ne može biti dalje od nekoliko milja.

Ledena Leda, koja je pokrivala krmu, neće osobito smanjiti brzinu, a i inače nije bilo načina da je se hitno oslobode. Jedino je zaustavio rashladno postrojenje da bi oteretio glavne dizel strojeve i pohitao

punom brzinom naprijed.

— Tridesetak minuta kasnije izviđač je uz pomoć snažnoga noćnog dalekozora spazio kako nekakav predmet pluta na površini.

»Još pliva — reče on — to je neka vrst aviona, ali ne vidim nikakva znaka života. I... čini mi se da su mu otpala krila.«

— Tek što je zašutio, a javi se drugi izviđač:

»Gle, barba, trideset stupnjeva udesno! Što je ono?«

— Kapetan Dawson je obrisao leće na dalekozoru. Bio je ugledao mali ovalni predmet kako se brzo obrće oko svoje okomite osovine, jedva vidljiv iznad površine vode.

»Aha« reče on, »bojim se da imamo društvo. To je radarska antena. Tamo je još jedna podmornica«.

— A onda se razvedri.

»Možda se izvučemo, dečki. Pričekat ćemo da počnu spašavanjem, a onda se odšuljati. Možda ćemo morati i zaroniti i ostaviti Ledu. Imajte na umu da su nas opazili na svom radaru. Bolje je da usporimo i ponašamo se kao pravi ledeni brijeg.«

— Dawson izda odgovarajuće zapovijedi. Ovo je postalo zapetljano, tko zna što će se dogoditi u slijedećih nekoliko minuta. Ona druga podmornica će Ledu zamijetiti samo kao signal na radarskom ekranu. Gužva će početi kad digne periskop i stane podrobnije pregledavati neobičnu pojavu...

— Dawson je analizirao taktičku situaciju. Zaključio je da će biti najrazboritije da nastavi maškaradom. On naredi kormilaru da okrene nalijevo krug tako da se okrene krmom prema strancu. Kad druga podmornica izroni, suočit će se na svoje zaprepaštenje, s ledenim brijegom, ali se Dawson nadao da će imati previše posla oko spašavanja da bi imali vremena i razloga da brinu o Ledenoj Ledi.

— On okrene dalekozor prema avionu... i doživi novi šok. Bio je to zaista neki čudni avion... nešto se nije podudaralo...

»Pa naravno!« kline Dawson prvom oficiru. »Morali smo na to misliti. Pa ta stvar uopće i nije avion. To je raketa s poligona Kakao — evo, vide se baloni za plutanje. Vjerojatno su se napuhali automatski nakon pada u vodu, a ova podmornica čeka na raketu da je pokupi i odveze natrag.«

— Dawson se bio sjetio da na istočnoj obali Floride postoji veliki poligon za lansiranje raketa blizu mjesta s nevjerojatnim imenom Kakao, na rijeci s još nevjerojatnijim imenom Banana River. No, dobro, nikome ne prijeti opasnost od topljenja, a budu li imali sreće, proći će nezamjećeni.

— Strojevi su radili minimalnom snagom, tek toliko da se podmornicom može kormilariti, kako bi ostala sakrivena iza Lede. Leda je bilo dovoljno da sakrije njihov komandni toranj i po boljem svjetlu nego što je bilo ovo. Postojala je, doduše, jedna druga, grozna

opasnost: pridošla bi podmornica mogla uputiti nekoliko topovskih granata prema njima, tek toliko, dvije muhe jednim udarcem: malo vježbe za topnike, a uništit će potencijalnu opasnost za brodove... Ne: jednostavno će javiti radiom obalskoj straži.

»Evo je!« klikne prvi oficir. »Koje je klase?«

— Obojica su zurili kroz dalekozore u podmornicu, što je kroz slapove vode koji su se slijevali niz njezine bokove polako izranjala na površinu. Mjesec je već gotovo sav nestao iza obzorja, i u slabašnoj igri fosforescencije bilo je teško razaznati podrobnosti. Dawson je zadovoljno gledao kako radarska antena prestaje rotirati i kako se usmjerava prema plutajućem projektilu. Ipak, bilo je nečega čudnog u obliku komandnog tornja...

— Dawson s mukom proguta pljuvačku, podigne mikrofon do usta i prošapće, obraćajući se posadi u utrobi Lede:

»Ima li među vama, momci, nekoga tko govori ruski?

Nastupila je duga tišina, a onda se oficir stroja pojavi na komandnom tornju.

»Ja znam nešto malo, barba,« reče on. »Moj djed i baka su iz Ukrajine. O čemu je riječ?«

»Baci malo pogled na ovo« reče Dawson mračno. »Vidjet ćeš zanimljiv slučaj krivolova. Čini mi se da bismo im morati stati na rep...«

Harry Purvis ima grozan običaj da prekine pričanje kad priča dostigne vrhunac napetosti i naruči repete piva — ili, točnije, navede nekog da mu ga plati. Promatrao sam tu njegovu igru tako često da sam već mogao pogoditi kako napreduje neka od njegovih priča već prema razini piva u njegovoj čaši. Mi smo bili prisiljeni čekati susprežući nestrpljenje kako je tko znao, dok on ne obnovi gorivo.

— Kad malo promislite o svemu — rekao je on zamišljeno, kapetan ruske podmornice je imao vrašku smolu. Pretpostavljam da su ga poslali ravno u Sibir kad se vratio u Vladivostok ili odakle je već došao. Jer pomislite samo: koji bi vojni sud mogao povjerovati u njegovu priču? »Bio sam upravo pred obalom Floride, kad je do nas doplovio ledeni brijeg i povikao na ruskom: oprostite, ovo je naše vlasništvo!« A morat će nešto izmisliti, jer kako da inače protumači naglu odluku da otplovi u času kad se mogao domoći američke rakete, ravno ispod čekića?

— Dawson je pogodio kad je računao da će ruska podmornica dati petama vjetra čim sazna da je zamijećena. A sjetivši se da je ipak rezervni oficir, i da je njegova dužnost prema Uniji ipak veća nego prema jednoj od njenih država, kapetan polovne podmornice nije imao drugog izbora nego da pokupi raketu, otopi Ledenu Ledu i krene prema Kakau.

— Spašena raketa bila je toliko važna da ga nitko nije previše

ispitivao o njegovu privatnom ratu. Napad Ledom na Miami Beach je ipak propao, bar za tu sezonu. Ugodno je saznanje da ni financijeri ledenoga projekta nisu bili previše razočarani. Svaki od njih dobio je diplomu, potpisanu rukom Šefa mornaričkih operacija na Atlantiku osobno, za veliku, ali nespomenutu uslugu Državi. Te su diplome izazvale toliku zavist među njihovim poznanicima da se ne bi od njih rastali ni za kakve pare...

— No, ne bih želio da pomislite kako je Projekt napušten; morali biste bolje poznavati američke reklamne stručnjake. Leda je momentalno stavljena u hibernaciju, ali će je oživjeti prije ili kasnije, budite sigurni. Svi su planovi razrađeni do u tančine, tako podrobno da se nije zaboravilo ni na »slučajnu« prisutnost filmske ekipe iz Hollywooda u trenutku kad se Leda pojavi pred očima ljetovališne gomile u Miami Beachu.

— I tako, to vam je jedna od onih priča koje ne mogu završiti kako valja jer nemaju kraja. Uvodni okršaji su prošli, ali glavni sukob tek predstoji. A jedna mi stvar ne da mira: što će Florida učiniti Kaliforniji kad sazna što joj se sprema?

Ima li tko kakvu ideju?

Teorija naučne fantastike (I)

Ma kako išao bio uveren u razložnost i svrsishodnost onoga što preduzimam, svaki ispitivač naučne fantastike, koji ovu oblast pokušava da osvetli iz teorijske perspektive podleže iskušenju da odmah na početku kaže nekoliko reči u odbranu bavljenja ovom temom, da bliže obrazloži samu osnovanost njenog izučavanja. Otkuda ova nesigurnost u pogledu smislenosti i suvislosti teorijskog ispitivanja žanra, o kome se svi uglavnom slažu da predstavlja jednu od najprotivurečnijih i najsloženijih duhovnih tvorevina modernog vremena?

Da bismo došli do odgovora na postavljeno pitanje, nije potrebno ići dalje od samog »Siriusa«. Pri kraju prve sveske ove biblioteke nalazi se tekst pod naslovom »Kratka povijest naučne fantastike«, koji se završava navođenjem nekoliko dela usredsređenih na razmatranje žanra o kome je reč.

U jednoj usputnoj opasci na početku spiska literature autor na izvestan način relativiše vrednost ovih istorijsko-kritičko-teorijskih ostvarenja,

pretpostavljajući im bez ostatka sama dela naučne fantastike.

Da pomenuta opaska nije nimalo bezazlena i bez ozbiljnih metodoloških konsekvenci, najbolje se može pokazati ako se ona izvede do krajnje instance. Ukoliko su SF dela zbilja dovoljna sama sebi, odnosno ako puko čitanje ispunjava njihovu osnovnu svrhu, onda se žanr pokazuje kao izolovana vrsta, bez referencijalnih spona izvan svoga lokalnog područja. Ovako shvaćena naučna fantastika ne može da bude ništa drugo do lako, neobavezno, »popodnevno« štivo, koje ne nagoni ni na kakva naknadna razmišljanja već se — kao i sva paraliteraturra — u celosti iscrpljuje prostim konzumiranjem.

Do ovakvog viđenja naučne fantastike dolazi uglavnom na dva načina: posredi je ili apriorno ograničavanje žanra na nivou paraliteraturе, čiji je moder upravo naznačen, ili je reč o neupućenosti u autentična odlicja vrste, odnosno o neadekvatnom poznavanju samih dela.

U prvom slučaju, iza težnje da se naučna fantastika izoluje u svojevrstan geto, da se predupredi njeno prirodno organsko prožimanje

sa različitim tipovima drugih literatura, krije se razlozi vanžanrovske, »spoljne« prirode; tu su u pitanju ideološki motivi, koji nemaju nikakve veze sa samom naučnom fantastikom. Zajedničko im je to što se ona koristi kao pogodno sredstvo za postizanje nekih vanknjiževnih ciljeva, kao sredstvo za prenošenje određenih poruka, koje se ne nalaze u samom tekstu, već su mu nametnute spolja. Ovakvo shvatanje naučne fantastike može se naći kod najrazličitijih kritičara, od onih koji u SF vide sredstvo za širenje naučnih saznanja, do onih koji u njoj vide sredstvo za ostvarivanje nekih političkih ciljeva. Tako, na primer, poljski SF kritičar i teoretičar Stanislaw Lem u svojoj kapitalnoj knjizi »Fantastika i futurologija« naučnu fantastiku vidi kao sredstvo za popularizaciju naučnih saznanja, a ruski kritičar Parfentjev u njoj vidi sredstvo za ostvarivanje nekih političkih ciljeva.

Drugi uzrok nerazumevanja naučne fantastike leži u nedovoljnom poznavanju samih dela. Ovaj uzrok je karakterističan za one kritičare koji su se sa naučnom fantastikom upoznali tek posredno, čitajući neke od brojnih antologija koje se u poslednje vreme pojavljuju na tržištu. Ovakvi kritičari, koji su se sa naučnom fantastikom upoznali tek posredno, čitajući neke od brojnih antologija koje se u poslednje vreme pojavljuju na tržištu, obično ne uviđaju da je reč o jednom sasvim specifičnom književnom fenomenu, koji se ne može ocenjivati merilima koja se primenjuju na druge vrste književnosti. Ovakvi kritičari, koji su se sa naučnom fantastikom upoznali tek posredno, čitajući neke od brojnih antologija koje se u poslednje vreme pojavljuju na tržištu, obično ne uviđaju da je reč o jednom sasvim specifičnom književnom fenomenu, koji se ne može ocenjivati merilima koja se primenjuju na druge vrste književnosti, već da se radi o književnosti koja ima svoja sopstvena merila, koja su u velikoj meri drugačija od merila

zahtevaju da, ako je u nekom delu priče nešto neobično, to bude objašnjeno na kraju. Takvo pravilo, koje je nekada važilo za detektivsku priču, danas se primenjuje i na druge vrste priča. Ono je, međutim, besmisleno, jer ne može da se primeni na sve priče. Ono ne može da se primeni na priče koje nemaju nikakvo objašnjenje, kao što ne može da se primeni na priče koje imaju objašnjenje koje nije neobično. Ono ne može da se primeni na priče koje imaju objašnjenje koje nije neobično, ali koje nije ni objašnjenje koje nije neobično. Ono ne može da se primeni na priče koje imaju objašnjenje koje nije neobično, ali koje nije ni objašnjenje koje nije neobično, ali koje nije ni objašnjenje koje nije neobično.

Sturgeonovih »deset ili manje posto« koji bolje od svega drugog demantiraju takvo gledište i iz čijeg gledišta uopšte nije potrebno trošiti reći na potkrepljivanju opravdanosti teorijskog bavljenja naučnom fantastikom.

Zoran Živković

Sekcija za znanstvenu fantastiku

· U Italiji se provode ozbiljne pripreme za godišnji kongres SF u toj zemlji. Kongres će se održati u Ferrari najvjerojatnije početkom ljeta 1977.

· U tijeku 1977. godine u Gentu (Belgija) održat će se Peta nacionalna konvencija prijatelja SF u zemljama Beneluxa. Kongresu će se najvjerojatnije pridružiti i delegacija SFkluba »Nijemačke«.

· Za one koji vole SF začinjen fantastičnim stvorenjima s ovog ili onog svijeta, preporučujemo da se obrate izravno na Forrest Ackermanna u Los Angeles. Njegova kuća svojevrstan je muzej [illegible]. Adresa: Forest Ackermann, 915 South Sherbourne Drive, Los Angeles, Cal. 90035 USA

Novosti

· Iz dalekog Wellingtona dolazi nam vijest da će se prvi nacionalni kongres prijatelja SF u Novom Zelandu održati u tom gradu. Nastojat ćemo saznati točan datum održavanja toga

kongresa.

Tko je tko u SF stripu

BUCK ROGERS — jedan od najranijih heroja SF stripa. Prethodili su mu samo somnambulisti poput Malog Nema. Amerikanac. Brani čovječan stvo od Kineza i drugih izvanzemaljskih napadača. Rođen 1929. u jeku ekonomske krize. Otac mu je crtač Dick Calkins.

DALE ARDEN — atraktivna pratilja Flash Gordona. Često služi Gordonu kao alibi za nevjerojatne avanture na čudesnim planetima. Načinom svojeg odijevanja privlači pažnju voajera.

DAN DARE — poznata ličnost iz »Plavog vjesnika«. Junak engleskog naučnofantastičnog stripa. Rođen 1950. godine. Po zanimanju pilot budućnosti, u izvjesnim crtama sličan Flashu Gordonu, ali mnogo ljudskiji. Također revni borac protiv zla i interplanetarnog kriminala.

ADAM STRANGE — arheolog. Zaljubljen u primamljivu brinetu s planeta Rann, sustav Alfa Centauri. Rođen 1960. godine u uobrazilji američkog crtača Cármineа Infantina.

FANTASTIČNA ČETVORKA — upičan američki izum sezdesetih godina. Crtač »Četvorice« je Stan Lee. Svi imaju fantastičnu fizičku snagu jer im je slučajem izmijenjena molekularna struktura tijela. Prvo od F-4 je »Mister F«, drugi i treći su brat i sestra Oltija. Četvrti je Ben Grimm, nazvan »stvar«. F-4 bore se za stvar pravde.

BARBARELLA — junakinja jednog od najpoznatijih stripova za odrasle. Ne valja je miješati s Jane Fonda, koja je lik Barbarelle igrala u istoimenom filmu R. Vadima. Barbarella je rođena u listopadu 1967. godine u masti francuskog crtača J. C. Foresta. Sklona ljubavnim avanturama u međugalaktičkim relacijama.

BATMAN — rođen u svibnju 1939. godine u SAD. Autor mu je crtač Bob Kane. Branitelj pravde, a često i njen izvršitelj. U privatnom životu pristojno odjeven, naziva se Bruce Wayne. Djeluje pretežno noću u romantičnom kostimu s dugim plaštem. Na grudima ima znak šišmiša.

BRICK BRADFORD — Amerikanac, rođen 24. kolovoza 1933. godine. Autor mu je američki crtač Clarence Gray. Ima jak vrat i izbočenu donju vilicu. U fantastičnom cilindričnom brodu putuje kroz vrijeme i prostor. Istraživač i policajac.

SUPERMAN — rođen u svibnju 1938. godine u planeti Krypton. Pod imenom Clark Kent radi kao novinar u Metropolisu. Ima natprirodne sposobnosti. Zaštitnik je svih dobrih ljudi. Njegov tvorac je crtač Joe Shuster.

SUPERMAČKA — rođena 1954. godine u Engleskoj. Njezin otac je Englez, a majka Francuskinja. Živi u vremenu poslije dodira s interstelarnim bićima.

LONE SLOANE — rođen 1967. godine u Francuskoj. Živi u vremenu poslije dodira s interstelarnim bićima.

VALENTINA — rođena 1965. godine u Italiji. Živi u vremenu poslije dodira s interstelarnim bićima.

SAGA DE XAM — rođen 1967. godine u Španjolskoj. Živi u vremenu poslije dodira s interstelarnim bićima.

SAMANTHA MAGUS — rođena 1967. godine u Francuskoj. Živi u vremenu poslije dodira s interstelarnim bićima.

SCARLETT DREAM — hrabra junakinja stripa pod istim imenom. Rođena 1967. godine u masti crtača Roberta Gigija. U ambijentu tehnološki savršenog svijeta doživljava mnoge ljubavne avanture.

Z. K.

Iz sadržaja slijedećeg broja:

Piper: **UNIVERZALNI JEZIK**

Na koji način odgonetnuti jezik kojim su pisali i govorili pripadnici civilizacije koja je nestala prije pedeset tisuća godina a da nikad nije stupila u dodir s ljudskim rodom? Intrigantno pitanje i nadasve zanimljiv odgovor!

Langelaan: **MUHA**

Što se događa kad jedan nestrpljiv znanstvenik izvede na sebi eksperiment u nedovoljno ispitanom uređaju? Tragičan kraj učenjaka i njegove žene koja se zajedno s njim žrtvovala da sakrije užasan rezultat promašenog pokusa.

Harrison: **PREŽIVJELI**

Uzbudljiva priča o troje preživjelih u katastrofi svemirskog broda. Dramatičan klimaks počinje kad se ustanovi da ne mogu sve troje preživjeti. Tko će se od njih žrtvovati, kako se ponaša osoba koja zna da je određena za žrtvu?